

Univerzita Hradec Králové
Filosofická fakulta
Ústav sociální práce

Harm reduction v prostředí taneční scény

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Marková Andršová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Hradec Králové, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20.12.2021

Kristýna Marková Andršová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Michalovi Trousilovi, Ph.D. za jeho čas, ochotu, cenné rady a připomínky, které mi poskytl. Děkuji také informantům z harm reduction programů za jejich vstřícnost a poskytnuté informace a respondentům z řad návštěvníků tanečních akcí za vyplnění dotazníku.

Zadání bakalářské práce

Autor: Kristýna Marková Andršová

Studium: U1836

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název bakalářské práce: **Harm reduction v prostředí taneční scény**

Název bakalářské práce AJ: Harm reduction in the environment of the dance music scene

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se bude zabývat taneční scénou a užíváním psychoaktivních látek mládeží. Přínosy, riziky a prevencí v této oblasti. Cílem práce bude zmapovat působení harm reduction služeb v prostředí taneční scény a problémy, které se s tímto tématem pojí.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003. Metody a řízení sociální práce. Portál, ISBN 978-80-7367-502-8 TYLŠ, Filip, 2017. Fenomén psychedelie. Dybbuk, ISBN 978-80-7438-178-2 SMOLÍK, Josef, 2010. Subkultury mládeže. Grada, ISBN 978-80-247-2907-7

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Oponent: Mgr. et Mgr. Radka Janebová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 30.4.2020

Anotace

MARKOVÁ ANDRŠOVÁ, Kristýna. *Harm reduction v prostředí taneční scény*. Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filosofická fakulta, Ústav sociální práce, s.95, Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Bakalářská práce se zabývá harm reduction programy se specifickým zaměřením na poskytování služeb v prostředí taneční scény v České republice. Cílem práce je zjistit, jaká je úloha těchto programů v prostředí tanečních akcí, zda existuje dostatečné pokrytí službami tohoto typu v rámci České republiky a zdali existují nějaké bariéry v poskytování služeb tohoto druhu. Dále si tato práce klade za cíl zjistit aktuální postoje k užívání psychoaktivních látek mezi mládeží a mladými dospělými, navštěvujícími taneční akce, a jejich povědomí o harm reduction přístupu.

Teoretická část práce obsahuje vymezení klíčových pojmů, kapitoly věnované popisu a charakteristice taneční scény, psychoaktivních látek a protidrogové politiky České republiky. Jsou zde také představeny tři hlavní harm reduction programy se specifickým zaměřením na prostředí taneční scény. Empirická část obsahuje dvě výzkumná šetření. První je kvalitativního charakteru, zaměřené na pracovníky těchto harm reduction programů, s cílem zjistit, jak vnímají úlohu programů v prostředí taneční scény. Druhé je kvantitativního charakteru, zaměřené na návštěvníky tanečních akcí, mládež a mladé dospělé, s cílem zjistit prevalenci užívání psychoaktivních látek a jejich povědomí o harm reduction službách.

Klíčová slova: harm reduction, služby v prostředí taneční scény, psychoaktivní látky, mládež

Anotation

MARKOVÁ ANDRŠOVÁ, Kristýna. *Harm reduction in the environment of dance music scene*. Hradec Králové, 2021. Bachelor thesis. University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Institut of social work, p.95, Supervisor of the bachelor thesis: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

The bachelor thesis deals with harm reduction programmes with a specific focus on the provision of services in the dance scene in the Czech Republic. The aim of the thesis is to find out what is the role of these programmes in the dance event environment, whether there is sufficient coverage of services of this type in the Czech Republic and whether there are any barriers to the provision of services of this type. Furthermore, this thesis aims to find out the current attitudes towards psychoactive substance use among youth and young adults attending dance events and their awareness of the harm reduction approach.

The theoretical part of the thesis includes a definition of key terms, chapters devoted to the description and characteristics of the dance scene, psychoactive substances and drug policy. Three main harm reduction programmes are also presented with a specific focus on the dance scene environment. The empirical part includes two research surveys. The first is qualitative in nature, focusing on the staff of these harm reduction programs, with the aim of finding out how they perceive the role of the programs in the dance scene environment. The second is quantitative in nature, targeting dance event attendees, youth and young adults, to determine the prevalence of psychoactive substance use and their awareness of harm reduction services.

Keywords: harm reduction, services in the environment of the dance scene, psychoactive substances, youth

Seznam použitých zkratk s výkladem

HR – harm reduction

OPL – omamně psychotropní látky

MPK – Meziresortní protidrogová komise

NMS – Národní monitorovací středisko

RVKPP – Rada vlády pro koordinaci národní protidrogové politiky

NUDZ – Národní ústav duševního zdraví

PHr – PARTYHARMreduction

CZEPS – Česká psychedelická společnost

ESPAD – Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

OBSAH

ÚVOD	9
1 CÍL PRÁCE A METODIKA ZPRACOVÁNÍ.....	12
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	14
2.1 Vymezení klíčových pojmů	15
2.2 Historie užívání psychoaktivních látek.....	16
2.3 Taneční scéna	18
2.3.1 Charakteristika tanečních žánrů.....	19
2.4 Psychoaktivní látky v prostředí taneční scény	23
2.4.1 Charakteristika psychoaktivních látek.....	25
2.5 Protidrogová politika České republiky	32
2.5.1 Harm reduction	33
2.6 Harm reduction programy v prostředí taneční scény.....	34
2.6.1 Legislativní rámec	37
2.6.2 Podané ruce o.p.s. – Program Hard&Smart.....	40
2.6.3 Česká psychedelická společnost, z.s. – Projekt Pyscare.....	41
2.6.4 Progressive o.p.s. – PARTYHARMreduction.....	43
3 EMPIRICKÁ ČÁST.....	45
3.1 Výzkumné šetření mezi pracovníky HR programů	45
3.1.1 Cíl šetření a dílčí výzkumné cíle	45
3.1.2 Výzkumné strategie a techniky	46
3.1.3 Sběr informací, výzkumný soubor a průběh šetření	47
3.1.4 Etická rizika a rizika z hlediska validity výzkumu.....	47
3.2 Analýza a interpretace výzkumného šetření.....	48
3.2.1 Potřebnost harm reduction programů	48
3.2.2 Pokrytí harm reduction programů v rámci České republiky	51
3.2.3 Bariéry v poskytování služeb	54
3.3 Shrnutí výsledků výzkumného šetření.....	59
3.4 Výzkumné šetření mezi návštěvníky tanečních akcí	62
3.4.1 Cíl šetření a dílčí výzkumné cíle	63

3.4.2	Výzkumné strategie a techniky	64
3.4.3	Sběr informací, výzkumný soubor a průběh šetření	64
3.4.4	Etická rizika a rizika z hlediska validity dat.....	66
3.5	Analýza a interpretace výzkumného šetření.....	66
3.5.1	DVC1 Prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek	67
3.5.2	DVC2 Povědomí a chování návštěvníků v oblasti bezpečného užívání	75
3.5.3	DVC3 Povědomí návštěvníků o harm reduction službách.....	78
3.6	Shrnutí výsledků výzkumného šetření.....	83
ZÁVĚR	85
SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ	88
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90
SEZNAM PŘÍLOH	96

Úvod

K volbě tématu bakalářské práce mě přivedl zájem o hlubší porozumění konceptu a činnosti harm reduction programů v prostředí taneční scény. Zároveň, skrze vlastní pracovní zkušenosti v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež, jsem přicházela do kontaktu s mladými lidmi, kteří experimentovali s psychoaktivními látkami či byli pravidelnějšími uživateli, přičemž se potýkali s pocity stigmatizace, ze kterých vyplývala neochota o těchto zkušenostech hovořit. Záhy mi začalo docházet, že odborné adiktologické či sociální služby pro tuto cílovou skupinu nejsou dostačující. Působila jsem také v projektu primární prevence, zaměřeném na psychoaktivní látky, na základních a středních školách. Kromě realizovaných besed probíhala i terénní práce s žáky ve vytipovaných lokalitách. Z uskutečněných besed a diskuzí plynula zjištění, že takto specificky zaměřená primární prevence byla na těchto školách výjimkou a povědomí žáků o účincích a rizicích psychoaktivních látek bylo minimální.

Období dospívání s sebou nese hledání vlastní identity, utváření hodnot, proces osamostatnění. Míra užití nelegálních drog je přibližně 2–3krát vyšší u mladých dospělých ve věku 15–34 let než v obecné populaci. (Mravčík et al., 2020) Děti, mládež a mladí dospělí jsou tak potencionálně ohroženou skupinou. S touhou poznávat nové, překračovat hranice a experimentovat, může být prostředí taneční scény jedním z prvních míst, kde tuto zkušenost prožijí nebo užijí nějakou novou psychoaktivní látku. Z výsledků dotazníkového šetření, které je součástí empirické části této práce vyplývá, že 14% respondentů navštívilo taneční akci před 15 tím rokem věku a většina, 54% dotázaných, navštívila taneční akci ve věkovém rozmezí 15-19 let. Stejně procento respondentů (54%) dále uvedlo, že se jejich první zkušenost s nějakou nelegální psychoaktivní látkou odehrála v souvislosti s návštěvou taneční akce.

Proto je cílem této práce zjistit, v čem tkví úloha harm reduction programů v prostředí taneční scény a jaký je postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, k užívání psychoaktivních látek, a jejich povědomí o harm reduction přístupu,

Teoretická část práce obsahuje vymezení klíčových pojmů, kapitoly věnované popisu a charakteristice taneční scény, nelegálních psychoaktivních látek a protidrogové politiky České republiky. Jsou zde také představeny tři hlavní harm reduction programy se

specifickým zaměřením na prostředí taneční scény. Empirická část obsahuje dvě výzkumná šetření. První je kvalitativního charakteru, zaměřené na pracovníky těchto harm reduction programů, s cílem zjistit, jak vnímají úlohu programů v prostředí taneční scény. Druhé je kvantitativního charakteru, zaměřené na návštěvníky tanečních akcí, mládež a mladé dospělé, s cílem zjistit prevalenci užívání psychoaktivních látek a jejich povědomí o harm reduction službách, jelikož aktuální data zaměřena na tuto cílovou skupinu v kontextu taneční scény nejsou dostupná.

Poslední výzkumná šetření v této oblasti byla realizovaná v roce 2014 Klinikou adiktologie pod 1. Lékařskou fakultou Univerzity Karlovy. (Mravčík et al., 2014) Na trhu existují dvě publikace zahraničních autorů (Saunders, 1996), (Silcott, 2003), které se věnují i harm reduction službám. K problematice harm reduction programů v České republice však neexistuje mnoho aktuálních relevantních zdrojů. Většina z nich je staršího data, poslední pak *Adiktologické služby v prostředí zábavy* (Mravčík et al., 2011).

Existuje několik bakalářských a diplomových prací, sepsaných studenty adiktologie či sociálních a jiných oborů. Nejaktuálnější se jeví diplomová práce *Adiktologické programy v prostředí zábavy* (Jičínská, 2018), jež obsahuje základní data o harm reduction službách, které v prostředí zábavy působí. Z výsledků vyplývá, že v prostředí zábavy poskytuje harm reduction služby 16 programů, z nichž však pouze pro tři z nich je toto poskytování služeb primární činností.

V rámci mé bakalářské práce se zabývám právě těmito harm reduction programy, se specifickým zaměřením na prostředí taneční scény. Ostatními organizacemi, které poskytují harm reduction služby ve smyslu intervencí v prostředí nočního života a zábavy se hlouběji nezabývám. Jsou však uvedeny v teoretické části práce.

Tato bakalářská práce může posloužit nejen k nahlédnutí do dané problematiky, pochopení významu a potřeby harm reduction programů v prostředí taneční scény, ale i k hlubšímu zamyšlení se nad aktuální situací systému prevence, deficitem uceleného konceptu národní protidrogové politiky ve směru k harm reduction přístupu a službám. Tato témata se netýkají pouze resortu adiktologických či sociálních služeb, ale i resortu školství, přičemž průnikovou osou jsou zde mladí lidé, kteří často v nějaké míře budou

experimentovat s legálními či nelegálními látkami, a otázkou pouze je, jakým způsobem budou na tato svá setkání připraveni.

1 Cíl práce a metodika zpracování

Cílem práce je zmapovat činnost harm reduction programů a jejich úlohu v prostředí taneční scény v České republice. Formulovat, v čem tkví jejich potřebnost a zjistit, zda existuje dostatečné pokrytí těmito službami na tanečních akcích v České republice a zda se vyskytují nějaké bariéry v poskytování těchto služeb. Dále si tato práce klade za cíl zmapovat aktuální postoj mládeže, navštěvující taneční akce, k užívání nelegálních psychoaktivních látek v prostředí tanečních akcí a jejich povědomí o harm reduction přístupu v této oblasti.

Na základě studia literatury a dalších relevantních zdrojů byla formulována teoretická východiska, která se týkají prostředí taneční scény, popisu hlavních žánrů elektronické hudby, souvislostem s užíváním nelegálních psychoaktivních látek a jejich charakteristice. Dále je zde vysvětlen koncept národní protidrogové politiky a vymezení pojmu harm reduction. Představeny jsou zde tři hlavní harm reduction programy působící v České republice, se specifickým zaměřením na poskytování služeb v prostředí taneční scény.

K dosažení cíle této práce obsahuje empirická část práce dvě výzkumná šetření. První využívá kvalitativní výzkumné strategie a jeho hlavním cílem je zjistit, jak vnímají pracovníci harm reduction služeb jejich úlohu v prostředí taneční scény. K dosažení uvedeného hlavního cíle byly hledány odpovědi na tyto základní výzkumné otázky:

- 1) *Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich potřebnost v prostředí taneční scény?*
- 2) *Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich pokrytí v České republice?*
- 3) *Identifikují pracovníci harm reduction programů nějaké bariéry v poskytování služeb?*

Odpovědi na tyto základní výzkumné otázky byly hledány formou polostrukturovaného rozhovoru mezi pracovníky tří hlavních harm reduction programů, které na tanečních akcích působí. Podrobný průběh šetření je uveden v empirické části práce.

V rámci druhého výzkumného šetření je hlavním cílem zjistit postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, k užívání nelegálních psychoaktivních látek. Za tímto účelem byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie a byly hledány odpovědi na tyto základní výzkumné otázky:

- 1) *Jaká je prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek mezi mládeží a mladými dospělými, navštěvujícími taneční akce?*
- 2) *Jaké je povědomí mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, o bezpečnému užívání nelegálních psychoaktivních látek?*
- 3) *Jaký je postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, k harm reduction službám, působícím na tanečních akcích?*

Odpovědi na tyto základní výzkumné otázky byly hledány pomocí dotazníkového šetření mezi návštěvníky tanečních akcí, mládeží a mladými dospělými ve věku 15-35 let. Podrobnější popis průběhu šetření je uveden v empirické části této práce.

Tato práce si klade za cíl pochopení úlohy a významu harm reduction služeb, poskytovaných v prostředí taneční scény, identifikování možných bariér v poskytování služeb tohoto druhu a navrhnutí případných řešení. Cílem druhého realizovaného průzkumu je zjištění aktuální prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek mezi mládeží a mladými dospělými, navštěvující taneční akce.

2 Teoretická východiska

Tématika užívání psychoaktivních látek mládeží v prostředí taneční scény se zdá být okrajovou oblastí v rámci vydaných publikací v České republice. Informace jsem čerpala ze dvou publikací zahraničních autorů: *Extáze a techno scéna* (Saunders, 1996) a *Knihy o extázi* (Silcott, 2003). Tyto publikace se dotýkají i harm reduction programů, ale pouze v prostředí Velké Británie či USA.

K problematice harm reduction programů, působícím v České republice, neexistuje mnoho aktuálních relevantních zdrojů. Většina z nich je staršího data. Například krátké shrnutí situace v periodiku *Zaostřeno na drogy* vydávaném Národním monitorovacím střediskem pro drogy a drogové závislosti (NMS) či *Rekreační užívání drog – zásadní výzva* (Petroš a Zábranský, 2003). Dále jsou dostupné výsledky studie s příznivci taneční elektronické hudby, které byly zveřejněny v publikaci *Tanec a drogy 2000 a 2003* (Kubů et al., 2006). Poslední aktuální studie byla realizovaná v roce 2014, Klinikou adiktologie pod 1. Lékařskou fakultou Univerzity Karlovy. (Mravčík et al., 2014)

Užíváním psychoaktivních látek v prostředí taneční scény se zabývají i další periodika *Zaostřeno na drogy*, a to *Rekreační užívání drog* (Mravčík et al., 2008) a *Adiktologické služby v prostředí zábavy* (Saberžanovová a Vacek, 2011), ve kterém jsou i blíže popsány harm reduction programy, které poskytovaly své služby do roku 2008. K dispozici je také výukový text *Taneční drogy* (Gabrhelík, 2010).

Prevalenci užívání psychoaktivních látek mládeží ve věku 15-16 let se zabývá Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD). Výzkumného šetření, které probíhá jednou za čtyři roky na středních školách se účastní i Česká republika. V roce 2019 již proběhla 7. vlna této studie. (Chomynová et al., 2020)

Aktuální data o programech v prostředí taneční scény obsahuje diplomová práce *Adiktologické programy v prostředí zábavy* (Jičínská, 2018). Autorka využívá v empirické části práce kvantitativní výzkumné strategie. Z výsledků uvedených šetření vyplývá, že v prostředí zábavy poskytuje harm reduction služby 16 programů, z nichž však pouze pro tři z nich je toto poskytování služeb primární činností. Tyto tři programy jsou představeny v kapitole 2.6 a s jejich pracovníky je realizováno výzkumné šetření.

2.1 Vymezení klíčových pojmů

Problematika užívání psychoaktivních látek mládeží v prostředí taneční scény a poskytování harm reduction služeb této cílové skupině s sebou nese několik klíčových pojmů, které je třeba vymežit.

Harm reduction znamená v doslovném překladu snižování rizik. Jak uvádí Janíková (Janíková in Kalina, 2008) tento pojem je spíše vnímán v kontextu práce s injekčními uživateli návykových látek, skrze poskytování harm reduction (HR) materiálu, tj. výměnu injekčních jehel či testování na infekční choroby s cílem zabránit šíření přenosných onemocnění. Jedná se o soubor praktických strategií směřujících k bezpečnějšímu užívání, či úplné abstinenci. S klientem se pracuje „tady a teď“ bez hodnotícího prvku.

V prostředí taneční scény je harm reduction přístup širšího zaměření, jelikož se týká i předcházení potencionálních rizik, a navíc se zde pravidelní uživatelé vyskytují jen zřídka. Jak uvádí Mravčík (2003), většina uživatelů psychoaktivních látek na tanečních akcích jsou mladí lidé ve věku 15 až 30 let. Nepatří mezi problémové uživatele a jsou socializovaní.

Pojem **mládež** je definován dle *Velkého sociologického slovníku* (Linhart et al., 1996:635) jako období mezi dětstvím a dospělostí, přičemž se jedná se o kategorii přechodnou, která počíná 15 tím rokem věku a končí 30 tím rokem, kdy jsou dovršeny procesy sociálního zrání. Horní hranice se však v důsledku měnících se životních podmínek posouvá. Podle Vágnerové spadá období mladé dospělosti do věkového rozmezí 20-40 let a je spojeno s přijetím nových sociálních rolí, individuace a vyjasnění vztahu k normám a hodnotám. (Vágnerová, 2008) I z tohoto důvodu jsem zvolila v této práci označení **mládež** či **mladí dospělí**, jelikož v rámci výzkumů *Prevalence užívání drog v populaci ČR*, realizovaných Národním monitorovacím střediskem pro drogy a drogové závislosti (NMS) (Rous et al, 2020) se mládeží a mladými dospělými rozumí kategorie 15-34 let. Pro účely mého výzkumné šetření, které je součástí empirické části této práce jsem tuto věkovou kategorii ustanovila na věkové rozmezí 15-35 let.

Pojem **psychoaktivní látka**, jehož ekvivalentem je **psychotropní látka** (OPL), se týká legálních i nelegálních látek, které ovlivňují duševní a psychické procesy. Tento pojem

je neutrální a nemusí v sobě obsahovat pojem závislosti (Kalina et al., 2001:89-90). Z tohoto důvodu jsem zvolila toto označení nad všeobecně používaným pojmem drogy či návykové látky, jelikož na některých psychoaktivních látkách, konkrétně určitých psychedelikách (halucinogenech) závislost nevzniká (Horáček, 2021).

Psychoaktivních látek, existuje široká škála. Mezi nejvíce užívanými v obecné populaci dospělých či mladých dospělých se řadí alkohol a cigarety. (Rous et al, 2020) Ve své práci se však zaměřuji na nelegální OPL, které jsou konkrétně popsány v kapitole 2.4 této práce.

Experimentátoři, jsou lidé, kteří psychoaktivní látky zkouší, experimentují s nimi občasně a nepravidelně, či **rekreační uživatelé**, u nichž je užívání psychoaktivních látek součástí jejich životního stylu, tj. opakované, ne však častěji než jednou týdně. (Kalina et al., 2003:17)

Označení **taneční scéna** pak představuje prostředí hudebních klubů a festivalů, pro které je charakteristická elektronická hudba různých stylů. Podrobnější popis a charakteristika jsou uvedeny v kapitole 2.4 této práce.

2.2 Historie užívání psychoaktivních látek

Souvislost užívání psychoaktivních látek návštěvníky tanečních akcí, konaných v hudebních klubech či na festivalech lze nalézt v dávné minulosti. Chemické látky, ať již rostlinného či živočišného původu, mající schopnost měnit lidské vědomí, sehrávají v historii lidstva významné místo a jejich užívání sahá hluboko do pravěku¹. (Furst, 1996)

¹ Za jeden z nejstarších archeologických nálezů může být považován nález několika druhů bylin u kostry muže, z nichž jedna byla identifikována jako chvojník, který obsahuje efedrin, jenž se řadí do skupiny stimulantů. Stáří nálezů je odhadováno na 50 000 let. (Furst, 1996)

O tom, jakým způsobem a v jakém kontextu se psychoaktivní látky užívaly v této vzdálené době, můžeme pouze spekulovat. Je však známo, že listy koky žvýkají doposud jihoameričtí indiáni za účelem zvýšení fyzické aktivity, snížení chuti k jídlu, či psychického zklidnění. Účinky psychoaktivních látek na lidský organismus jsou rozmanité. Mohou působit jako povzbuzující prostředky, tlumivé či léčivé, mohou však přivodit i smrt. V kulturně náboženském kontextu starověkých kultur se používaly a dodnes používají k navození transcendentálních stavů, spojení s bohy a léčení za přítomnosti a pod vedením šamana. Lidé se s nimi však setkávali i při výročních rituálech, ceremoniích či oslavách.

„Lidská potřeba společenského kontaktu a prožitku společenství bližních následuje v pořadí těsně za biologickými potřebami, bez nichž není možné fyzické přežití. Při uspokojování našich společenských potřeb hrají ceremonie nenahraditelnou úlohu.“ (Szasz, 1996:45) Známá jsou tzv. Eleusinská mysteria, o nichž máme doložená svědectví od mnoha řeckých historiků. Podle Escohotada (2003), zde procházeli lidé zasvěcením, vlastním znovuzrozením, při uctívání Deméter, bohyně plodnosti a úrody, jež se obětovalo obilí. Při této příležitosti se pil nápoj *kykeon*, složený z vody a mouky, která nejspíše obsahovala námel.²

Z jiného koutu světa, konkrétně ze Sibiře, se dovídáme z řad etnologů a přírodovědců o konzumaci muchomůrky červené mezi sibiřskými kmeny Korjaků, které ji využívaly ke zvýšení fyzické síly, ale také věštění či léčení. Následně ji však vyměnili za dostupnější alkohol. (Furst, 1996)

V oslavách boha Dionýse, které se konaly ve starověkém Řecku a trvaly od prosince do dubna, obdobně jako masopust v mnoha zemích evropského kontinentu, můžeme spatřit naplnění touhy skrýt se za masku, uvolnit se, a tím přispět ke svému duševnímu zdraví. *„Podle mytologie bylo Dionýsovým úkolem získávat lidi, v extázi je zbavovat zábran a*

² Námel, neboli Paličkovice nachová je cizopasná houba parazitující na obilí. Alkaloid kyseliny lysergové v ní obsažen je výchozí látkou pro výrobu LSD. (Escohotado, 2003)

umožnit jim, aby mu byli podobní.“ (Janík, 1990:210) Jak dále autor uvádí, vše se odehrávalo v bezpečném prostředí a pilo se víno, které obsahovalo mnohé bylinné příměsi. Slovy Petera T. Fursta: „Důvody, proč tradiční společenství stejně jako industrializované národy holdují chemickým látkám, schopným spustit změněné stavy vědomí, jsou na první pohled velmi odlišné stejně jako způsoby, jakými k takovým drogám a jejich účinkům přistupují.“ (Furst, 1996:25)

Důvody mohou být odlišné na první pohled, ale při pohledu hlubším se lze setkat se stejnými důvody, jaké měli lidé před tisíci lety a jaké mají nyní. Způsoby se však zdají být opravdu jiné, pokud pomíneme užívání psychoaktivních substancí, které se zachovaly ve svých socio-kulturně-náboženských ritech.

Odklonem k vědecko-empiristickému racionálnímu smýšlení se člověk vyděluje z přírody, pocitu sounáležitosti se vším kolem. Příchod 60. let, a s ním éra hippies, náhle v euroamerické kultuře zosobňuje přístup, který byl zapomenut. Jak uvádí Leary: *„Hippies to intuitivně pochopili, když se toulali bosí a hráli na flétny. Pohanské kultury se zničehonic staly nejpopulárnějším volitelným předmětem studentů.“ (Leary, 1997:167)* S tímto rozpomenutím přichází opět potřeba sounáležitosti, sdílení, extatických vytržení. Po dlouhé době jsou tak opět užívány psychoaktivní látky hromadně, za účelem objevování vnitřních světů, transcendence, propojení s přírodou. A to se děje pod širým nebem tak jako kdysi. Za doprovodu hudby, rytmu, uvedení se do transu. Ovšem je tu jeden rozdíl. Není zde přítomen šaman, ani kněží. Různé hudební festivaly či prostředí hudebních klubů se tak stávají místem, kde opět obzvláště mladí lidé prožívají pocit sounáležitosti, uvolnění, shoení zábran a masek. Dotýkají se světů, které jejich předkové znali, avšak bez kulturně spirituálního kontextu, hlubších znalostí o chemických sloučeninách, v prostředí, které již není tak bezpečné.

2.3 Taneční scéna

Tato kapitola se zaměřuje na prostředí taneční scény, okolnosti vzniku hlavních hudebních stylů a jejich základní charakteristiku.

Podle Malé (2021) lze pojem taneční scéna popsat jako prostředí elektronické taneční hudby různých stylů, které souvisí s rozvojem elektronických a později digitálních

nástrojů jako jsou syntetizátory, samplery, mixážní pulty či softwarové programy, které napomohly experimentování s novými zvukovými formami, vytváření, ale i reprodukci zvuku. Nepostradatelná je zde také role DJ, ať již v mixování hudby či její tvorby. (Malá, 2021)

Jak uvádí Smolík (2017), v minulém století, kdy se taneční elektronická hudba formovala, se dalo nahlížet na inklinaci mladých lidí k jednotlivým žánrům prizmatem subkultur, definujícím osobní hodnoty, sociální postavení, politické smýšlení či vzdor. Na počátku 90.let se však rozrůstá rozmanitost jednotlivých hudebních stylů taneční scény a celkově lze hovořit o více stratifikované společnosti. Autor dále tuto situaci charakterizuje takto: „*Jednotlivá subkulturní dělení selhala ve vztahu mezi styly, žánry a identitou, která postupně slábne a stává se flexibilnější.*“ (Smolík, 2017:81)

V dnešním 21. století lze spíše hovořit o hudebním vkusu či o životním stylu příznivců jednotlivých žánrů elektronické hudby. Níže popsané žánry taneční hudby se často produkují společně, v rámci velkých festivalů, na kterých je přítomno několik pódíí, a každý návštěvník si tak přijde na své.

Přesto lze konstatovat, že například mezi příznivci freetekna stále najdeme jisté prvky pojetí subkultury. Hlavním jmenovatelem může být vymezení vůči konzumnímu způsobu života většinové společnosti (Králová, 2019). Mezi návštěvníky hudebního stylu psytrance můžeme spatřovat sjednocující prvek odkazu subkultury hippies (Kučera, 2006).

2.3.1 Charakteristika tanečních žánrů

Psytrance

Počátky zrodu elektronické taneční hudby můžeme datovat do 60. let minulého století, éry hnutí hippies a prostředí festivalů v Kalifornii, z nichž nejznámější se odehrávaly ve Woodstocku. V rámci festivalu v roce 1966 v Haight Ashbury, přichází na scénu nové hudební elektrické nástroje a produkce se prolíná s pestrobarevnými vizuálními projekcemi. (Smolík, 2017) Jak popisuje Jankowski: „*Nový rytmus, ohlušující zvuk, šílení pestrobarevných světél, to všechno působí hypnoticky, otupuje vědomí, uvolňuje*

podvědomé síly, které se musí vybit.“ (Jankowski, 1975:32) Největší a zároveň poslední festival, konaný ve Woodstocku v roce 1969, kterého se účastnilo 400 tisíc mladých američanů, komentuje Timothy Leary takto: „*Z pozitivního hlediska je třeba konstatovat, že návštěvníci zažili nejvelkolepější pohanskou, dionýsovskou a rockenrollovou událost všech dob se spoustou nahoty a všudypřítomnými psychedelickými svátostmi.*“ (Leary, 1997:101)

Byl to však zároveň rok, kdy nastoupil do prezidentského úřadu Richard Nixon, který sliboval nastavit zákon a pořádek v rámci své tvrdé protidrogové kampaně, jež zahrnovala útok na svobodu projevu, ovládnutí tisku a médií, hon na jakékoli prvky alternativního projevu života, kulturního a politického disentu v Americe. (Shlain a Lee, 1996)

Jak uvádí Kučera (2006), mnoho příznivců hnutí hippie opouští USA, vydává se do provincie Goa v Indii, kde se dále mísí psychedelický rock s elektronickou hudbou a klasickou hudbou indickou. Vzniká zde styl taneční hudby Goa trance, který se dále proměňuje v psychedelic trance, v dnešní době známý jako psytrance. Podle Malé zle toto propojení sledovat do dnešní doby: „*Pokud tedy porovnáme party ze šedesátých let a ranou psychedelickou party, lze si povšimnout jisté podobnosti, která je patrná především ve spiritualitě a obdobné atmosféře.*“ (Malá, 2021:14)

Psytrance posléze expanduje hlavně do Izraele, Anglie, Holandska a Ameriky. Na tvorbě festivalů pod širým nebem se často podílí mnoho umělců, kteří tvoří různé dekorace, často z přírodních materiálů, využívá se fluorescenčních barev, které svítí pod modrým UV světlem a noční scénérie těchto festivalů působí jako návštěva jiných galaktických světů. Lidé spjatí s kulturou psytrance mají často ekologické smýšlení, zajímají se o rozvoj osobnosti a změněné stavy vědomí. Psytrance se v průběhu let rozvíjí do různých stylů jako například progressive psytrance, dark psytrance či forest. V Evropě se koná mnoho velkých festivalů jako například Boom v Portugalsku či Ozora v Maďarsku. V České republice se psytrance objevuje ke konci 90.let a jeho obliba stále roste. (Kučera, 2006)

House

Od počátku 80. let se více definují různé žánry elektronické taneční hudby. Jak uvádí ve své bakalářské práci, věnované této tématice Šlouf (2015), house vzniká v Chicagu, v hudebním klubu Warehouse, který byl otevřen v roce 1977, odkud nejspíš pramení

název tohoto žánru. Tento klub byl oblíben mezi komunitou gayů, černochoů a latinoameričanů a následovaly ho vzápětí další hudební kluby. Jelikož se v tamním prostředí stíraly rozdíly v rase a sexuální orientaci, byly takovéto kluby mezi mladými lidmi vyhledávanými.

Kořeny house music lze hledat podle Tomanové (2012) ve stylu R&B a disco. Je v něm patrný vliv elektronického popu, například skupiny Depeche Mode. Vyskytuje se v něm však méně vokálních linek a více basových. Je založen na syrovějším zvuku a postupem času se tříbí do mnoha stylů, například acid house, deep house a další. V 80. letech se šíří do Anglie a na Ibizu, která je vyhledávaným místem mladých lidí dodnes. Ti sem přijíždějí za světoznámými DJs a nekonečnými parties na plážích tohoto ostrova. House music je spojeno spíše s komerční sférou.

Do České republiky začal house pronikat počátkem 90. let a rychle si našel své příznivce. Od té doby proběhlo několik velkých festivalů jako Hradhouse či Sumer of love.

Techno

Počátky vzniku techna můžeme nalézt v Anglii, jak uvádí Tomanová (2012), konkrétně ve městě Detroit, kde bylo mnoho mladých lidí zaměstnáno v automobilovém průmyslu, ale po jeho krachu začátkem 80. se ocitlo v bez práce. Za první techno skladbu lze považovat Techno City od tří DJ producentů, vystupujících pod názvem Bellevillská trojka, která toto období sociálního propadu reflektovala. „*Hlavní ideou techna bylo souznění mezi člověkem a strojem, snaha dát stroji duši.*“ (Tomanová, 2012:39) Ke konci 80. let se rozšířilo do Londýna a dále do Evropy a rozvinulo se ve vícero stylů jako například acid techno či minimal techno a další.

V článku věnovaném technu (Roman, 2008) autor zmiňuje, že současné techno se již dávno netýká undergroundu. Díky postupné globalizaci a komercializaci proniká do všech sfér běžného života skrze radiové stanice a objevuje se i v reklamních spotech. Z techna se následně vyvinulo freetechno.

Freetechno

Jak uvádí Kropáčková (2006) ve své práci, již v samotném zrodu techna se oddělila undergroundová odnož tohoto žánru, freetechno³, zaměřená proti kapitalismu a tehdejší krajní pravicové vládě Margareth Thatcher. Její příznivci vyznávali princip soběstačnosti a nesouhlasili s komerčním trendem doby. Vznikly tak různé soundsystémy⁴, které pořádaly party často pod širým nebem či v továrních opuštěných halách, často bez patřičného povolení a s nulovým vstupným. Zdroj finančních příjmů na pokrytí nákladů, pro ně plynul z prodeje alkoholu, ale někdy také drog. Brzy se tak dostaly do hledáčku policejních složek a v roce 1994 vstoupil ve Velké Británii zákon, který konání takovýchto akcí zakázal. Některé soundsystémy se začaly přesouvat do Evropy, kočovat a přemisťovat se z jedné party na druhou. (Kropáčková, 2006)

Jak uvádí Kutka (2019) ve svém článku, první freetechno festival v České republice se konal v roce 1994. O pár let později vešel ve známost pod názvem *Czechtek*, přičemž v roce 2004 a 2005, se dostal do povědomí veřejnosti skrze brutální útoky policejních složek, i přestože byly pozemky legálně pronajaty. Pod vedením tehdejšího ministra vnitra Stanislava Grosse a následující rok na popud premiéra Jiřího Paroubka byla použita vodní děla, slzný plyn, tank i vrtulník. Tato akce vyšla státní pokladnu na 31 mil. Kč a nikdy nebyla řádně prošetřena. Následující rok se konal poslední Czechtek, tentokrát ve spolupráci s Armádou ČR, organizovaný, propagovaný, s účastí 50 tisíc návštěvníků. Zástupci české technoscény vydali prohlášení, že se takovéto masové akce mívají s hlavními myšlenkami freetechno kultury. Od té doby se konají již jen menší akce. (Kutka, 2019)

³ Předpona free, volný angl., zde značí vymezení od komerčního techna. Lze se setkat i s pojmenováním freetekno. Dříve se více používalo termínu rave, anglicky divoký mejdan. (Kropáčková, 2006)

⁴ Soundsystém je označení pro skupinu lidí, která pořádá nebo spolupřřádá taneční party. Figurují v ní DJ, technici, ale i třeba obsluha baru. Disponuje hudební aparaturou, elektrocentrálou, dodávkou. Každý soundsystém má svůj název. (Kropáčková, 2006)

Drum&bass a jungle

Hudební styl drum&bass a s ním příbuzný styl jungle je podle Mikysové (2021) nejmladším z výše uvedených hudebních stylů. Vznikl při pokusech mixovat breakbeat⁵, acid house a techno mezi sebou. Je založen na silné rytmické basové lince. Pro jungle je charakteristický rychlý a spleťitý rytmus, vychází ze stejných stylů, ale jsou v něm obsaženy více prvky funkky, či reggae. (Mikysová, 2021)

Jak zmiňuje Krátký (2019), drum&bass a jungle se v současné době dají považovat za jeden styl. Formují se na počátku 90. let ve Velké Británii, v postindustriální době, kdy mnoho mladých lidí z prostředí dělnické třídy pocítilo dopady hospodářské recese. Je pro něho typické téma továren, robotizace, bezútěšnosti, bytí tady a teď, bez slibnějších vyhlídek na budoucnost.

Ke konci 90. let proniká drum&bass i do České republiky a aktuálně se těší velkému počtu posluchačů. Je zastoupen na mnoha festivalech taneční hudby. Mezi největší se řadí festival Let it Roll, který v roce 2018 navštívilo 25 tisíc návštěvníků. (Krátký, 2019)

2.4 Psychoaktivní látky v prostředí taneční scény

Propojení užívání psychoaktivních látek, tance a hudby se ovlivňuje a je spjata jedno s druhým. V moderní době jsou toho příkladem šedesátá léta minulého století. Jeden z prvních festivalů se konal v Kalifornii v roce 1963. Jak uvádí Peter Stafford: „*Hudebníci a výtvarní umělci brzy začali široce experimentovat s takovými formami projevu, které doplňovaly, zpřesňovaly a zkvalitňovaly účinek LSD ...*“ (Stafford, 1997:134) Jak dále autor uvádí, éra hippies byla skloňována hlavně s psychedelickými látkami jako je LSD, konopnými látkami, MDMA a v určité, byť menší míře i s konzumací opia, heroinu či ketaminu. V 80. letech s rozvojem taneční elektronické hudby se stává více preferovanou látkou tablety extáze. (Stafford, 1997)

⁵ Breakbeat, anglicky doslova lámané údery, je hudební styl se specifickým rytmem. (Mikysová, 2021)

Definice pojmu psychoaktivní či psychotropní látky (OPL) vychází podle Kaliny (2001) z faktu, že primárně působí na centrálně nervovou soustavu, přičemž způsobují změny ve vnímání, náladě, vědomí a chování. Tyto látky jsou přírodní či syntetické a mohou být užívány k rekreačním účelům, pro rituální a duchovní účely nebo jako léčivo. Podle mechanismu působení na lidský organismus je dělíme na stimulanty, jež mají povzbuzující až euforické účinky, zvyšují psychickou i fyzickou aktivitu. Opiáty, které jsou známé naopak svými sedativními, uklidňujícími účinky a halucinogeny neboli psychedelika, mající vysokou schopnost modulovat lidské vnímání a prožívání.

V souvislosti s užitím OPL může docházet k mnoha nežádoucím jevům a rizikovým faktorům, vedoucím až k ohrožení života. Změny ve vnímání a citlivosti mohou vést k dehydrataci, přehřátí, či prochladnutí. Mohou se vyskytnout akutní, ale i trvalé psychické potíže. Roli hraje jednak mechanismus účinků požitě psychoaktivní substance, ale neméně důležité je nastavení jednice. Odborný termín *set a setting*, který se v této souvislosti používá vysvětluje Hausner a Segalová (2016) jako celkové psychické naladění jedince a jeho očekávání. V daném termínu je zároveň obsažen význam vlivu prostředí a kontextu užití psychoaktivní látky. V prostředí taneční scény, kde je návštěvník vystaven různým vnějším vlivům jako je hlasitá hudba, vysoká kumulace lidí, neznámé prostředí aj., tak mohou být tato rizika zesílena.

V České republice proběhlo za posledních 20 let pouze několik výzkumných šetření, týkajících se užívání OPL v prostředí taneční scény. Významná data přinesly studie, realizované v letech 2000, 2003 s názvem *Tanec a drogy* (Kubů et al., 2006). V roce 2007 proběhla ještě jedna studie pod stejným názvem *Tanec a drogy* (Mravčík et. al., 2008). Výzkumné šetření, které na předchozí studie navazuje a zdá se být posledním výzkumem v této oblasti, bylo realizované v roce 2014, Klinikou adiktologie 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy. (Mravčík et. Al., 2014) Výzkumu se účastnilo 530 respondentů ve věkovém rozmezí 15-34 let, navštěvující taneční akce. Z výsledků studie vyplynulo, že v rámci celoživotní prevalence měli respondenti nejčastěji zkušenost s konopnými látkami (85%), extází (63%) a LSD společně s lysohlávkami uvádělo 58% respondentů. MDMA v tomto výzkumu netvořilo samostatnou kategorii.

Ve zprávě o realizaci protidrogové politiky v krajích za rok 2019 se uvádí: „*Nejčastěji užívanými návykovými látkami v prostředí zábavy jsou alkohol a tabák, z nelegálních*

návykových látek pak konopné látky, pervitin, extáze a halucinogenní látky...“ (Černíková et al., 2021:16) Dále jsou v této zprávě zmiňovány experimenty s novými syntetickými psychoaktivními látkami a vzrůstající trend užívání kokainu mezi mladými lidmi.

Ke zjištění aktuálního postoje návštěvníků tanečních akcí k užívání nelegálních psychoaktivních látek v prostředí taneční scény v České republice bylo realizováno výzkumné šetření, které je součástí empirické části této práce. Podrobný průběh šetření a interpretaci výsledků obsahují kapitoly 3.4 – 3.6. V následující podkapitole jsou popsány nelegální psychoaktivní látky, které se mohou nejčastěji vyskytovat v prostředí taneční scény a byly zahrnuty do tohoto šetření.

2.4.1 Charakteristika psychoaktivních látek

Konopné látky

Mezi konopné látky patří sušené květenství, které se kouří či hašíš, jenž se vyrábí z pryskyřice tohoto květenství rostlin druhů Cannabis. Z konopí lze připravovat i pokrmy. (Kalina et al., 2008) Účinnou psychoaktivní složkou je THC. Doba působení je od dvou do šesti hodin. Účinky na lidskou psychiku jsou širokého spektra. Může docházet ke zlepšení nálady, hloubavému myšlení, uvolnění, ale i k pocitům napětí, paranoidních myšlenek, které mohou ústít v rozvinutí úzkostných stavů, depresí či schizofrenie. Další účinná látka CBD nevykazuje psychoaktivní účinky. Je však známá pro léčivé účinky, hlavně protizánětlivé a protiepileptické. (Andrllová et al., 2016) Jak se uvádí v dokumentu *Návykové látky v České republice* (Rous et al., 2020), studie realizované v roce 2019 ukazují, že konopné látky jsou nejčastěji užívanou nelegální látkou nejenom mezi mladými lidmi, ale i v celkové populaci.

MDMA

Jedná se o krystalický prášek nažloutlé barvy, nejčastěji se užívá šňupáním nebo perorálně. Doba působení je 4-6 hodin. Na černém trhu se také vyskytuje ve formě tablet, pod názvem extáze, které však často obsahují i jiné příměsi než čisté MDMA. Řadí se do skupiny stimulantů, jelikož při požití dochází ke zvýšení energie, potlačuje chuť k jídlu a

potřebu spánku, ale má více empatogenní účinky, což znamená, že prohlubuje vcítění se druhého, pocity sounáležitosti a důvěry. Jelikož se dostavuje při požití také intenzivní prožívání hudby a tance, je MDMA oblíbenou psychoaktivní látkou na taneční scéně. Během tří dnů po odeznění účinků se může objevit skleslost a vyčerpanost. Potenciál rozvinutí závislosti je mnohem nižší než u jiných stimulantů. (Bardynová a Knop, 2019) Do roku 1985 byla tato látka v USA legální a používána v psychoterapii, jelikož jedinec pod jejím vlivem je otevřený a schopný znovu prožívat trauma a zpracovat jej. Jeho využití hlavně v oblasti léčení posttraumatické psychické poruchy je doporučováno i FDA, americkým Úřadem pro kontrolu a léčiv. Aktuálně opět probíhají výzkumy na tomto poli, nejenom v USA, ale i České republice. (Psyon, 2021)

Extáze

Tablety extáze, vyskytující se na černém trhu by měly obsahovat pouze účinnou látku MDMA. V mnoha případech tomu tak není a jejich užití je tak vysoce rizikové. Často obsahují psychoaktivní látky jako je pervitin, speed, ketamin, kofein a různé nové psychoaktivní substance nebo různé kombinace těchto látek. V lepším případě vykazují nízký obsah MDMA, v horším případě naopak vysoký. (Bardynová a Knop, 2019) Existují internetové stránky, například *www.knowyourstuff.nz* či aplikace pro mobilní telefony *Knowdrugs* a další, které shromažďují fotografie a popis obsažených látek v jednotlivých tabletách extáze, které jsou analyzovány díky Systému včasného varování (EWS) nebo díky tomu, že je kdokoli daným organizacím zašle, za účelem zjištění obsahu.

Lysohlávky

Lysohlávky jsou houby rodu *Psilocybe*, rostoucí v Evropě, Asii, ale i Americe. Jedná se o halucinogenní houby, obsahující psychoaktivní složky psilocybin a psilocin. Konzumují se v syrovém či sušeném stavu. Doba působení je 4 - 8 hodin. Při požití dochází ke změnám ve vnímání času, prostoru a vlastního těla. Jedinec může pozorovat kaleidoskopické barevné obrazce se zavřenými či otevřenými očima. Může prožívat propojení, mystické vhledy a vize či ztrácet kontakt s běžnou realitou. Tyto a obdobné prožitky mohou být příjemné, nebo, pokud je jedinec nezvládá zpracovat, mohou vést k pocitům strachu, paranoidním myšlenkám či bludům. Označení pro takovýto či jiný

nepříjemný stav je *bad trip*, v doslovném překladu špatný výlet. V terapeutické praxi je psilocybin nápomocen při zvládnání neurotických poruch, závislostí či smíření se smrtí v rámci terminálních stadií rakoviny. Závislost na lysohlávkách nevzniká. (Vejmola, 2021)

LSD

LSD se řadí do skupiny halucinogenů. Jedná se diethylamid kyseliny lysergové, který je součástí parazitující houby na obilí, paličkovice nachové. Poprvé byl izolován Albertem Hoffmanem v roce 1938. V základní formě se vyskytuje jako čirá tekutina bez zápachu. Na černém trhu je k dostání nejčastěji ve formě napuštěných čtvercových papírků, tzv. tripů, které se nechávají rozpustit v ústech. Doba působení může být v rozmezí 4-10 hodin. (Miovský, 1996) Účinky jsou obdobné jako u lysohlávek. Hojně bylo LSD využíváno v terapeutické praxi v 60. letech minulého století s vysoce pozitivními účinky na lidskou psychiku, hlavně v oblasti úzkostných poruch či depresí. Bylo využíváno v léčbě závislosti na alkoholu. LSD není toxické a závislost na něm nevzniká. (Vejmola, 2021)

Jiné halucinogeny

Do skupiny halucinogenů neboli psychedelik, patří mnoho dalších psychoaktivních látek. Opět je pro ně charakteristické, že závislost na nich nevzniká. Mezi přírodní, rostlinné halucinogeny se řadí například muchomůrka červená, kaktusy Peyotl a San Pedro, mající svou domovinu ve střední a jižní Americe, dále Iboga, keř rostoucí v Africe, šalvěj divotvorná či nápoj ayahuasca, složený z více psychoaktivních rostlin. Zástupce však nalezneme i ve zvířecí říši, konkrétně u ropuchy *Bufo alvarius*, žijící ve střední Americe, která vylučuje psychoaktivní složku 5-MEO-DMT. (Miovský, 1996)

Každá z výše uvedených psychoaktivních látek je součástí tradičních rituálů domorodých kultur, které v dané oblasti výskytu žijí. V poslední době se šíří povědomí o těchto látkách po celém světě. Některé z nich jsou dostupné na černém trhu. Někteří lidé však podnikají cesty do daných lokalit za poznáním, prožitkem či poháněním vírou ve vyléčení svých nemocí. Zájem o tyto psychoaktivní látky má v neposlední řadě farmaceutický průmysl, což může být velice zhoubné nejen pro domorodé kultury a jejich dědictví, ale i celé ekosystémy v daném okolí.

DMT

DMT, celým názvem dimethyltryptamin, se vyskytuje v přírodě ve vícero rostlinách a je hlavní psychoaktivní součástí nápoje ayahuasca, který je rozšířen mezi jihoamerickými indiány. DMT bylo syntetizováno roku 1931 a koncem 60. let se stalo oblíbeným pro rekreační účely. Tato látka se vyskytuje na černém trhu v krystalické podobě, často také jako směs s různými bylinami pod názvem changa. Doba působení je kolem půl hodiny. Při užití dochází ke změně vnímání prostoru a času. (Furst, 1996) Oproti účinkům LSD či psilocybinu, bývá jeho působení nejenom o mnoho kratší, ale také intenzivnější, jak uvádí psychiatr Winstock (Cormierova, 2019), lidé často po požití popisují navštívení jiných dimenzí, setkání s mimozemšťany či jinými bytostmi, splnutí s vesmírem a rozpuštění ega. V tomto smyslu může být jeho užití rizikové, neboť člověk při jeho užití není v kontaktu s okolním světem a v případě jakýchkoli kombinací s jinými psychoaktivními látkami může docházet k fatálním následkům.

Ketamin

Ketamin se využívá jako anestetikum intravenózní aplikací ve veterinární medicíně, ale i v lékařství. Rekreačně je užíván od 60. let 20. století, nejběžněji šňupáním. Je to krystalický prášek bílé barvy. Doba působení je zhruba půl hodiny až hodiny. Při nižších dávkách jsou účinky povzbudivé, euforické, dochází k narušení motoriky. Při vyšších dávkách se vyskytují hlavně disociativní účinky, dochází ke ztrátě kontaktu s okolním světem. Jedinec není schopen pohybu, obtížně se mu komunikuje. (Kalina et. al, 2003)

Mohou se dostavit různé vize jiných světů, transcendentální prožitky, pocit bezčasovosti. Tyto prožitky mohou být velice příjemné a obohacující. Při dlouhodobém užívání však může docházet k silné psychické závislosti. Fyzická rizika nejsou smrtelná, dávka je stokrát vyšší než dávka účinná. Také je zde možnost prožití bad tripu, jelikož jsou popisovány i nepříjemné návštěvy podsvětí či mimozemských nepřátelských světů. (Vejmola, 2019)

Ketamin byl využíván v léčbě závislosti na heroinu a alkoholu. Pro své vysoce antidepresivní účinky je využíván v psychoterapii k léčbě depresí, rozvoj osobnosti, zlepšení vztahů, spojení s přírodou a smíření se smrtí. V lékařství je indikován k tišení chronických bolestí. Jako rekreační droga je užíván nejčastěji ve Španělsku, Velké

Británii, Maďarsku. V Čechách jeho obliba roste. (Vejmola, 2019) Zároveň zde probíhá aktuálně ketaminem asistovaná terapie na klinice Psyon. (Psyon, 2021)

Pervitin

Pervitin neboli metamfetamin se řadí mezi stimulanty. Byl poprvé syntetizován v roce 1919. Zpočátku se využíval jako lék proti obezitě, hyperaktivitě a poruchám pozornosti. Má podobu bílého krystalického prášku. Užívá se nejčastěji šňupáním, či nitrožilně. Doba působení je 8-24 hodin. Zvyšuje sebevědomí, hovornost, schopnost soustředění. Jedinec nemá potřebu spánku a nepocítuje hlad. Dostávají se pocity euforie. Po odeznění účinků přichází často hluboká vyčerpanost, depresivní stavy. Při dlouhodobém užívání se vyskytují poruchy spánku, podráždění, paranoidní stavy a možnost rozvinutí toxické psychózy. Závislost vzniká pomalu. Zpočátku tak jedinec může mít pocit, že není závislý, protože dokáže více dní bez problému abstinovat. Po určitém čase však látku vyhledává čím dál více. Často jsou u pervitinu mezi uživateli známé dlouhé „jízdy“ bez spánku. Odvykací stav provází zvracení, třes i halucinace. (Kalina et al., 2003) Byl podáván ve velké míře vojákům 2. světové války za účelem zvýšit jejich aktivitu a bojeschopnost.

Kokain

Kokain se řadí do skupiny stimulantů. Byl poprvé izolován v roce 1859 z listů kokainovníku pravého, keře rostoucího v jižní Americe. Po tisíciletí jeho listy žvýkají tamní indiáni nejen pro stimulační účinky. Ke konci 19. století byl využíván v lékařství jako lokální anestetikum. Jedná se o bílý krystalický prášek. Užívá se nejčastěji šňupáním. Doba působení je půl hodiny a často má jedinec chuť na další dávku. Po chvilce přichází euforické stavy, hovornost, příliv energie. Můžou se však vyskytovat úzkostné či paranoidní stavy. (Valíček et al., 2000) Vzniká na něm silná psychická závislost. Dle výsledků studií, týkajících se užívání návykových látek v populaci ČR za rok 2019 (Rous et al., 2020) je znatelný mírný nárůst v užívání kokainu mezi mladými dospělými.

Speed

Speed neboli amfetamin, byl poprvé syntetizován v roce 1887. Byl indikován při léčbě únavy, nadměrné chuti k jídlu. Byl hojně podáván vojákům za druhé světové války

obdobně jako pervitin. Jedná se o bílý krystalický prášek, doba působení je kratší než u pervitinu. Účinky jsou obdobné. (Kalina et al., 2003)

Heroin

Heroin patří do skupiny opiátů. Byl poprvé syntetizován v roce 1874 a v roce 1898 byl prodáván německou firmou Bayer jako lék při odvykání na morfinu. Počátkem 20. století byl využíván v lékařství v mnoha oblastech. Jako lék při onemocnění dýchacích cest, srdce i psychických onemocnění jako deprese či stařecká demence. Díky dostupnosti na trhu začal být brzy zneužíván. (Ridder, 2002) Užívá se nejčastěji inhalací či nitrožilně. Mezi hlavní účinky patří zklidnění a euforické prožitky. V České republice byl nejvíce rozšířený v 90. letech minulého století. Psychická i fyzická závislost vzniká rychle, již po několika týdnech. Odvykací proces je velice náročný. (Kalina et al., 2003)

Opium

Opium se získává z máku setého a je výchozí surovinou pro výrobu heroínu, morfinu aj. Využívali jej již lékaři ve starověkém Řecku a Egyptě. Po nařízení nezralých makovic, se sklízí vytékající šťáva, která obsahuje řadu psychoaktivních alkaloidů jako morfin či kodein. Ta se následně zahříváním inhaluje. Nejmasověji užívaným se stalo opium v 19. století v Číně. Opium má sedativní, analgetické účinky. Vyvolává stavy opojení, vyrovnanosti a klidu. (Nožina a Vaněček, 2009) Jak uvádí Kalina, při užití se mohou dostavit stavy nevolnosti, zvracení a velké riziko tkví v jeho vysoké závislostním potenciálu, s následným těžkým odvykáním. (Kalina et al., 2003)

Nové psychoaktivní substance

Nové psychoaktivní substance (NPS), nazývané též *designer drugs*, se snaží napodobit účinky tradičních OPL, avšak jejich chemické struktury se modifikují, čímž se výrobci a distributoři vyhýbají legislativním postihům, dokud nejsou tyto látky identifikovány a zařazeny na *Seznam návykových látek*. Tento seznam je soustavně aktualizovaným obsahem *Nářízení vlády č.463/2013 Sb.* Děje se tak v součinnosti MZČR a NMS ve spolupráci se Systémem včasného varování. V roce 2021 přibylo na tento seznam 49 nových látek. (Glogar, 2021)

Následující popis a charakteristika jednotlivých druhů Nových psychoaktivních substancí vychází z monografie *Nové syntetické drogy* (Páleníček et al., 2004)

Syntetické opioidy

Vyznačují se analgetickými či euforickými účinky. Řadí se mezi ně nejčastěji deriváty morfinu či fentanylu, užívaných v lékařství. Jejich potence však může být mnohonásobně silnější. Často pak dochází k předávkování s následkem smrti. Patří sem například *Krypton*, *U4*, *Acetylfentanyl*, *Carfentanil*⁶ a nechvalně známá látka *Krokodil*, užívaná především v Rusku, která způsobuje otevřené rány na kost.

Fenylethylaminy

Vyskytují se v limbickém systému mozku a jsou zodpovědné za emoce. V syntetické formě mohou mít účinky stimulační, entaktogení až psychedelické. Řadí se tak mezi analogy MDMA, známe pod názvy *MDA*, *PMA*, *2C-B*, které jsou zrádné svým delším nástupem účinku, čímž může dojít k předávkování. Zároveň některé mají působení psychedelické. Jedná se tak o analogy LSD, známé jako *DOB*, *DOM*, *2C-B-FLY*. Jejich působení může trvat až v řádu dní.

Syntetické kanabinoidy

Mechanismus účinků je obdobný jako u konopných látek, v přirozeném stavu jsou kanabinoidy hlavní psychoaktivní složkou THC a CBD. Jsou známy však případy závratí, poruchy paměti, halucinací, agresivity, i smrti z důsledku užití. Jsou prodávány pod názvy *Spice*, *ADB-FUBINACA*, *UR-144*. Mají vysoce závislostní potenciál. Při vysazení se objevují silné bolesti hlavy, úzkosti a záchvaty.

Syntetické Katinony – Jsou deriváty rostliny *Katy jedlé*, jejíž listy se pro její povzbuzující účinky žvýkají v oblasti východní Afriky a Arabského poloostrova. Na

⁶ Tato psychoaktivní látka byla použita ruskou vládou a usmrtila 170 lidí při teroristickém útoku v moskevském divadle v roce 2002, který iniciovali čečenští ozbrojenci. (ČTK, 2017)

černém trhu jsou dostupné v syntetické formě v krystalické podobě, avšak mohou být i součástí tablet extáze. Mají účinky stimulační, entaktogenní, ale i halucinogenní. Při jejich užití může docházet i k úzkostným stavům, zvýšené agresivitě, bušením srdce či záchvatům. Na černém trhu se vyskytují pod názvy *Mefedron*, *Funky*, *Flakka*.

2.5 Protidrogová politika České republiky

Národní protidrogová politika České republiky je zaměřena na problematiku legálních i nelegálních návykových látek a patologického hráčství. Jedná se o soubor komplexních opatření, která jsou koordinována na národní, krajské a místní úrovni, za účelem snižování nežádoucích společenských dopadů. Tato opatření jsou preventivní, vzdělávací, léčebná, sociální, regulační a kontrolní, včetně opatření vymáhání práva. (RVKPP, 2016)

Hlavní pilíře protidrogové politiky ČR

- 1) **Primární prevence** – aktivity zaměřené na předcházení návykového chování a rozvoje závislosti, popř. oddálení prvních zkušeností do vyššího věku.
- 2) **Léčba a resocializace** – dostupné služby léčby pro problémové a závislé uživatele návykových látek a hazardní hráče.
- 3) **Harm reduction** – aktivity vedoucí ke snižování zdravotních a sociálních rizik a dalších dopadů užívání legálních i nelegálních drog a hazardního hraní.
- 4) **Kontrola dostupnosti** – soubor zákonných opatření a aktivit vymáhání práva k potlačování či usměrňování nabídky návykových látek a hazardního hraní.

Vývoj moderní protidrogové politiky spadá do počátku 90. let, kdy tehdejší ČSFR ustanovila Komisi pro narkotika, vzhledem ke zvyšujícímu se počtu uživatelů nelegálních návykových látek, souvisejícím s otevřením hranic po pádu komunistického režimu. Vznikla Meziresortní protidrogová komise (MPK) a byla přijata první vládní Koncepce a program protidrogové politiky, zaměřený na rozvoj primární prevence a sběru dat o drogách. Ve druhé polovině 90. let se koncepce zaměřuje na léčbu závislostí a resocializační programy, na stanovení minimální sítě služeb a zařízení. V tomto období

dochází také ke změně vnímání návykových látek. Více než na přímé ohrožení společnosti je na ně pohlíženo optikou zdravotních a sociálních rizik.

Po roce 2000 se národní strategie protidrogové politiky zabývá více snižováním rizik v oblasti užívání OPL. MPK mění svůj název na Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP) a zároveň je zřízeno Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (NMS). Je zaveden systém certifikace odborné způsobilosti drogových služeb sekundární a terciální prevence a protidrogových preventivních programů. V roce 2007 se RVKPP rozšířila o členy zastupující odbornou společnost, nestátní organizace a kraje. V roce 2014 byl vládou přijat koncept tzv. integrované protidrogové politiky, byla začleněna problematika legálních návykových látek a hazardního hraní. (RCKPP, 2016)

2.5.1 Harm reduction

Termín „harm reduction“ znamená doslova snižování škod. Označuje především přístup, který zmírňuje negativní dopady užívání psychoaktivních látek na jednotlivce, ale i jeho okolí. Jak uvádí Silcott, za průkopníka tohoto přístupu lze považovat amerického sociologa Alfreda Lindesmithe, který ve 40. letech 20. století poukazuje na to, že vždy se najdou lidé, kteří se rozhodnou psychoaktivní látky užívat, bez ohledu na prevenci či represivní politiku. A je proto důležité cílit na snižování rizik, které svým chováním podstupují. (Silcott, 2003)

Přístup harm reduction se více konkretizuje až koncem 70. let v Americe za přívětivější drogové politiky prezidenta Cartera. Nizozemí a Velká Británie se řadí mezi první země v Evropě, které počátkem 80. let začínají HR přístup aplikovat. Jedním z hlavních důvodů je snižování rizik v rámci šíření nakažlivých onemocnění, jako je AIDS/HIV a žloutenka. (Kalina et al., 2003) Do té doby je uznáván represivní přístup, vycházející z protidrogové politiky amerického prezidenta Richarda Nixona. Jak uvádí Szas: „*Válka proti drogám dramaturgizuje neochvějnou víru prohibicionistů ve společnost osvobozenou od drog.*“ (Szas, 1997:102) Tato neochvějná víra má však svá úskalí. Má za následek stigmatizaci a diskriminaci uživatelů, tvrdé zákony uvrhávají mladé lidi do vězení na mnoho let. Místo, aby se finanční prostředky vynakládaly více na prevenci a zachování veřejného zdraví. Věznice jsou přeplněné a v průběhu 80. let tehdejší prezident Ronald Reagan ještě

více přitvrzuje. Jeho žena, první dáma Nancy Reaganová přichází se sloganem „Prostě řekni ne“⁷ v rámci celoamerické protidrogové kampaně. (Evans, 2003)

HR přístup oproti tomu neusiluje o absolutní vymýcení psychoaktivních látek, které je z historické skutečnosti defacto nemožné. Upřednostňuje individuální potřeby jedince, kvalitu jeho života a zdraví a osobní zodpovědnost nad kriminilizaci a perzekucí. Dalším hlavním principem je ochrana veřejného zdraví, neboli *public health*, zaměřená na celou společnost. Konkrétně se jedná o možné šíření infekčních onemocnění, které je eliminováno pomocí distribuce harm reduction materiálů jako jsou kondomy, čisté jehly, šňupátka aj. a poskytováním informací o způsobech bezpečnějšího užívání návykových látek či bezpečného provozování sexu. (Kalina et al., 2003)

V souhrnné zprávě o plnění Akčního plánu realizace národní protidrogové politiky v rozmezí let 2016-2018 se uvádí, že: „*Přetrvává absence systematických dlouhodobých programů zaměřených na celou, nejen školní, populaci a absence programů zaměřených na specifické populační skupiny a specifická prostředí - prostředí noční zábavy ...*“ (RVKPP, 2019:9) Dále se v této zprávě hovoří o omezené dostupnosti programů, nedostatečné finanční podpoře prevence a přetrvávající nízké zdravotní a právní gramotnost populace v oblasti užívání návykových látek.

Přesto vynaložené finanční prostředky v rámci národní protidrogové politiky, které jsou cílené jednotlivým resortům cílí za období let 2014 – 2019 nejvíce financí do policejního resortu, v roce 2019 66%. Do služeb harm reduction jde 14,9% a na prevenci je poskytnuto 3,9% financí z rozpočtu. (Rous et al., 2020)

2.6 Harm reduction programy v prostředí taneční scény

Podle Silcotta (2003) se s historicky prvním poskytováním služeb v principu harm reduction setkáváme ve Velké Británii v roce 1967, kdy byla založena drogová poradna

⁷ V České republice synonymně používané heslo „Řekni drogám ne“

Release. Zpočátku její zakladatelé poskytovali telefonické poradenství zaměřené na ochranu občanských práv před neúměrnými zásahy policejních složek v hudebních klubech, ale i domácnostech uživatelů. Posléze své poradenství rozšířili i v oblastech zdraví, bezpečného užívání a své služby poskytovali přímo v hudebních klubech. V roce 1971 vznikla další organizace *Lifestyle*. V těchto letech využívali její služby hlavně uživatelé LSD, ke konci 70.let uživatelé heroinu, jejichž počet vzrostl a kvůli možným rizikům začali poskytovat zdarma i výměnu injekčního materiálu, z důvodu snížení rizik přenosu infekčních onemocnění, hlavně HIV. (Silcott, 2003)

Počátkem 80. let se objevuje na taneční scéně extáze. V Manchesteru ve Velké Británii je městskou radou přijata kampaň *The Safer Dancing Campaign*, která ustanovuje bezpečnostní opatření v hudebních klubech v principu harm reduction, jež tyto kluby musí dodržovat. Jedná se hlavně o poskytování pitné vody zdarma, udržování ventilace, vymezení prostor k odpočinku a o povinnost zaměstnat pracovníky, kteří budou poskytovat informace, rady, první pomoc či zdravotnické služby. (Saunders, 1996:132-133)

V České republice spadají počátky formování harm reduction služeb do roku 2002, kdy byla Radou vlády pro koordinaci drogové politiky zřízena pracovní skupina *Prevence zneužívání syntetických drog* s cílem analyzovat situaci v oblasti užívání syntetických drog v prostředí taneční scény, vyhodnotit efektivitu aktivit na tomto poli a navrhnout vhodná opatření. Byla vytvořena metodika preventivních intervencí a návrh doporučení pro pořadatele tanečních akcí *Bezpečnější tanec*. V roce 2003 byla tato skupina ukončena po splnění svých cílů. (Mravčík et al., 2008)

V roce 2004 došlo ze strany vlády ČR k omezení rozvoje, financování a redukci HR služeb v prostředí taneční scény. Počet poskytovatelů klesl z 16 v roce 2004 na 4 v roce 2006. Důvodem bylo i ukončení aktivity testování extáze na popud MVČR. Roku 2008 byla v rámci RVKPP založena pracovní skupina *Prevence a snižování rizik užívání drog na tanečních akcích*, jejímž výstupem byl pilotní projekt *Safer Party Tour 2008*, jehož cílem bylo poskytování HR služeb a jejich síťování, rozvoj a vzdělávání pracovníků. Tento projekt byl opět realizován na dobu určitou a poté zanikl. Akční plán na období 2010 až 2012 reflektuje posléze nedostatečné pokrytí adiktologických služeb pro rekreační uživatele OPL v prostředí zábavy. (Mravčík et al., 2011)

V roce 2008 vznikl projekt *Safer party*, ve kterém byly sdruženy organizace Chilli.org o.s., Podané ruce o.s., Sananim o.s., CPPT o.p.s. a Prevent o.s., které v témže roce navštívily 9 velkých hudebních festivalů a v následujícím roce 14. (Gabrhelík, 2010)

V roce 2016 byl zahájen Českou psychedelickou společností (CZEPS) projekt Psycare, který je zacílen na návštěvníky hudebních akcí stylu psytrance. Ve stejném roce vznikl program PARTYHARMreduction pod záštitou organizace Progressive o.p.s.. (Mravčík et al., 2018)

Ve výroční zprávě NMS je zmíněno, že harm reduction programy na tanečních a hudebních akcích nejsou v ČR příliš rozšířené. V roce 2019 a 2018 působilo v prostředí zábavy 10 programů. Specializovaných programů na prostředí zábavy existovalo v těchto letech 3-5. Nízký počet těchto programů souvisí s omezenou finanční podporou těchto aktivit. (Mravčík et al., 2020:14)

Neúplný přehled programů, působících v prostředí života a zábavy, nabízí *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v roce 2019* (Mravčík et al., 2020). Tyto programy, kromě programů Hard&Smart, Psycare a PARTYHARMreduction, které jsou popsány v následující kapitole a s jejichž pracovníky je realizováno v empirické části této práce výzkumné šetření, poskytují své služby jako doplňkovou činnost, skrze poskytování jednotlivých intervencí v prostředí nočního života a zábavy. (Jičínská, 2018)

Dle výše uvedené výroční zprávy, působily v roce 2019 jednotlivé programy na 157 akcích a vykázaly 38 450 kontaktů, což bylo o zhruba 10 tisíc kontaktů více než v předchozím roce. Programy dlouhodobě spolupracovaly v daném roce s 54 majiteli klubů či organizátory hudebních akcí, s polovinou z nich spolupracoval konkrétně program Hard&Smart. (Mravčík et al., 2020)

Seznam aktuálních programů působících v prostředí nočního života a zábavy:

Dle Jičínské (2018):

Centrum adiktologických služeb Benešov, terénní program (Magdaléna o.p.s.)

Centrum adiktologických služeb Příbram, terénní program (Magdaléna o.p.s.)

Drogové informační centrum SANANIM, (SANANIM z.ú.)

Hard&Smart, (Společnost Podané ruce o.p.s.)

Jihočeský streetwork Prevent, (PREVENT 99 z.ú.)
K-centrum Noe, (Diecézní charita Brno)
PARTYHARMreducton, (Progressive o.p.s)
Projekt PsyCare, (Česká psychadelická společnost)
Terénní program Point 14, z.ú.
Terénní program Kappa-Help, (KAPPA-HELP, z.s.)
Terénní program Kontaktního centra Litoměřice, (Oblastní spolek ČČK Litoměřice)
Terénní program sociálních asistentů, Streetwork (TPSA-Streetwork, Drop in o.p.s.)
Terénní programy na Šumpersku, (Společnost Podané ruce o.p.s.)
Terénní programy pro lidi ohrožené drogou, (Most k naději, z.s.)
Terénní programy v Olomouci, (Společnost Podané ruce o.p.s.)
Terénní protidrogový program pro okres Most, Teplice a Louny, (Most k naději, z.s.)

2.6.1 Legislativní rámec

Harm reduction služby jsou nejčastěji poskytovány v rámci terénních programů či kontaktních center drogových služeb jako intervence v prostředí zábavy, které spadají pod registraci sociálních služeb, které se řídí Zákonem o sociálních službách č.108/2006 Sb. Řídí se standardy kvality a základní činnosti poskytují dle Vyhlášky č.505/2006 Sb. Jelikož tyto programy zároveň poskytují odborné adiktologické služby, měly by se řídit standardy odborné způsobilosti RVKPP a procházet úspěšně certifikací. To následně zaručuje, že jsou kvalifikovaně personálně zajištěny, řídí se platnými právními normami, řádně vedou dokumentaci, dodržují etické a další požadavky. Tato problematika je však širšího rámce, některé programy jsou jiného vymezení (Jičínská, 2018).

Jakým způsobem jsou zřizovány programy se specifickým zaměřením na prostředí taneční scény, bylo zjišťováno skrze rozhovory s pracovníky těchto programů a je součástí empirické části práce. Obecně lze konstatovat, že dané programy naráží na legislativní ukotvení, které souvisí s přesahem poskytovaných služeb. Tato problematika je nastíněna v periodiku *Zaostřeno*, věnovaném návykovým látkám a protidrogové politice: „*Mezioborovost je silnou stránkou adiktologických služeb, avšak jejich mezioborovost představuje praktickou překážku jejich fungování v praxi, neboť poskytování různých typů služeb (zdravotní, sociální, výchovně-pedagogické) v rámci*

jednoho programu naráží na vzájemnou neslučitelnost a nízkou vzájemnou prostupnost jednotlivých resortních rámců.“ (Mravčík et al., 2020:13)

Harm reduction programy uplatňují nízkoprahový přístup, to znamená, že služby jsou poskytovány anonymně, bezplatně, v přirozeném prostředí. Intervence v prostředí taneční scény se uskutečňují jak na úrovni primární prevence, tak na úrovni sekundární či terciální. Tyto oblasti se prolínají. Návštěvníkům akcí jsou poskytovány informace nejen v oblasti rizik spojených s užíváním psychoaktivních látek, ale také například v oblasti sexu. Dále jsou zájemcům předávány harm reduction materiály, jako šňupátka, filtry, kondomy aj, či může být poskytována psychická podpora nebo krizová intervence.

Poskytované služby

- **Distribuce informačních materiálů** - Návštěvníkům tanečních akcí jsou poskytovány letáky či brožury s informacemi týkajícími se psychoaktivních látek, jejich účinků a rizik spojených s jejich užíváním, přenosných infekčních onemocnění, bezpečného sexu apod.
- **Potravinový servis** - Zahrnuje většinou vodu, ovoce, vitamíny, hroznový cukr, pro doplnění tekutin a důležitých minerálů.
- **Poradenství** – Jedná se většinou o poskytování informací o účincích psychoaktivních látek, snižování možných rizik při užití, či hlubší poradenství, pokud jedinec látku užil a necítí se například dobře.
- **Distribuce harmreduction materiálu** - Pracovníci poskytují například šňupátka, alobaly, kapsle, filtry ke kouření, kondomy, lubrikační gely, špunty do uší, za účelem snížení zdravotních rizik a přenosu infekčních onemocnění.
- **Testování alkoholu** - Návštěvníci mohou využít alkohol testru, aby zjistili, jaká je jejich hladina alkoholu v krvi a neusedali předčasně za volant.
- **Krizová intervence** - Krizová intervence je poskytována při akutních stavech.
- **Testování látek v psychoaktivních substancích** – Aktuálně není možné provádět testování čistoty psychoaktivních substancí

Testování čistoty obsahu psychoaktivních látek je stále kontroverzním tématem v oblasti protidrogové politiky. V Evropě je jedinou zemí Nizozemí, kde se testování uskutečňuje

v rámci legálních norem. Existují organizace v jiných zemích, které zjišťují obsah psychoaktivních látek, ale ocitají se na hranici zákona. (New York Times, 2021)

V České republice, v roce 2003, nabízelo testování tablet extáze 10 organizací, působících v prostředí taneční scény. V následujícím roce vyjádřilo Ministerstvo vnitra zamítavý postoj k těmto úkonům a přestalo dané aktivity financovat. Většina organizací testovat přestala, některé přestaly své služby poskytovat úplně. (Mravčík et al., 2005) MVČR společně s Policií ČR vydalo stanovisko, že organizace, které testování provádí, porušují *Zákon o návykových látkách č.167/1998*, a tím, že se daná látka ponechává zpět v oběhu je porušován i *Zákon o přestupcích č.200/1990 Sb.* Navíc organizacím tímto konáním vzniká trestní odpovědnost za možný následek na zdraví konzumujícího, který plyne z užití látky. (Kalina, 2010)

Ve stanovisku MVČR a Policie ČR se konkrétně uvádí: „... *pokud se uživatel Extáze rozhodne drogu koupit, je zpravidla rozhodnut si ji vzít ... testování tablet Extáze na taneční scéně je ve své podstatě zvyšováním uživatelského komfortu osob, které nelegální drogy užívají, a jednoznačně se jedná o podporu zahálčivého způsobu života.*“ (Kalina, 2010)

K tomuto stanovisku se však řada odborníků staví odmítavě. Jak sám tehdejší ředitel RVKPP, doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., uvádí v reakci na vyjádření ministerstva, neexistují podklady k takovému úhlu pohledu, naopak: „*Dosavadní výzkumy ukázaly, že provádění testů přímo na tanečních akcích, kde se drogy užívají, nerozšiřuje okruh uživatelů, naopak odstraňuje potenciální uživatele od prvního užití a demystifikuje (syntetické) drogy.*“ (Kalina, 2010)

V roce 2020 vláda Nového Zélandu schválila dočasný zákon ohledně možnosti testování OPL substancí. Jedná se o pilotní projekt, trvající jeden rok, jehož výzkumy budou nadále použity v cestě k trvalému uzákonění možnosti testování OPL. Doposud se tak na festivalech dělo, leč v šedé zóně, s možným trestním postihem, stejně jako na jiných místech Evropy. V této oblasti je na Novém Zélandu aktivní nezisková organizace *KnowYourStuff*, dle jejichž výzkumů vyplývá, že většina návštěvníků, kteří si nechali otestovat látky, jež nebyly čisté, se těchto látek zbavili a vede je k to celkově k větší opatrnosti. (New York Times, 2021)

2.6.2 Podané ruce o.p.s. – Program Hard&Smart

Veškeré informace uvedené v této podkapitole jsou čerpány z webových stránek organizace (Podané ruce o.p.s., 2021). Tato organizace byla založena v roce 1991 v Brně, se zaměřením na drogovou problematiku a poskytování sociálních služeb v této oblasti. Aktuálně poskytuje komplexní sociální služby ve více než čtyřiceti centrech, v Jihomoravském, Zlínském a Olomouckém kraji, jež jsou zaměřené na látkové i nelátkové závislosti, v programech prevence a léčby. V těchto krajích provozuje kontaktní centra, terénní programy, nízkoprahové služby pro děti a mládež, terapeutická centra a další služby. Od roku 2001 provozuje internetovou drogovou poradnu na webových stránkách www.extc.cz., na sociální síti Facebook projekt Backstage, skrze který jsou poskytovány aktuální informace ohledně psychoaktivních látek.

- ***Filosofie programu Hard&Smart***

Projekt Hard&Smart poskytuje preventivní a intervenční činnost v prostředí taneční scény, nočního života a zábavy od roku 2012. Zaměřuje se na rizikové faktory, které s tímto prostředím souvisí. Své služby poskytuje návštěvníkům tanečních akcí, ale také provozovatelům hudebních podniků, či pořadatelům venkovních akcí.

- ***Cíle a poslání***

Koncept a nabídka programu Hard&Smart vychází vzhledem k jeho cílové skupině z principů *Public health* a harm reduction. To znamená, že se ve svých aktivitách snaží obecně o zdravější či bezpečnější formu zábavy ve sledovaném prostředí a zároveň pracuje s jedinci či specifickými subkulturami, kteří již byli rizikovými faktory zasaženi.

Cílem programu je poskytování kvalitních služeb s důrazem na aktivní vyhledání cílové skupiny v přirozeném prostředí taneční scény, nočního života a zábavy, spolu s možností vytvoření preventivně-intervenční odpočinkové zóny. Dále se jedná o monitoring sledovaných rizikových oblastí při vybraných hudebních podnicích.

- ***Základní principy***

respekt a důstojnost - Služba je poskytována bez ohledu na názory, postoje, vzhled, rasu, náboženské vyznání

anonymita a mlčenlivost - Všechny informace o klientovi jsou pro pracovníka důvěrné a nepředává je dál, výjimku tvoří situace, které jsou dány legislativou ČR a souvisí s trestnou činností, pracovník nevytváří nestandardní vztahy či dohody s klientem.

právo na informace – Klient má právo na informace jakými zásadami se program řídí a jakým způsobem funguje.

individuální přístup – Klient má právo rozhodnout, které služby bude využívat a které nikoliv a kdykoliv může službu ukončit.

- ***Cílová skupina***

Primární cílovou skupinou jsou návštěvníci tanečních akcí, mládež a mladí dospělí ve věku 15-35 let. Ve velké většině se jedná o rekreační uživatele psychoaktivních látek, kteří jsou ohroženi nežádoucími patologickými jevy. Sekundární cílovou skupinu tvoří provozovatelé hudebních akcí, pořadatelé festivalů, personál či bezpečnostní služby. Je jim poskytováno školení, poradenství, monitoring prostředí a výchozí potřeby. Navíc organizace uděluje certifikát hudebním klubům, při splnění alespoň 8 z 10 bodů podmínek bezpečného prostředí.

- ***Poskytované služby***

Informační servis, poradenství, krizová intervence, první pomoc, HR materiál, potravinový servis, chillout zóna.

2.6.3 Česká psychedelická společnost, z.s. – Projekt Psycare

Veškeré informace uvedené v této podkapitole jsou čerpány z webových stránek projektu (Psycare, 2021), který zajišťuje Česká psychedelická společnost (CZEPS), jež vznikla v roce 2015 jako sdružení odborníků na psychedelické látky. Jejím cílem je redukce rizik spojených nejen s užíváním psychedelických látek, ale i represivní protidrogovou politikou. Dalším cílem této organizace je destigmatizace psychedelik skrze šíření osvěty směrem k širší veřejnosti a podpora výzkumu psychedelik v Národním ústavu duševního zdraví (NUDZ).

- ***Filosofie programu Psycare***

Projekt Psycare se zaměřuje na festivaly hudebního stylu psytrance. Pracovníci poskytují odpočinkovou, chill out zónu ve svém stanu a zaměřují se na návštěvníky, kteří prožívají náročnou psychedelickou zkušenost. Tato péče prokazatelně snižuje počet hospitalizací spojených s rekreačním užíváním psychedelik. Snižuje riziko traumatizace a rozvoje psychotických poruch a zároveň umožňuje těžit z transformativního a léčebného potenciálu psychedelických látek, jinde užívaných k terapii depresí, závislostí a dalších poruch, jelikož dobře integrovaná, i těžká psychedelická zkušenost, může nakonec zvýšit kvalitu života.

- ***Cíle a poslání***

Hlavním a dlouhodobým cílem je komunita, která se sama dokáže postarat o ty, kteří procházejí náročnou psychedelickou zkušeností, a to jak na individuální, tak skupinové úrovni. Psycare má za cíl poskytnout podpurné prostředí a specializovanou péči pro návštěvníky hudebních akcí a festivalů, kteří se rozhodli užívat psychedelické a jiné psychotropní látky v rizikovém setu a settingu taneční scény. Cílem je tedy zvýšit kvalitu života klientů tím, že se podaří zvládnout „bad trip“, či pomoci při následné integraci náročné psychedelické zkušenosti.

Dalším cílem je odlehčení vytížení profesionálních týmů fungujících na velkých festivalech, jakou jsou v první řadě zdravotníci, bezpečnostní služba a samotní pořadatelé festivalu. Ti všichni se totiž v případě chybějícího psycare podílejí v praxi na minimalizaci rizik vyplývajících s užíváním psychoaktivních látek (řešení předávkování, problémy s chováním intoxikovaných účastníků apod.)

- ***Cílová skupina***

Cílovou skupinou jsou návštěvníci psytrance hudebních akcí bez omezení věku a dále také široká veřejnost při pořádání odborných konferencí, přednášek či besed.

- ***Poskytované služby***

Informační servis, poradenství, krizová intervence, první pomoc, HR materiál, potravinový servis, chillout zóna, odborné přednášky a konference.

2.6.4 Progressive o.p.s. – PARTYHARMreduction

Veškeré informace uvedené v této podkapitole jsou čerpány z webových stránek programu (Progressive, 2021) Organizace Progressive o.p.s. zahájila svoji činnost v roce 2003. Poskytuje sociální a adiktologické služby lidem ohroženým užíváním návykových látek. Kromě terénních programů a kontaktního centra poskytuje programy resocializace, poradenství mládeži a dospělým a ambulantní služby. Projekt PARTYHARMreduction (PHr) vznikl v roce 2016 jako odnož terénního programu.

- ***Filosofie programu***

Vznik a fungování programu PARTYHARMreduction reaguje na potřebu terénní práce s experimentátory a uživateli návykových látek ve specifickém prostředí nočního života a zábavy. Právě v prostředí nočních klubů a hudebních festivalů bývá užívání tanečních drog, alkoholu a dalších látek poměrně běžné.

- ***Poslání a cíle***

Zvýšení informovanosti o tanečních drogách a dalších látkách užívaných na akcích spojených s hudební produkcí. Poskytování harm reduction služeb a materiálu v oblasti užívání legálních i nelegálních drog a vytváření bezpečnějšího prostředí a dostupnosti HR služeb pro účastníky nočního života a zábavy. Dalšími cíli jsou zvýšení informovanosti pořadatelů akcí a zaměstnanců klubů či festivalů o snižování rizik spojených s užíváním návykových látek a prosazování větší bezpečnosti pro účastníky akce. V nesposlední řadě jde o poskytování odborné pomoci při akutní intoxikaci a poradenství v krizových situacích.

- ***Základní principy***

Anonymita – PHr se řídí zákonem o sociálních službách a etickým kodexem sociálních pracovníků, který zaručuje anonymitu.

Bezplatnost – Veškeré služby jsou poskytovány zdarma.

Práce s respektem a bez předsudků – Nezáleží na genderu, věku, etnicitě, národnosti, náboženském či jiném vyznání ani na hudebním žánru, pracuje se se všemi bez rozdílu.

Harm reduction – Prioritou je pomoc při snižování rizikovosti užívání návykových látek na akcích i mimo ně.

Lidskost a individuální přístup - K zájemcům o službu se přistupuje jako k jedinečným bytostem a tomu je přizpůsobena i práce s nimi.

Odbornost - Pracovníci jsou teoreticky i prakticky připraveni k výkonu práce a mají vzdělání v oblasti adiktologie, sociální práce, nebo zdravotnických oborů. Ovládají zásady předlékařské první pomoci.

- ***Cílová skupina***

Primárními uživateli služby jsou účastníci hudebních akcí, kteří užívají nebo experimentují s psychoaktivními látkami, včetně alkoholu. Služeb programu PHr ale může využít kdokoliv. Dále se tedy jedná o účastníky akcí, kteří neužívají žádné návykové látky, pracovníky ostrahy, pracovníky občerstvení, úklidu, pořadatele akcí, produkční či stage managery.

Věkové rozmezí cílové skupiny je poměrně široké a pro poskytování služby není klíčové. Věk zájemců o služby se může pohybovat ve věkovém rozmezí 16 až 65 let. Nejčastěji se však jedná o mladistvé a mladé dospělé ve věku 15-35 let.

Služby a poradenství programu PHr jsou určeny také provozovatelům a zaměstnancům klubů, produkčním a pořadatelům festivalů a podobných akcí. Cílem spolupráce je edukace těchto klíčových aktérů, kteří mohou zásadním způsobem ovlivnit větší důraz na prevenci a zvyšování bezpečnosti pro účastníky akcí.

- ***Poskytované služby***

Informační servis, poradenství, krizová intervence, první pomoc, HR materiál, potravinový servis, chillout zóna

3 Empirická část

Empirická část práce zahrnuje dva výzkumy, jejich hlavní výzkumné cíle a dílčí výzkumné cíle, které jsou transformovány do tazatelských otázek. Dále jsou představeny výzkumné strategie a techniky sběru dat, popsány výzkumné soubory a organizace výzkumných šetření.

První výzkum je zaměřen na zjištění úlohy harm reduction programů v prostředí taneční scény, pohledem pracovníků tří hlavních programů se specifickým zaměřením na prostředí taneční scény. Konkrétně je tento výzkum popsán v kapitolách 3.1 až 3.3. Druhý výzkum je zaměřen na návštěvníky tanečních akcí a jejich postoji k nelegálním psychoaktivním látkám. Konkrétně je tento výzkum popsán v kapitolách 3.4 až 3.6.

3.1 Výzkumné šetření mezi pracovníky HR programů

V této kapitole je popsán cíl výzkumného šetření mezi pracovníky harm reduction programů, jeho průběh, použité výzkumné strategie a techniky, a etická rizika.

3.1.1 Cíl šetření a dílčí výzkumné cíle

Hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jakou úlohu má poskytování harm reduction služeb v prostředí taneční scény v České republice pohledem pracovníků těchto služeb.

K dosažení hlavního výzkumného cíle byly formulovány dílčí výzkumné cíle (DVC), které obsahovaly tazatelské otázky (TO), které jsou součástí Přílohy č.1 této práce. Bylo využito kvalitativního výzkumného šetření mezi pracovníky tří harm reduction programů, technikou polostrukturovaných rozhovorů.

DVC1 – Zjistit, jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich potřebnost v prostředí taneční scény.

Tento dílčí cíl se snaží objasnit nejen význam harm reduction programů jako celku v prostředí taneční scény, ale i různých poskytovaných intervencí a oblastí působení.

Metody: Sběr informací pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky, TO č. 5 – 12 ve scénáři rozhovoru, příloha č.1

DVC2 – Zjistit, jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich pokrytí v rámci České republiky

Druhý dílčí cíl mapuje postoje jednotlivých pracovníků k pokrytí taneční scény jednotlivými harm reduction programy.

Metody: Sběr informací pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky, TO č. 13 - 21 ve scénáři rozhovoru, příloha č.1

DVC3 – Zjistit, zda identifikují pracovníci harm reduction programů nějaké bariéry v poskytování služeb.

Tento dílčí cíl se snaží zodpovědět, zda pracovníci identifikují nějaké bariéry v poskytování služeb a blíže je popsat.

Metody: Sběr informací pomocí polostrukturovaného rozhovoru s pracovníky, TO č. 22 - 27 ve scénáři rozhovoru, příloha č.1

3.1.2 Výzkumné strategie a techniky

Pro tento výzkum byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie. „*Cílem kvalitativního výzkumu je porozumění. Porozumění pak vyžaduje vzhled do co největšího počtu dimenzí daného problému.*“ (Disman, 2002) Tato strategie je vhodná při snaze proniknout hlouběji do problému a interpretovat jej pohledem samotných aktérů. Využívá myšlenkového postupu indukce, při kterém se začíná sběrem informací, které se poté analyzují, hledají se podobné vzorce a souvislosti, z kterých se následně tvoří závěry a teorie. (Trousil a Jašíková, 2015)

Sběr informací byl proveden technikou polostrukturovaných rozhovorů. Hlavní charakteristikou takového druhu rozhovoru je soubor pevně stanovených a jasně formulovaných otázek. Forma odpovědí respondenta je však volná a je zde ponechán prostor i pro sondážní otázky výzkumníka, které dále mohou jednotlivé otázky či sdělení respondenta hlouběji rozvíjet. (Hendl, 2005:171) Pro tento účel byl sestaven Scénář

otázek pro rozhovor s pracovníky, který obsahoval tři hlavní vymezené okruhy, dílčí cíle, jejichž součástí byly konkrétní otevřené tazatelské otázky. Je součástí Přílohy 1 této práce.

3.1.3 Sběr informací, výzkumný soubor a průběh šetření

Za výzkumný soubor jsem zvolila tři pracovníky z jednotlivých harm reduction programů, které jsou specificky zaměřené na poskytování služeb v prostředí taneční scény. Oslovila jsem vedoucí těchto programů, které jsem informovala o tématu mé bakalářské práce, s prosbou o rozhovor. Výběr konkrétních pracovníků jsem ponechala na jejich úsudku. Skrze emailovou konverzaci jsem daným pracovníkům rozeslala dopředu scénář otázek pro rozhovor a domluvili jsme se na konkrétních datech setkání.

Sběr informací proběhl v průběhu října 2021. S pracovníky jsem se shodla na online setkání. Ta proběhla jednak skrze aplikaci MS Teams, ale také Google Meet, a trvala v rozmezí 60 až 90 minut. Z rozhovorů byl pořízen zvukový záznam skrze nahrávací zařízení v mém notebooku.

Následoval přepis textu pomocí doslovné transkripce. Jak uvádí Hendl: „*Jedná se o časově velmi náročnou proceduru. Pro podrobné vyhodnocení je však transkripce podmínkou.*“ (Hendl, 2005:208) Text byl dále upraven pouze ve stylistické rovině.

3.1.4 Etická rizika a rizika z hlediska validity výzkumu

Pracovníkům byl s předstihem odeslán scénář rozhovoru. Byly tak seznámeny s okruhy a konkrétními otázkami výzkumu. Pracovníkům byla zaručena jejich anonymita a byli ubezpečeni, že veškeré informace budou použity pro účely výzkumu. Za identifikační otázky tak byly použity pouze dosažené vzdělání a délka praxe. Všichni se zúčastnili výzkumu dobrovolně. Byla jim zároveň předeslána časová dotace zhruba 60 minut, která však v rámci dvou rozhovorů, nebyla zcela dodržena a tento časový limit přesáhla, za což jsem se omluvila. Pracovníci byli požádáni o svolení pořízení zvukového záznamu, s čímž všichni souhlasili.

3.2 Analýza a interpretace výzkumného šetření

Tato část práce se věnuje analýze a interpretaci výzkumného šetření, které bylo uskutečněno mezi pracovníky harm reduction programů. Jednotlivé podkapitoly odpovídají dílčím cílům, stanoveným na počátku práce. Po uskutečnění přepisu rozhovorů, byly výpovědi jednotlivých pracovníků dále zkoumány a analyzovány. Pomocí otevřeného kódování byly hledány jednotlivé pojmy, vztahující se k významovým kategoriím, které byly identifikovány. Výsledky byly poté interpretovány s cílem dojít syntézy, souhrnného integrovaného obrazu dané problematiky. Pracovníci HR programů jsou v textu označováni jako informanti, pomocí zkratky In1, In2, In 3. Jeden z pracovníků uvedl dobu působení v harm reduction programu 10 let, s dosaženým vysokoškolským vzděláním v oboru sociální pedagogika. Druhý pracovník, vystudovaný v oboru psychologie, uvedl dobu působení v projektu 4 roky a poslední pracovník uvedl, že je sociální pracovník a v harm reduction programu pracuje 2 roky.

3.2.1 Potřebnost harm reduction programů

Výsledky výzkumného šetření se v této podkapitole snaží zodpovědět dílčí výzkumnou otázku DVO1:

V čem spatřují pracovníci harm reduction programů jejich potřebnost?

Pomocí otevřeného kódování vzniklo několik významových kategorií, které jsou dále interpretovány. Jedná se o potřebnost, vycházející z **rizikového prostředí**, tj. poskytování služeb, kde jiná taková není. Oblasti působení na poli **primární prevence**, **sekundární prevence** a **terciální prevence** ve vztahu k návštěvníkům tanečních akcí, **informování veřejnosti ohledně OPL a HR přístupu** a **šíření harm reduction přístupu směrem k pořadatelům tanečních akcí**.

Otázka potřebnosti harm reduction programů je širokým polem, které v sobě skýtá mnohé významové kategorie. Jako primární se jeví kategorie **rizikového prostředí**. Prostředí taneční scény je rizikové z mnoha ohledů. „*Lidé z běžné populace jsou zde vystavováni mnohonásobnějším konzumaci legálních i nelegálních psychoaktivních látek, což je takový výchozí bod pro to, že jsou zde koncentrovanější rizikové faktory související s užitím*

těchto látek, jako dehydratace, přehřátí, ale i zvýšená rizika sexuálního násilí, rizikového sexu, dále také téma alkoholu za volantem, bezpečného návratu domů.“ (In1) Většina informantů uvedla, že potřebnost harm reduction programů tak tkví v poskytování služeb přímo na místě s cílem **snížit rizika** vycházející z daného **prostředí**. Jak zmínil jeden z informantů: *„Dokud to nebudou dělat hudební kluby a pořadatelé festivalů sami, tak je velice důležité, že tam je subjekt, který se tomu věnuje.*“ (In2) Další z informantů rozvinul přínos působení HR programů v tomto prostředí takto: *„Je potřeba, aby tu někdo byl, monitoroval toto prostředí, sledoval jeho vývoj, specifika, potřeby, cílové skupiny, a pracoval s tím.*“ (In1)

Koncentrovanější výskyt psychoaktivních látek v prostředí taneční scény s sebou nese řadu rizik. Jedná se nejen o výše uvedené, jako je dehydratace či přehřátí, ale i o další zdravotní či psychické obtíže v důsledku užití psychoaktivních látek či kombinování těchto látek mezi sebou nebo neopatrnost v dávkování. Informanti zdůrazňují potřebnost HR programů v rámci působení na poli **primární prevence**, která se uskutečňuje nejen skrze **poskytování informačních tištěných materiálů**, které jsou k dispozici na stanovištích jednotlivých programů, ale i skrze komunikaci mezi pracovníky a návštěvníky tanečních akcí předáváním relevantních informací o účincích a rizicích psychoaktivních látek. Důležitost individuálního empatického otevřeného přístupu, který reflektuje návštěvníkům, že je v pořádku říci si o **pomoc** v případě potřeby, a zároveň návštěvníky **„učí“ přemýšlet a zvažovat** potencionální **rizika**, vyzdvihl jeden z informantů, který dále nastínil ideální uvažování klienta po takto vedeném rozhovoru: *„Nevezmu si cokoli mi na party někdo nabídne, ale trochu se zamyslím, jestli je to fakt dnes dobrý nápad, jestli mi je dobře, nebo my není zas tak dobře, a proč to vlastně chci dělat a jestli, když nevím, co to je a je to pochybné, tak jestli mi to fakt za to stojí.*“ (In3)

Pracovníci se shodují, že jejich služby jsou potřebné ve smyslu **sekundární prevence**. *„My neříkáme, užívejte, nebo neužívejte, ale jde spíše o to, když už se rozhodnete užívat, mějte k tomu ty informace a dělejte to bezpečně.*“ (In3) Návštěvníci taneční akce se mohou obrátit na pracovníky a získat rady, jak eliminovat psychické, či zdravotní dopady, plynoucí z užití OPL. *„Existují způsoby, jak ulehčit tělu, jak s ním pracovat tak, aby mu člověk dával co nejmenší záhul, když to řeknu laicky, a zároveň, co lze dělat, například v situacích, kdy to nezvládne kamarád, nebo s něčím experimentuje a neví, jak s tím*

naložit.“ (In2) Zároveň jsou návštěvníkům **zdarma poskytovány harm reduction materiály**, jako šňupátka, kondomy, pitná voda, vitaminy či ovoce, které se významnou měrou mohou podílet na snížení mj. zdravotních rizik.

Pokud návštěvník festivalu již prožívá náročné psychické stavy z důsledku užití psychoaktivních látek, a je na místě pouze zdravotní služba, jejíž pracovníci často nedisponují vědomostmi a předpoklady pro práci s klientem obzvláště pod vlivem nelegálních OPL, může docházet ke zhoršení stavu klienta, případně jeho odvozu na záchrannou stanici, kde častým řešením je podání zklidňujících medikamentů, ale jinak se hlouběji s takovým jedincem nepracuje. Všichni informanti z tohoto důvodu vyzdvihují potřebnost HR programů na poli **terciální prevence**. Pracovníci jsou školeni v hlubším poradenství, jeden z programů se cíleně zaměřuje na školení svých pracovníků se specifickým zaměřením na **zvládnání těžkých stavů** pod vlivem OPL. Druhé dva programy vyžadují po svých pracovnících odborné vzdělání a doplňující kurzy. Programy často disponují klidovou, tzv. **chillout zónou**, která poskytuje bezpečné útočiště všem, kteří potřebují. *„Někdy to bývají prvouživatelé, že si to takhle nepředstavovali, nebo je to kombinace vnitřního nastavení a toho, co ta látka udělá v tanečním prostředí. Jedná se o podporu v tom smyslu, že to jednou skončí, že si o tom můžeme popovídat, pokud dotyčný chce, a celkové zajištění fyziologických funkcí a emocionálních potřeb. Na festivalech tyto intervence probíhají i tři, pět, šest hodin, někdy i přes dvě směny.*“ (In3) Pracovníci monitorují stav klienta a jsou dále k dispozici, i když už se jeho stav lepší: *„Můžeme poté pomoci zajistit bezpečný odvoz domů nebo zkontaktovat kamarády, je to různé.*“ (In2)

Potřebnost HR programů tkví dle všech dotazovaných informantů v **informování širší veřejnosti ohledně psychoaktivních látek a HR přístupu**, která se odehrává na tanečních akcích: *„Někdy chodí i lidé a říkají, že šíříte užívání drog, ale i to jsou docela zajímavé diskuze, kdy pak ti lidé po hodině odchází a říkají, že je to super, že se na to takhle nikdy nedívali...Pro spoustu, většinou starší generaci, jsou drogy špatné a lidé, kteří užili drogy, jsou špatní, ale ti lidé často nevidí za to. I v tomhle mi to přijde užitečné.*“ (In3) Tyto aktivity se však mohou uskutečňovat i mimo prostředí taneční scény. Jeden z informátorů zmínil komunitní akci Stop zewling, která se opakovaně pořádá na jednom pražském sídlišti, kde jsou přítomné i jiné služby, například nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. *„Tato akce je zaměřená právě na to bavit se s lidmi, kteří spadají do*

různých věkových kategorií, od dětského věku až po seniory. Zastávají se u našeho stánku a my vysvětlujeme, že něco takového existuje, že poskytujeme své služby na festivalech či v hudebních klubech, a v čem je tato aktivita smysluplná.“ (In2) Další z informátorů zdůraznil, že velký význam v poskytování relevantních informací má i **práce v online prostředí**. *„Máme vlastní profil na Facebooku, Instagramu a projekt Backstage.“* (In1) Všechny zmíněné programy se také účastní různých konferencí, či besed a poskytují rozhovory do médií.

Šíření harm reduction přístupu směrem k pořadatelům tanečních akcí, který se týká bezpečného prostředí klubu, v anglickém termínu *Safer clubbing*, je další oblastí, kterou informanti vyzdvihovali. Jedná se i o monitoring prostředí a **doporučení** směrem k **provozovatelům** těchto klubů, organizátorů festivalů či **školením personálu** v oblasti bezpečnosti, kterým se zabývají hlavně dva programy. *„Přijde nám to velmi smysluplné, proškolit třeba barmany, nebo uklízečky, pracovníky security, aby s tím uměli pracovat.“* (In2) Školení personálu vnímá tento informant jako velice důležité, jelikož není jednoduše možné obsáhnout všechny hudební akce ze strany HR programů. Šíření povědomí, zamyšlení se nad možnými následky uvedl na příkladu studentské akce, kde byla provozovatelem realizovaná soutěž, při které se stala výhercem ta škola, jejíž studenti vypili nejvíce alkoholu. *„A potom to mělo brutální následky. Vidíte v noci všude okolo ležící lidi, to byla jako jedna z nejintenzivnějších akcí. Spousta alkoholu a málo pitné vody, nebo téměř vůbec.“* (In2) Další program se věnuje nejen školení personálu, ale i **certifikaci hudebních klubů**. Aby daný klub byl hodnocen jako bezpečný, musí splňovat minimálně 8 z deseti posuzovaných bodů. *„Je to 10 oblastí, která korespondují se zaměřením programu. Jedná se například o pozitivní kultivaci prostředí, školení personálu, aby byl schopný na rizikové faktory adekvátně reagovat.“* (In1)

3.2.2 Pokrytí harm reduction programů v rámci České republiky

Výsledky výzkumného šetření zodpovídají dílčí výzkumnou otázku DVO2:

Jak pracovníci harm reduction programů vnímají jejich pokrytí v rámci České republiky?

Pomocí otevřeného kódování byly identifikovány jednotlivé významové kategorie, zahrnující místní **rozsah působení** programů, **hudební žánry**, které programy navštěvují, **cílové skupiny**, na které se zaměřují, **četnost navštívených akcí** v průběhu roku, **personální zajištění programů**.

Všichni informanti se shodují, že pokrytí službami tohoto druhu je **nedostatečné**. Mezi programy panují rozdíly ohledně **rozsahu působení** v rámci České republiky. Jeden program působí pouze v Praze a Středočeském kraji. Druhý program poskytuje své služby hlavně v Brně, Praze, Ostravě a Olomouci v rámci klubových akcí, ale jinak působí po celé České republice. Třetí program poskytuje své služby v rámci klubových akcí v Brně a v rámci festivalů působí také v rámci celé České republiky. Bývá přítomen i na některých festivalech v zahraničí.

Zaměření jednotlivých HR programů dle **žánrů** není vyhraněné. Jeden z informantů však uvedl, že se se ve větší míře vyskytují na festivalech a klubových akcích, zaměřených na styl **psytrance**, i když v posledních letech poskytovali své služby i na některých velkých festivalech, což považuje za přínosné: *„Třeba Beats for love, kde je mnoho stage s různými styly taneční hudby. Bylo tam hodně alkoholových případů a MDMA užití. Možná je důležitější být víc na takovýchto akcích, kde lidé zjišťují, že harm reduction služba vůbec existuje. Přijde mi fajn, **nedržet si tu úzkoprofilovou výjezdnost**.“* (In3) Další z informantů sdělil, že působí jak na velkých **mainstreamových akcích**, tak na freetechno parties, ale i na stylově zaměřených **menších festivalech**. *„Nemáme tedy specifikovaný hudební žánr, ale na **hardcore** či **punkové akce** nebo **freeparty** jezdíme více. Snažíme se, aby nám to neutíkalo, protože užívání, především ilegálních látek, je tam velmi rozšířené.“* (In1) Poslední z informantů sdělil, že také jezdí na různorodé akce. *„Ty specificky zaměřené akce jsou většinou menšího charakteru, obsáhneme jich více, ale máme tam méně kontaktů. Méně často působíme na větších festivalech, které jsou multižánrové, jsou tam různé stage pohromadě, kontaktů je tam však více.“* (In2) Zároveň zmínil, že přímo s akcemi stylu psytrance nemají zkušenost, protože je na ně specifikovaný jiný HR program.

Cílovou skupinou všech HR programů se dá uvažovat **obecná populace lidí**, navštěvující prostředí nočního života a zábavy, jak to výstižně charakterizoval jeden z informantů, který toto sdělení dále specifikoval: *„Týká se to více **rekreačního užívání**,*

ale zároveň se sem chodí bavit i **problémoví uživatelé**, i s nimi pracujeme. Naší klientkou je i matka s dítětem, která řeší nadměrný hluk stage a ptá se, co tu děláme. My ji to vysvětlíme, nabídneme informační leták, špunty do uší a vykážeme si ji.“ (In1) Další informant oproti tomu uvedl, že na problémové uživatele nejsou úplně zaměřeni, ale zvládli by s nimi pracovat: „Pokud není agresivní a není nebezpečný okolí tak, že bychom to nedokázali zvládnout, tak v tom případě se může stát naším klientem.“ (In3) Další pracovník obdobně uvedl, že služeb programu může **využít kdokoliv** a jelikož může být rozsah působení širší, tak i **kdekoliv**, což popsal blíže: „Primárně k nám chodí plnoletí, ale nemáme to specifikováno, že bychom neposkytovali služby třeba patnáctiletým, pro kondomy nebo ovoce nebo se napít, může přijít kdokoliv. A jak jsem zmiňoval tu jednu komunitní akci, přišli i děti, tak jsme se bavili s nimi i s rodiči, k čemu to slouží.“ (In2)

Četnost navštívených hudebních akcí se mezi jednotlivými programy značně liší. Jeden informant uvedl, že během roku program průměrně navštíví **6 festivalů** a v zimním období zhruba **8 tanečních klubových akcí**. (In3) Druhý informant uvedl, že na počátku fungování programu, v roce 2016, působili zhruba na dvaceti akcích. V roce 2019, před propuknutím epidemie Covid-19, vzrostl počet na **82 akcí**. Poslední dva roky omezení a restrikcí z důsledku epidemie se podepsaly na četnosti konaných akcí, jak dále uvedl: „I když se akce konaly, měly limitovanou kapacitu. Je jiný festival Let it Roll, když je tam 30 tisíc lidí a když je jich pět tisíc.“ (In1) Poslední informant odhadl počet navštívených **akcí** na **14** před epidemií Covid-19, v roce 2020 jich bylo pouze pět z výše uvedených příčin. (In2)

Personální zajištění projektu úzce souvisí s možností pokrýt a poskytovat služby v prostředí taneční scény. V jednom z HR programů působí tři pracovníci na hlavní pracovní poměr a zhruba dalších 50 pracovníků z řad profesionálů z drogových služeb, splňujících vzdělání dle zákona o sociálních službách, či jiné vhodné vzdělání. Ti vykonávají pracovní činnost na dohodu o provedení práce. Také jsou v programu využíváni stážisti, kteří mají zájem a předpoklady pro tuto práci. Všem pracovníkům kromě stážistů náleží finanční odměna. Informant uvedl ještě další požadavky: „Pracovníci mají **povinnost absolvovat kurzy motivačních rozhovorů, krizové intervence a první pomoci do dvou let**.“ (In1) Druhý informant obdobně uvedl, že tým programu tvoří **sociální pracovníci a adiktologové**, kteří musí splňovat vzdělání dle

zákona o sociálních službách. Dále jsou využíváni **dobrovolníci** z řad studentů, aktuálně studujících či již vystudovaných, sociálních nebo adiktologických oborů, kteří dále procházejí školením. *„Proběhnou s nimi schůzky. Něco se připravuje dopředu, aby věděli, co se tam může dít, s čím se mohou setkat a podobně. Je jim vysvětlen smysl a způsob práce. Spoustu věcí se nejlépe naučí na místě, třeba vykazování ale i komunikaci například.“* (In2)

Poslední informant uvedl, že mají požadavky na komplexní složení týmu z různých profesí. Ideálně se snaží domlouvat **tým na taneční akci** ve složení **psychoterapeut, psycholog, sociální pracovník**. Většina pracovníků má vystudované obory sociálního zaměření, psychologického, psychoterapeutického, adiktologického, ale najdou se mezi nimi i IT specialisté. Pracovníci musí mít kurz krizové intervence a projít specifickým školením, realizovaným programem. Práci vykonávají jako **dobrovolníci**, nenáleží jim finanční odměna. Mají **zdarma vstup na hudební akci** a drobné občerstvení k dispozici. (In3)

3.2.3 Bariéry v poskytování služeb

Uvedené výsledky výzkumného šetření zodpovídají dílčí výzkumnou otázku DVO3:

Identifikují pracovníci harm reduction programů nějaké bariéry v poskytování služeb?

Pomocí otevřeného kódování byly identifikovány významové kategorie týkající se identifikovaných bariér na poli **personálního zajištění** programů, **zdrojů financí**, poskytování služeb v rámci **protidrogové politiky** a **spolupráce s pořadateli tanečních akcí**.

Personální zajištění projektu již bylo popsáno v předchozí kapitole. Zde je však interpretováno v souvislosti s možnými bariérami v poskytování služeb pohledem informantů. Jeden z informantů uvedl, že personální zajištění považuje za dostatečné, jelikož je daný program největším poskytovatelem harm reduction služeb. Přesto by se daly kapacity dále navyšovat, jak dále uvedl: *„Ta **poptávka po našich službách je větší, než jsme schopni uměřit.**“* (In1) Další informant uvedl, že personální zajištění projektu je nedostatečné, což dále odůvodnil: *„Vzhledem k našim personálním kapacitám je*

bohužel limitován počet akcí, na kterých můžeme poskytovat své služby. Ten tým je pořád natolik malý, že to prostě nedáme. Určitě bychom byli schopni zajistit více akcí, ale narážíme na limity personální a finanční.“ (In2)

Zdroj financování jednotlivých harm reduction programů je různorodý a úzce souvisí s personálním zajištěním, možností poskytovat služby častěji a ve větším rozsahu ale i s dalšími oblastmi. Jeden z informantů uvedl, že: *„Zdroj financí pochází z **RVKPP, Jihomoravského kraje a měst, kde působíme. Ze strany Magistrátu hl.m. Prahy, Brna a Ostravy, z Olomouce nic. Do toho odvádíme nemálo intervencí a akcí v různých lokalitách, kde odbavíme minimálně stejný počet klientů jako v těch městech.**“* (In1) Dále tento informant uvedl, že účtují **pořadatelům náklady na realizaci**, které však pokryjí kolem 50 procent reálných nákladů, které jsou potřeba na dopravu, materiál či mzdy. Za dobu rozšíření epidemie Covid-19 však od těchto poplatků upustili. Druhý informant uvedl obdobné zdroje programu jako předchozí: **RVKPP, MPSV, MZ, Magistrát hl. města Prahy, městské části a Středočeský kraj**. Dále rozvedl, že to programu umožňuje fungování, ale: *„zároveň s lepším financováním by se dalo vymyslet více věcí, které by pomohly té službě co do kvality i kvantity. Čím více peněz bychom měli k dispozici, tím více bychom mohli nabídnout uživatelům, účastníkům, společnosti i veřejnosti“* (In2) Mohli by hlavně v rámci programu **navýšit personální kapacity**. Dále informant zmínil, že financování je vždy omezené **na dobu určitou**: *„Je to naprosto **nesystémové, nelogické pro kontinuální fungování, což je škoda a vnáší to hroznou nejistotu.**“* (In2) Další program je financován hlavně z **organizace CZEPS**, která je zřizovatelem tohoto programu, a dále z **grantů** či **darů**. Informant uvedl, že mají také finanční sazbu pro organizátory festivalů, která částečně pokryje náklady programu: *„... **harm reduction materiál, dopravu jurty, další logistické věci a náklady na organizaci.**“* (In3) Bariéry v oblasti financování vnímá tento informátor v rámci grantových řízení, na která program mnohdy nedosáhne, jelikož upřednostňuje kvalitu stráveného času nad **kvantitou výkazů**, což je mnohdy podmínkou těchto grantů. *„Je rozdíl, pokud vykáží, že se tři pracovníci věnovali 120 lidem, což znamená, že proběhli rozhovory do pěti minut, vydali šňupátka, kapsle, vysvětlili, že kombinace alkoholu a jiných látek není dobrý nápad, anebo, když dva pracovníci sedí osm hodin s člověkem na LSD. Kdo posoudí, co je ta přidaná hodnota, ale na papíře to bude vypadat jinak.“* (In3)

Bariéry v poskytování služeb se týkají i **spolupráce s pořadateli tanečních akcí**. Může docházet k nezájmu ze strany pořadatelů, či neochotě zabezpečit prostředí, které se jeví rizikové. Všichni informanti shodně uvedli, že za dobu svého působení navázali **spolupráci** s určitými hudebními kluby či organizátory festivalů, která **je stálá a bezproblémová**. Jak uvedl jeden z informantů: „*Ti většinou rozumí tomu, co děláme, přijde jim to smysluplné a chtějí mít tento druh služeb na své akci, protože to berou jako přínos pro návštěvníky. Ukazují, že se o to zajímají, že jim to není jedno.*“ (In2) Jiný spolupráci zhodnotil takto: „*Spolupráce je skvělá. Myslím si, že i jejich informovanost je velká, často sami vědí, co se v klubu děje. Jsou orientováni na bezpečnost.*“ (In3) Jeden z informantů zmínil, že **někteří organizátoři** hudebních akcí **kontaktují HR program sami**, nebo pracovníci HR programu naopak aktivně vyhledávají organizátory akcí, které se jim jeví jako rizikové. „*Navázání spolupráce poté záleží na tom, jak oni to pochopí, nebo jak to chtějí pochopit, jakou tomu připisují důležitost a zda jim to přijde zajímavé.*“ (In2) Tento informátor také zmínil, že když se pořadatelé rozmýšlí, zda o poskytování HR služeb mají zájem, přijde mu to nedocenené, jelikož služby poskytují zdarma, přičemž má HR program nemalé finanční náklady. Někdy tak **dochází** k větší míře **vysvětlování** a **obhajobě smyslu** poskytování HR služeb na tanečních akcí. Dle informátora se však většinou spolupráce naváže.

Jelikož pracovníci HR programu dělají i monitoring prostředí a vyhodnocování potencionálních rizik pro návštěvníky, pokud toto **prostředí neodpovídá zásadám bezpečnosti** a provozovatel hudebního klubu to nechce nijak napravit, spolupráce se nenaváže, či rozváže, jak zmínil informátor v konkrétním příkladu. „*Snažíme se snižovat rizika, ale celkově toto místo bylo natolik rizikové, že zde docházelo k úrazům a zemřel tam i člověk. Byl to závažný signál, že by se to mělo řešit. Pořadatel sliboval, že učiní nápravu, ale provedl jen drobné úpravy. Letos jsme se rozhodli, že tam nepojedeme. Přišlo nám to kontraproduktivní.*“ (In2) Další z informantů uvedl, že kromě stále spolupráce s pořadateli hudebních akcí se **nové spolupráce** navazují **skrze doporučení**. Sami však pořadatele nekontaktují. „*Naše působnost není moc široká, nekontaktujeme pořadatele a nenabízíme jim naši službu. To není náš cíl. Takže nevím, jaká by ta situace byla, kdybych se tohle rozhodla udělat.*“ (In3) I tak však někdy musí vysvětlovat principy služby a její význam: „*... ale to je součást našeho zaměření. Nevnímala bych to jako*

bariéru. Bariéra je, když nechce komunikovat, ale když chce komunikovat, tak tam žádná bariéra není.“ (In3)

Další pracovník identifikoval **bariéry** ohledně přístupu, které vychází z pocitu **stigmatizace**: „... že když tam bude náš program, tak se poukáže na problém, ale tohle se nám z devadesáti procent daří rozbít argumenty, o kterých jsme se bavili, že je to obecný fenomén, že se vyskytuje po celé taneční scéně. Argumentujeme tím, že se to dá používat jako **pozitivní PR**.“ (In1) Další z informantů o tomto tématu hovořil obdobně:

„Třeba na sociálních sítích nechtěli sdílet informace o naší činnosti, nebo se jim nelíbil text, který zmiňuje návykové látky. Vždycky to jde nakonec napsat tak, aby se to pozdávalo pořadatelům ...“ (In2) Dále tento informant zmínil, že v některých případech spolupráce se musí **přístupovat ke kompromisům**, které nejsou v pořádku. „Někdy se jim třeba se nelíbí, že zdarma distribuujeme pitnou vodu návštěvníkům, aby měli zisky z předražené vody na baru. Také jsme se setkali s tím, že z kohoutku na záchodě tekla pouze horká voda.“ (In2)

Všichni informanti vnímají **silné bariéry** v poskytování služeb, **absenci** celkového šíření relevantních informací o psychoaktivních látkách a **systematického řešení prevence** na tomto poli **ze strany protidrogové politiky**.

Jeden informant zdůraznil, že zde **chybí komplexní koordinované řešení** situace ze strany RVKPP. Podle něho zde existovaly v průběhu posledních dvaceti let projekty, které sdružovaly více programů dohromady, ale tyto projekty byly dočasného charakteru, podporovány EU. Navíc programy v nich sdružené, často každý sám za sebe, pojímaly odlišně koncepci poskytování služeb v prostředí taneční scény. „To znamená, že založíme do nočního života jeden terénní program, který bude zaměřený na nechtěný či rizikový sex, další na tabákové výrobky, či nelegální substance, nebo alkohol, ale budeme pracovat v kontextu tohoto prostředí, které to všechno akceptuje celkově.“ (In1) Jak dále tento informant nastínil, jedná se o celkovou **minimální podporu** programů ze strany Rady vlády. Je podle něho velice **obtížné** obdobnou **službu rozjet** a získat finanční podporu. To má pak za **následek**, že **pokrytí** těmito službami je v České republice **nedostatečné**. „Paradoxně, když jsem jel vyjednávat, jestli by náš HR program podpořila RVKPP v prvním ruce fungování, kde působil ředitel naší organizace, tak řekl, že si nemyslí, že je reálné, abychom dělali program tohohle typu. První a druhý rok jsme

z Rady vlády podpořeni nebyli. Snažili jsme se získat finance skrze různé nadace, např. ČEZ či město nám pomohlo. Až pak, když viděla Rada vlády výsledky a zájem, tak nás podpořila, ale nebylo to vůbec zadarmo.“ (In1) Také je dle informanta **velice problematické** harm reduction programy vtěsnat v ideálním pojetí do aktuálního **legislativního rámce**. „... *cílová skupina a styl práce, možnosti, jaké tato scéna nabízí, jsou daleko širší, než co jako terénní programy či registrovaná sociální služba, zaměřena na problémové uživatele, může realizovat či nabídnout.*“ (In1) **Program** se dle pracovníka i po letech působení ocitá na tenkém ledě, **musí se neustále obhajovat**, jelikož díky limitům plynoucím z výše uvedených registrací tyto registrace odmítá splňovat. „*Jsmo inovativní služba, kterou takto prezentujeme. ... Další definice programu je preventivně intervenční činnost v prostředí nočního života a zábavy.*“ (In1) Druhý informant obdobně vnímá výše uvedené **limity**, díky kterým nemůže program poskytovat své služby **v jiném** než Středočeském **kraji** a hlavním městě Praze. Zároveň však upozorňuje na to, že kdyby více klasických terénních programů poskytovalo své služby v prostředí taneční scény pomohlo by to řešit dané omezení. (In2) Další informant zmínil, že **program** nespadá pod Radu vlády ani MPSV a **působí v šedé zóně**. **Uvítal by** však také ucelenou koncepci a **podporu** v rámci národní protidrogové politiky a koncepci poskytování služeb **více zaměřených** na uspokojování individuálních potřeb klienta, **kvalitu**, hloubku a docenění času stráveného s klientem. (In3)

Všichni informanti **postrádají ucelený koncept** národní protidrogové politiky ve smyslu reálného a **relevantního přístupu k psychoaktivním látkám**, šířením **osvěty** na poli širší **veřejnosti**, ale i na **školách** v rámci primární prevence. Jak uvedl jeden z informantů: „*Užívání nelegálních psychoaktivních látek je poměrně časté i mimo sféru hudebních akcí, tak že určitě je potřeba šířit informace na veřejnosti o tom, co látky dělají, jak účinkují a jaká existují rizika. A jakým způsobem je popřípadě užívat bezpečněji.*“ (In2)

Dále se všichni informanti shodovali, že vnímají **bariery** hlavně v možnosti poskytovat služby **testování psychoaktivních látek**, s cílem zjistit jejich složení. Tato **aktivita** může významně **snížovat rizika** plynoucí z důsledků užití látky. Jeden z informantů však zmínil, že v letošním roce spolupracovali s projektem *Drug society* a testování na několika festivalech poskytovali. Je to však projekt s omezenou časovou působností,

který dostal výjimku od Ústavu kriminologie. Jak však tento informant zmínil: „... k jakémusi oteplení v rámci tohohle brutálního zákazu dochází.“ (In1)

Většina informátorů se shodla, že **zaručení bezpečného prostředí hudebních klubů** by měla být zakotvena **v legislativě**. Ať se to týká přístupu k pitné vodě zdarma, absence tmavých koutů, dostatečného větrání. „*Jako mají realizátoři naplňovat BOZP nebo požární ochranu, tak pokud to prostředí je definované jako koncentrované nebezpečnější z hlediska vyšší míry užívání legálních i nelegálních látek, tak by tu měl být základní legislativní rámec bezpečí a prevence pro lidi z širokého spektra populace.*“

(In1) Toto, by se dle dalšího informátora, mělo týkat i poskytování harm reduction materiálů hudebními kluby, jako jsou například instalované automaty na kondomy, kterými některé kluby disponují, avšak jsou například tak předražené, že ji nikdo nekoupí. Legislativně by mělo být také podle něho ošetřeno, aby pracovníci **security** služeb měli **povinnost procházet školeními** týkajícími se komunikace s návštěvníky akcí či krizové intervence: „... protože někdy se chovají dost neadekvátně vůči lidem, bez ohledu na jejich stav. Kdyby s nimi uměli komunikovat nemusí gradovat některé situace. A nemusí dojít ke konfliktu.“ (In2)

Toto vyzdvihl i další z informantů, jenž spatřuje problém také v tom, že neexistuje **povinnost procházet kurzy** práce s člověkem **pod vlivem** různých OPL pro pracovníky **zdravotní služby** přítomných na festivalech, či **lékařského personálu** v nemocnicích nebo záchranných stanicích: „*Dovezou do nemocnice klienta, který má dvacetihodinový změněný stav vědomí a oni vydedukují, že je to marihuana a že si za to může sám. Nejsou schopni ho tím stavem provést. Neuvědomují si, jakou sekundární traumatizaci mu tím mohou způsobit.*“ (In3)

3.3 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich úlohu v prostředí taneční scény. Byly stanoveny dílčí cíle, které se dotýkaly tří oblastí:

- Potřebnost harm reduction služeb
- Pokrytí harm reduction službami
- Bariéry v poskytování služeb

Potřeba harm reduction služeb v prostředí taneční scény

Potřeba harm reduction služeb v prostředí taneční scény vyplývá dle pracovníků z faktu, že se jedná o prostředí rizikové. Je proto důležité toto prostředí monitorovat, sledovat jeho specifika a reagovat na potřeby návštěvníků. Větší míra konzumace legálních i nelegálních psychoaktivních látek se zdá být hlavním faktorem, skrze který se může odvíjet řada dalších rizik s negativními dopady na jednice, ale i jeho okolí.

Přítomnost harm reduction programů v prostředí taneční scény je multidimenzionální, jelikož poskytované služby jsou komplexní a probíhají na všech třech úrovních prevence. Návštěvníkům jsou předávány relevantní informace o účincích a rizicích psychoaktivních látek, ať již skrze tištěné informační materiály nebo skrze rozhovory s pracovníky. Dále jsou návštěvníkům zdarma poskytovány harm reduction materiály, které napomáhají snížit rizika dehydratace, nadměrného hluku či infekčně přenosných onemocnění. Velký význam spatřují pracovníci HR programů i v úrovni terciální prevence, v rámci které, je školený personál schopen pomoci zvládnout těžké stavy klientů z důsledku užití psychoaktivní látky, či poskytnout možnost bezpečného klidného prostoru. Pracovníci jsou také schopni zajistit bezpečný návrat domů. Význam harm reduction programů je patrný i v rámci navazování spolupráce s hudebními kluby, při které dochází k monitoringu prostředí a vyhodnocování potencionálních rizik. Pracovníci se také shodují, že potřeba harm reduction programů tkví v možných doporučeních, vedoucích k zajištění bezpečného prostoru hudebními kluby a k osvětě směrem k širší veřejnosti.

Pokrytí harm reduction službami

Pokrytí taneční scény harm reduction službami považují pracovníci za nedostatečné. Souvisí s personální kapacitou daných programů, která je limitována finančními zdroji. Nejvíce hudebních akcí ročně (82) obsáhne jeden z programů, který většinu svých pracovníků, kteří se sestávají z řad zaměstnanců jiných drogových služeb, zaměstnává na dohodu o provedení práce. Ostatní dva programy zvládají navštívit průměrně kolem 15 ti akcí ročně. Profesionální požadavky jsou u jednotlivých programů obdobné. Většinou se jedná o sociální pracovníky, adiktology, ale i psychology či psychoterapeuty. Některé z programů vyžadují absolvování dalších kurzů.

Cílová skupina jednotlivých programů není striktně vymezena. Nejedná se pouze o rekreační či problémové uživatele psychoaktivních látek, ale ve své podstatě může služeb využít kterýkoliv návštěvník festivalu, jelikož poskytované služby jsou širokého spektra zaměřené na snižování rizik, může se tak jednat například o špunty do uší. Navíc většina programů působí v online prostředí.

Hudební akce, na kterých harm reduction programy poskytují své služby, mohou být multižánrové či punkové nebo hardcore festivaly. Nejedná se pouze o elektronickou taneční hudbu.

Bariery v poskytování harm reduction služeb

Bariery v poskytování harm reduction služeb byly pracovníky identifikovány v řadě oblastí. Jako zásadní se jeví absence koordinovaného konceptu a minimální podpora harm reduction programů působících v prostředí nočního života a zábavy ze strany Rady vlády pro národní protidrogovou politiku. Pracovníci harm reduction programů spatřují stávající legislativní ukotvení poskytování služeb tohoto druhu jako problematické. Z pohledu stylu práce a širokého zaměření na cílové skupiny, je toto vymezení širší než to, co lze aktuálně v daných podmínkách obsáhnout. Překračuje limity registrace jako sociální služby, zdravotní služby, registrace pod RV, jelikož programy působí na všech třech úrovních prevence. Pro jeden HR program je omezením možnost poskytování služeb pouze v rámci Hlavního města Prahy a Středočeského kraje, další je registrován pouze pod Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky, čímž nesplňuje zcela aktuální zákonná kritéria a poslední z harm reduction programů se dle slov jeho pracovníka nachází v šedé zóně.

Všichni pracovníci zároveň vnímají bariery v možnosti poskytování služeb testování čistoty psychoaktivních substancí.

Nedostatečný zdroj financí je další identifikovanou bariérou v poskytování služeb. Poptávka ze strany pořadatelů je větší, než jsou programy schopné uspokojit z důsledku nedostatečné personální kapacity, která vyplývá z nedostatku financí. Jeví se tak obtížné službu rozjet a získat finanční podporu. To má pak za následek, že pokrytí těmito službami je v České republice nedostatečné.

Spolupráce s pořadateli hudebních akcí a organizátory festivalů, se kterými harm reduction programy dlouhodobě spolupracují bývá bezproblémová. Určité bariery vnímají pracovníci v rámci navazování nových spoluprací, při kterých někdy dochází k větší míře vysvětlování a obhajobě smyslu poskytování harm reduction služeb. Výjimečně dochází i k nenavázání spolupráce, pokud prostředí neodpovídá zásadám bezpečnosti a provozovatel hudebního klubu to nechce nijak napravit. Někdy tkví bariery z pocitu stigmatizace, že se na jejich klub bude pohlížet jako na místo, kde se berou drogy.

3.4 Výzkumné šetření mezi návštěvníky tanečních akcí

V této kapitole je popsáno šetření mezi návštěvníky tanečních akcí, uskutečněné mezi mládeží a mladými dospělými ve věku 15-35 let, jeho cíl, výzkumné strategie a techniky a průběh sběru informací.

Pro vymezení předmětu zkoumání je zapotřebí prvně operacionalizovat pojmy, se kterými v realizovaném šetření operují.

Prvním z nich je označení **taneční scéna**. Pod tímto pojmem rozumíme produkce elektronické taneční hudby, jež se dále dělí na různé styly. Mezi hlavní styly lze zahrnout **techno, house, freetekno, drum&bass/jungle a psytrance**. (Smolík, 2017) Pro dané výzkumné šetření tak konkretizují výběr prostředí na výše uvedené hudební styly. Tyto taneční akce mohou probíhat jak v hudebních klubech, tak na festivalech. Bližší informace o daných hudebních stylech a prostředí taneční scény jsou uvedeny v teoretické části práce, kapitole 2.3. Taneční scéna.

Dalším pojmem, který je zapotřebí operacionalizovat jsou **návštěvníci tanečních akcí**. Jelikož se v této práci zabývám působením harm reduction služeb v prostředí taneční scény v kontextu užívání nelegálních psychoaktivních látek mládeží a mladými dospělými, rozumíme návštěvníky tanečních akcí pro účely dotazníkového šetření **mládež a mladé dospělé ve věku 15-35 let**. Toto věkové rozmezí jsem zvolila vzhledem ke skutečnosti, že je užíváno v jiných výzkumech. (Rous et al., 2020) Bližší vysvětlení obsahuje kapitola 2.1 Vymezení klíčových pojmů.

Nakonec je třeba operacionalizovat pojem **nelegální psychoaktivní látky**, jelikož jich existuje široká škála. Pro účely šetření jsem vybrala tyto psychoaktivní látky: **konopné látky, MDMA, extáze, lysohlávky, LSD, jiné halucinogeny, DMT, ketamin, pervitin, kokain, speed, heroin, opium a nové psychoaktivní substance (NPS)**. Kritérium výběru uvedených OPL pro mne byla jejich ilegalita, kromě ketaminu, který se běžně využívá v rámci veterinární praxe a od 60. let je užíván díky svým psychedelickým účinkům. (Lilly, 2001) V některých realizovaných výzkumech bývá pojem extáze totožný s pojmem MDMA, v jiných jsou tyto pojmy odlišeny. (Kočárová et al., 2021) Jelikož tableta extáze může obsahovat různé psychoaktivní příměsi, ne pouze čisté MDMA, tyto pojmy jsem od sebe odlišila. Pod označením jiné halucinogeny jsou myšleny všechny ostatní přírodní halucinogeny, které jsem do dotazníku přímo nezahrnula. Veškeré psychoaktivní látky obsahovaly v dotazníku popis a stručný výčet, aby bylo respondentům zřejmé, jaké látky pod daným označením zamýšlím.

3.4.1 Cíl šetření a dílčí výzkumné cíle

Hlavním cílem dotazníkového šetření bylo zjistit postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvující taneční akce k užívání nelegálních psychoaktivních látek. Cíl realizovaného šetření je ryze deskriptivního charakteru.

K dosažení hlavního výzkumného cíle (HVC) byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie. Dále byly vytvořeny dílčí výzkumné cíle (DVC), z nichž každý obsahoval řadu tazatelských otázek, vztahujících se k jednotlivým dílčím cílům. Sběr dat byl proveden skrze dotazník s uzavřenými otázkami, který je uveden v Příloze č.2 – Vzor dotazníku pro návštěvníky tanečních akcí.

HVC - Zjistit postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, k užívání nelegálních psychoaktivních látek.

DVC1 - Zjistit, jaká je prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek mezi mládeží a mladými dospělými, navštěvujícími taneční akce.

Metody: Sběr dat pomocí rozeslaného dotazníku, TO1 – TO14 v dotazníku, Příloha č.2

DVC2 - Zjistit, jaké je povědomí mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, o bezpečném užívání nelegálních psychoaktivních látek.

Metody: Sběr dat pomocí rozeslaného dotazníku, TO15 – TO18 v dotazníku, Příloha č.2

DVC3 - Zjistit, jaký je postoj mládeže, navštěvující taneční akce, k harm reduction službám, působícím na tanečních akcích.

Metody: Sběr dat pomocí rozeslaného dotazníku, TO19 - TO26 v dotazníku, Příloha č.2

3.4.2 Výzkumné strategie a techniky

Pro daný výzkum byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie mezi návštěvníky tanečních akcí, jelikož zde byl záměr oslovit co nejvíce respondentů. *„Kvantitativní výzkumnou strategii používáme zejména v případě, kdy potřebujeme generalizovat naše nálezy na vybranou populaci jedinců a nezajímají nás příliš hlubší vysvětlení, interpretace problémů pohledem samotných jeho aktérů.“* (Trousil a Jašíková, 2015:72)

Sběr dat byl proveden technikou dotazníkového šetření se souborem uzavřených tazatelských otázek.

3.4.3 Sběr informací, výzkumný soubor a průběh šetření

Jelikož je nemožné za účelem výzkumu oslovit celou cílovou populaci, tj. návštěvníky tanečních akcí ve věku 15-35 let, bylo provedeno výběrové šetření, jak uvádí Trousil a Jašíková: *„...jde o sběr dat standardizovaným způsobem, kdy vybíráme pouze některé jednotky z cílové populace a z jejich charakteristik pak usuzujeme, jaké jsou vlastnosti celé cílové populace.“* (Trousil a Jašíková, 2015:78)

Výběr výzkumného vzorku byl realizován na základě dobrovolnosti respondentů z řad návštěvníků tanečních akcí. Ohledně kritéria výběru vzorku byl zmíněn požadavek, aby respondenti spadali do věkového rozmezí 15-35 let a měli alespoň nějakou zkušenost s užitím nelegální psychoaktivní látky v prostředí taneční scény.

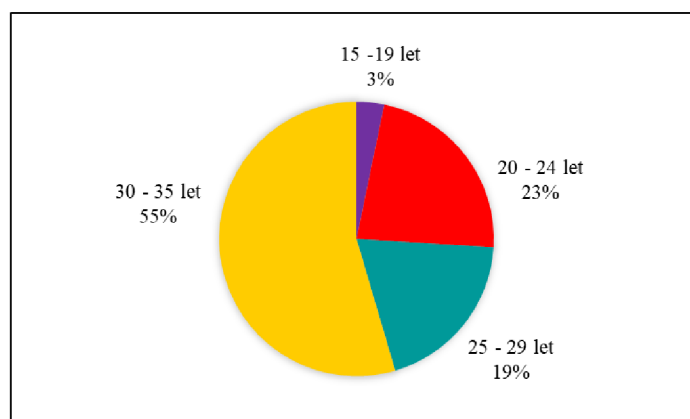
Sběr dat byl uskutečněn zveřejněním dotazníku v online prostředí sociální sítě *Facebook*, v konkrétních skupinách, kde se sdružují lidé poslouchající jednotlivé žánry taneční

hudby, na které je daný výzkum zaměřen, tj. psytrance, house, techno, freetekno a drum&bass/jungle. Konkrétně se jednalo o tyto skupiny: *Psytrance CZ*, *Techno ČR*, *House CZ*, *Tekno for all*, *Freetekno&freeparty*, *DNB Praha*, *DnB Partylist CZ*. Dotazník byl přístupný k vyplnění online dva týdny v průběhu měsíce října, konkrétně od 8.10. do 22.10. 2021. Během tohoto období vyplnilo dotazník 154 respondentů.

Dotazník, který je součástí Přílohy č.2 této práce, jsem pro přehlednost vytvořila prvně v dokumentu *Word* a následně jsem otázky přepsala do formuláře *Google*. Tímto způsobem vznikl interaktivní dotazník, který umožňoval i přeskoky podotázek, v případě, že respondent odpověděl například na hlavní otázku záporně a nebylo tak další detailnější odpovědi třeba. Dotazník obsahoval pouze uzavřené otázky.

Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 154 respondentů. Z toho muži tvořili 57%, byli zastoupeni v počtu 88, ženy tvořily 43% respondentů v počtu 66. Věkové rozmezí respondentů je patrné z následujícího grafu.

Graf 1: Věkové rozmezí respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Většina respondentů (64%), v absolutní četnosti 98 dotazovaných ze 154, uváděla jako dosažené vzdělání středoškolské, 25% dotazovaných, konkrétně 39, vysokoškolské, 6%, tj. 10 respondentů uvádělo vyšší odborné vzdělání a 5%, zbylých 7 respondentů, uvedlo vzdělání základní.

3.4.4 Etická rizika a rizika z hlediska validity dat

Součástí dotazníku bylo úvodní seznámení respondentů s účely výzkumu a ujištění zachování anonymity respondentů. Vyplnění dotazníku se zakládalo na dobrovolnosti.

Jelikož se výzkumný soubor skládal ze 154 respondentů, nelze dané šetření považovat za reprezentativní. Přesto však může posloužit jako sonda do dané problematiky.

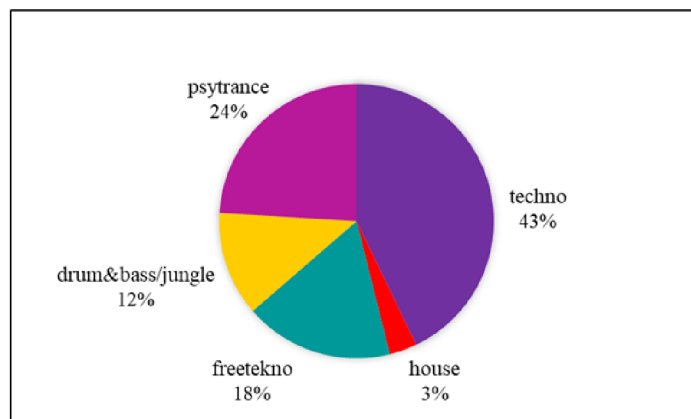
3.5 Analýza a interpretace výzkumného šetření

Výsledné odpovědi z dotazníkového šetření byly převedeny do programu *Microsoft Excel* a byla vytvořena matice dat a provedena kontrola dat. Následně proběhlo třídění prvního stupně, byly vypočteny absolutní i relativní četnosti odpovědí dle jednotlivých kategorií. Byly vytvořeny grafy ke každé tazatelské otázce, které jsou popsány a interpretovány.

Následující kapitoly jsou věnovány jednotlivým dílčím cílům (DVC) a výsledným zjištěním. Jsou zde popsány a interpretovány výsledky stěžejních tazatelských otázek, které vedou k dosažení těchto dílčích cílů. Nejsou zde vyhodnoceny tyto konkrétní tazatelské otázky – TO3, TO4, TO12. Odpovědi na ně však lze vyčíst z grafů, které jsou součástí Přílohy č.4. Ta obsahuje i grafy podotázek TO7.1 a TO7.2, které jsou sice v DVC1 interpretovány, ale neprovází je graf. Naopak navíc, byla vyhodnocena data a vytvořen graf zobrazující souvislost intravenózní zkušenosti respondentů s preferencí hudebních žánrů a dále graf s užším zaměřením preferencí OPL v souvislosti s preferencí žánru taneční hudby. Zdroj každého grafu je vlastního zpracování. Grafy znázorňují relativní četnosti. Absolutní hodnoty jsou uvedeny v textu v rámci popisu jednotlivých grafů.

Dotazníkového šetření se účastnilo nejvíce respondentů z řad návštěvníků žánru techno (66), dále psytrance (37), freetekno (27), drum&bass/jungle (19) a nejméně respondentů se řadí mezi posluchače house (5). Většinu výsledků a zjištění tedy vztahují ke všem návštěvníkům tanečních akcí.

Graf 2: Preference žánrů taneční hudby

Zdroj: Vlastní zpracování

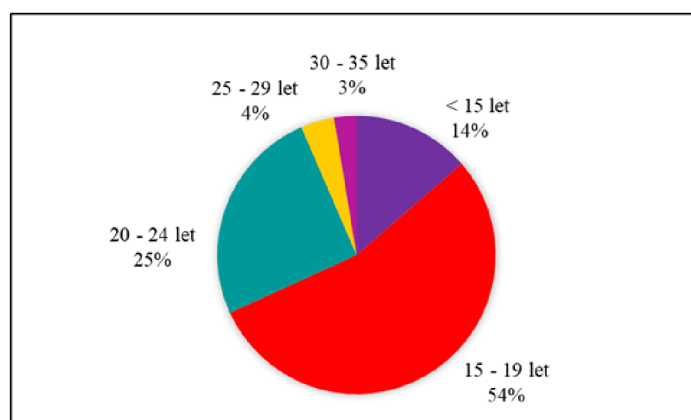
3.5.1 DVC1 Prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek

Tato podkapitola obsahuje vyhodnocení tazatelských otázek vztahujících se k tomuto dílčímu cíli a interpretaci dosažených výsledků.

TO2 V jakém věkovém rozmezí jste poprvé navštívili taneční akci?

Většina respondentů (84) poprvé navštívila taneční akci ve věkovém rozmezí **15-19 let**. **Někteří** (21) svoji první návštěvu uskutečnili již **před 15 tím rokem** věku. Z uvedených odpovědi tedy vyplývá, že 105 respondentů ze 154, tj. 2/3 dotázaných, navštívili poprvé taneční akci do svých 19 ti let.

Graf 3: Věkové rozmezí první návštěvy taneční akce

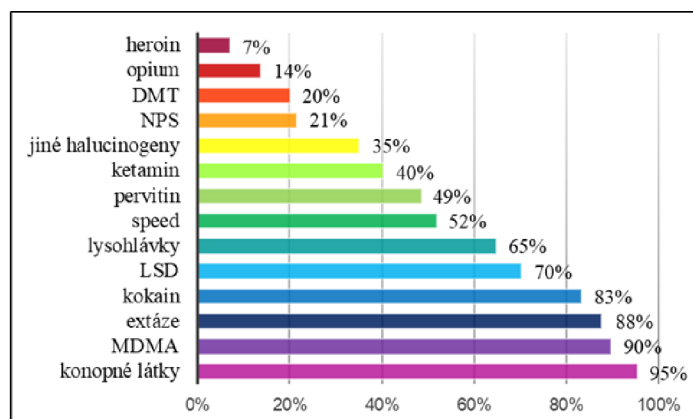

Zdroj: Vlastní zpracování

TO5 Kterou z těchto psychoaktivních látek jste někdy v životě užíli?

V rámci **celoživotní prevalence** užití nelegálních psychoaktivních látek mezi respondenty se na prvních třech místech umístily **konopné látky** (147), **MDMA** (138) a **extáze** (135). Další OPL v pořadí sestupných relativních četností jsou patrné z následujícího grafu.

Graf 4 Celoživotní prevalence užití OPL

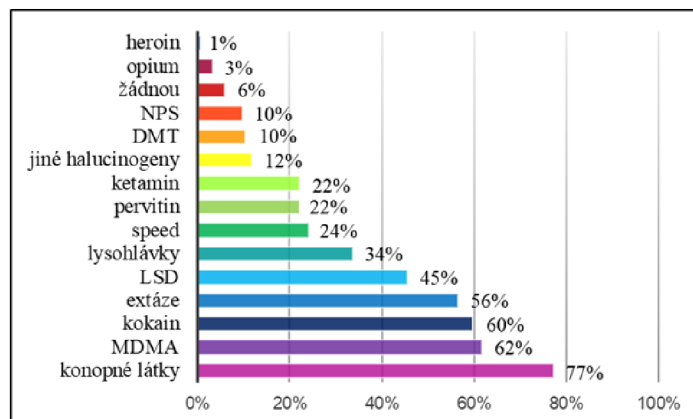

Zdroj: Vlastní zpracování

TO6 Kterou z těchto psychoaktivních látek jste užíli v posledním roce?

Prevalence **užití** nelegálních psychoaktivních látek mezi respondenty v **posledním roce** stává na **první tři** místa **konopné látky** (119), **MDMA** (95) a **kokain** (92). Další OPL v pořadí vzestupných relativních četností jsou patrné z následujícího grafu.

Graf 5: Prevalence užití OPL v posledním roce

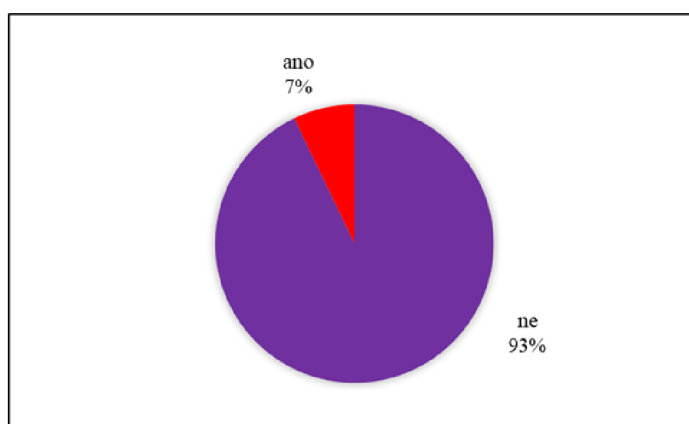

Zdroj: Vlastní zpracování

TO7 Užili jste někdy psychoaktivní látku injekčně?

Na dotaz, zda někdy v životě užili respondenti psychoaktivní látku **injekčně**, odpovědělo **kladně 11** respondentů z celkového počtu 154. Zbýlých **143** respondentů odpovědělo **záporně**. Tato otázka obsahovala ještě dvě podotázky, jejíž grafické znázornění je součástí Přílohy č.4. Z odpovědí vyplynulo, že v rámci 11 respondentů s intravenózní zkušeností byla pro **9** z nich tato zkušenost **opakovaná**, pro **2 jednorázová**. Dále z těchto 11 respondentů užilo v **posledním roce injekčně OPL 3**, neužilo 8.

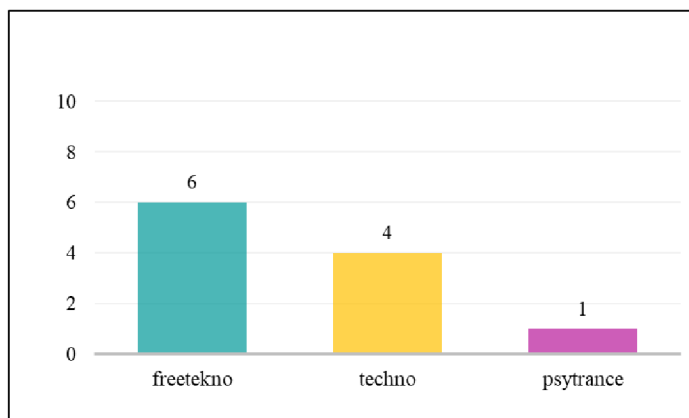
Graf 6: Intravenózní zkušenost s OPL

Zdroj: Vlastní zpracování

Těchto 11 respondentů, kteří uvedli **intravenózní zkušenost** s OPL **preferovali** tyto hudební žánry: **freetekno (6)**, **techno (4)**, **psytrance (1)**, jak je patrné z následujícího grafu.

Graf 7: Intravenózní zkušenost v souvislosti s preferovanými žánry

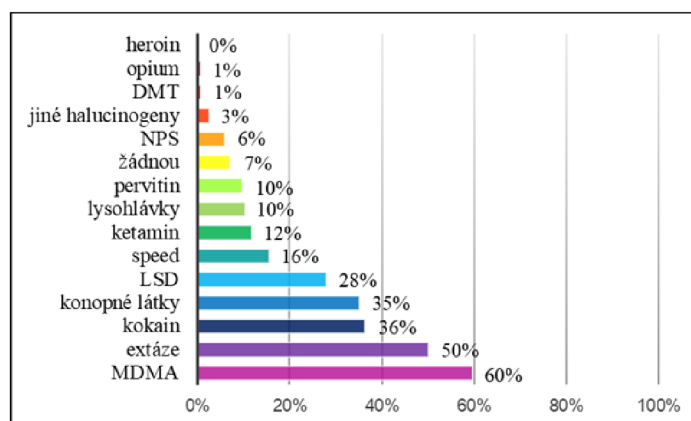

Zdroj: Vlastní zpracování

TO8 Které z těchto psychoaktivních látek preferujete na taneční akci?

Z celkového počtu 154 respondentů 92 uvedlo, že na taneční akci preferuje **MDMA**, **extázi** dává přednost 77 dotázaných a **kokainu** 56 respondentů. Další preferované OPL se vyskytují v pořadí vzestupných relativních četností a jsou patrné z následujícího grafu.

Graf 8: Preference OPL na taneční akci

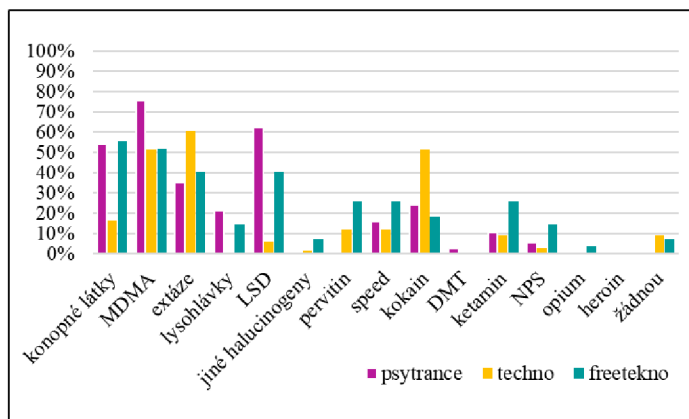

Zdroj: Vlastní zpracování

Souvislost mezi preferencí **hudebního stylu** a preferencemi **psychoaktivních látek** na tanečních akcích ukazuje následující graf. Jelikož bylo v dotazníkovém šetření zastoupeno málo respondentů z řad návštěvníků žánru drum&bass a house, byly vyhodnoceny preference dle tří nejvíce zastoupených žánrů.

Z uvedeného grafu vyplývá, že z celkového počtu 66 respondentů, kteří preferují žánr **techno**, se vyskytla v rámci **nejvyšších** absolutních četností **extáze** (40), poté kokain (34) společně s MDMA (34). Mezi návštěvníky žánru **psytrance**, v celkovém počtu 37 respondentů, dosahuje **nejvyšší** preference **MDMA**, což uvedlo 28 respondentů. Následuje LSD (23) a na třetím místě se nachází konopné látky, které uvedlo 20 respondentů. U žánru **freetekno**, s celkovým počtem 27 respondentů, jsou pak **nejvíce** zastoupeny **konopné látky**, jež uvedlo 15 respondentů, MDMA (14), extáze (11) a LSD (11). **Heroin** jako jediná psychoaktivní látka dosáhla **hodnoty 0**. Není tedy preferována ani jedním návštěvníkem výše uvedených tří hudebních žánrů.

Graf 9: Preference OPL dle žánrů

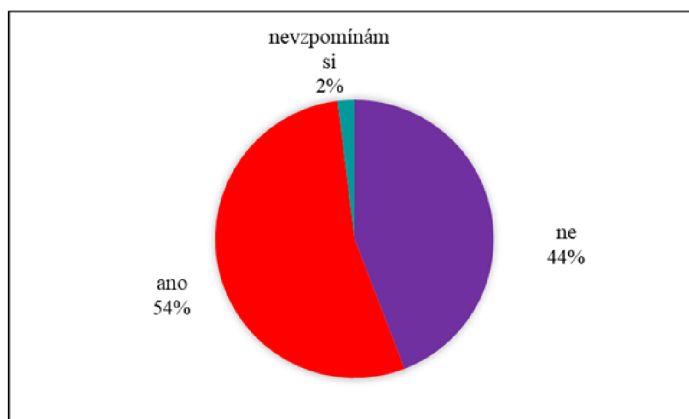

Zdroj: Vlastní zpracování

TO9 *Byla vaše první zkušenost s nějakou nelegální psychoaktivní látkou uskutečněna v prostředí taneční akce?*

Z celkového počtu 154 respondentů jich **83** uvedlo, že jejich **první zkušenost** s nějakou nelegální psychoaktivní látkou byla uskutečněna v **prostředí taneční akce**. Ostatní (**68**) uvedli, že **žádnou** nelegální OPL na taneční akci **poprvé neužili** a 3 uvedli, že si nevzpomínají.

Graf 10: První zkušenost s OPL v prostředí taneční akce

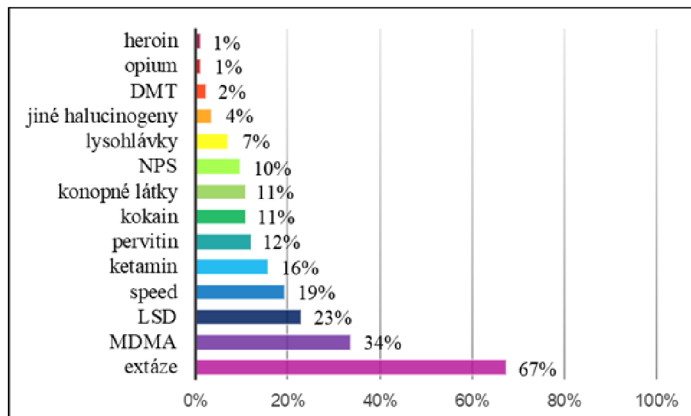
Zdroj: Vlastní zpracování

TO9.1 *Pokud ano, zaškrtněte, prosím, která z uvedených látek to byla.*

Dále těchto 83 respondentů, kteří odpověděli kladně, že se jejich **první zkušenost** s nějakými nelegálními **OPL** odehrála v **prostředí taneční akce**, uvedlo, které konkrétní

psychoaktivní látky to byly. Na **prvních třech místech** v četnosti primární zkušenosti se umístila **extáze**, jež zmínilo 56 respondentů, **MDMA** (28) a **LSD** (19).

Graf 11: První zkušenost s OPL v prostředí taneční akce

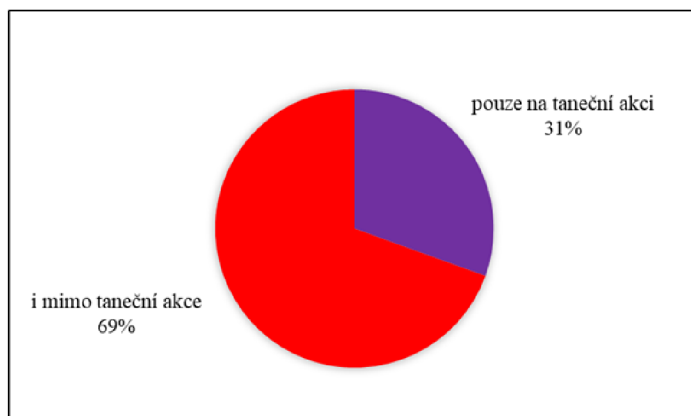

Zdroj: Vlastní zpracování

TO10 Užíváte nelegální psychoaktivní látky, vyjma konopných látek, pouze na tanečních akcích, nebo i mimo taneční akce?

Následující graf ukazuje, že **nelegální psychoaktivní látky** užívá pouze v prostředí taneční akce 47 respondentů z celkového počtu 154. **Většina** respondentů (107) užívá OPL **i mimo taneční akce**. Z nelegálních OPL ve výčtu možností zde byla vyňata kategorie konopné látky, aby nedošlo ke zkreslení výsledků, jelikož zde je předpoklad, že konopné látky užívá většina lidí při různých, i běžných příležitostech.

Graf 12: Užívání OPL v prostředí taneční akce

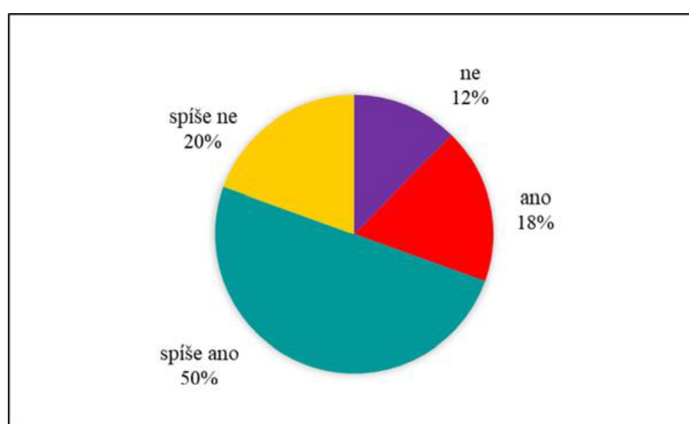

Zdroj: Vlastní zpracování

TO11 Užíváte vždy nějakou nelegální psychoaktivní látku, vyjma konopných látek, v souvislosti s návštěvou taneční akce?

Většina respondentů užije vždy nebo většinou nějakou **nelegální OPL** v souvislosti s návštěvou taneční akce. Užití OPL v souvislosti s návštěvou taneční potvrdilo 28 respondentů z celkového počtu 154, kteří uvedli, že vždy užijí nějakou nelegální OPL v souvislosti návštěvou taneční akce. 77 respondentů uvedlo, že spíše užije, 30 spíše ne a 19, že neužije. Opět zde byla vyňata kategorie konopné látky z důvodu uvedeného výše.

Graf 13: Užití OPL v souvislosti s návštěvou taneční akce

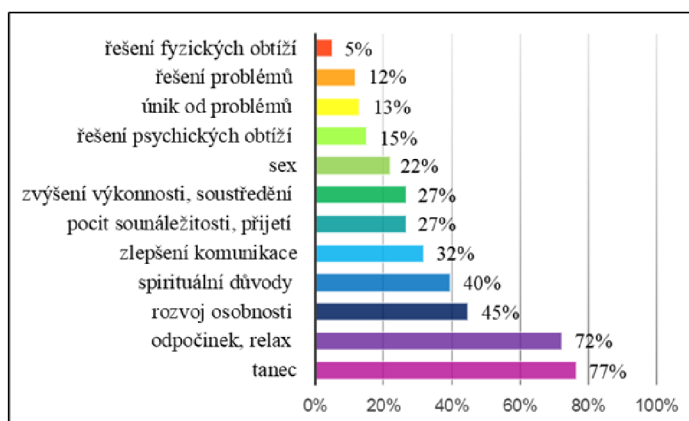

Zdroj: Vlastní zpracování

TO13 Z jakého důvodu nelegální psychoaktivní látky užíváte?

Důvody k užívání psychoaktivních látek mezi návštěvníky tanečních akcí jsou různé. Z výčtu možností **nejvíce respondentů** (118) uvedlo **tanec**, 111 zmínilo **odpočinek** či relax a 69 **rozvoj osobnosti**.

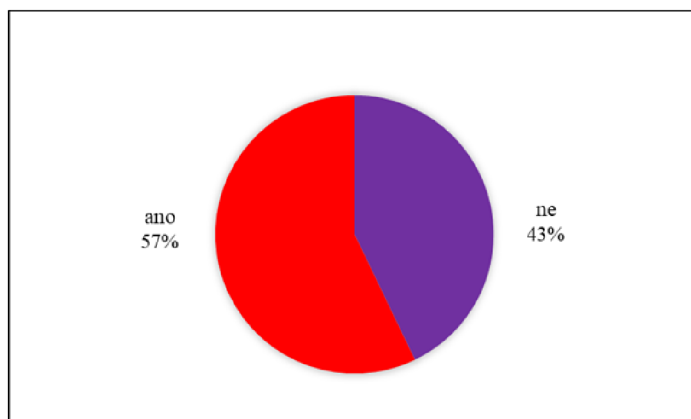
Graf 14: Důvody užívání OPL

TO14 Zažili jste někdy bad trip, či jakýkoliv nepříjemný stav psychického či fyzického rozpoložení způsobený psychoaktivní látkou na taneční akci?

Z celkového počtu 154 respondentů, **většina** (88) uvedla, že nepříjemný stav **zažila**. 66 dotázaných uvedlo, že nikoli.

Graf 15: Zkušenost bad trip

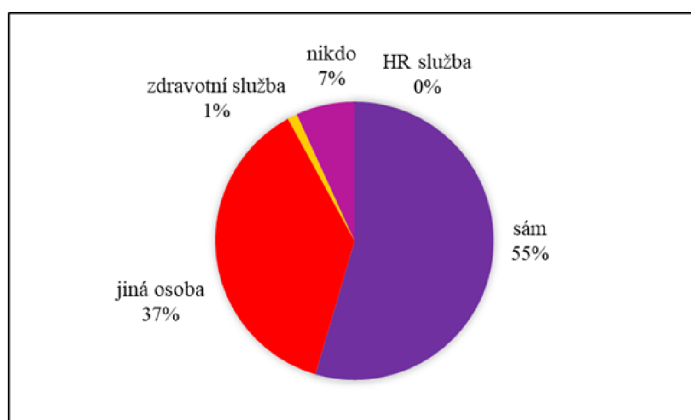

Zdroj: Vlastní zpracování

TO14.1 Pokud ano, kdo vám pomohl s touto situací?

Z 88 respondentů, kteří uvedli na výše uvedenou otázku, že zkušenost bad tripu prožili, jich **většina** (48) tento stav **zvládla sama**. 33 dotázaným pomohl někdo jiný, zdravotní služba byla nápomocna u jednoho respondenta a **6** dotázaných uvedlo, že jim nepomohl **nikdo**. **Harm reduction** službu neuvedl **nikdo** z dotázaných.

Graf 16: Pomoc zvládnutí bad tripu

Zdroj: Vlastní zpracování

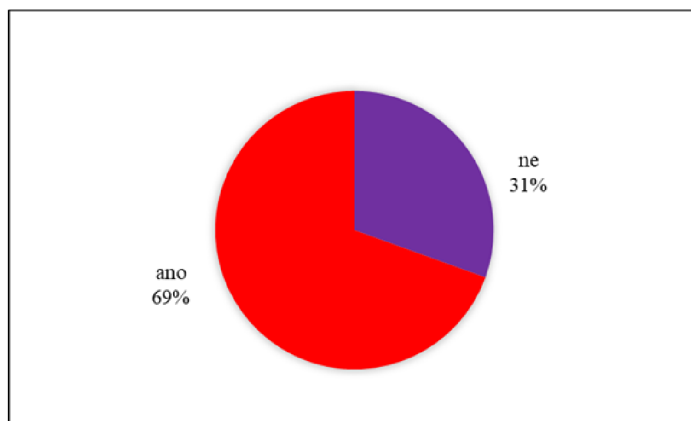
3.5.2 DVC2 Povědomí a chování návštěvníků v oblasti bezpečného užívání

Tato podkapitola obsahuje vyhodnocení tazatelských otázek vztahujících se k tomuto dílčímu cíli a interpretaci dosažených výsledků.

TO15 Víte, co znamená pojem *harm reduction*?

Z celkového počtu 154 respondentů uvedla **většina** dotázaných (107), že **zná pojem harm reduction**. Ostatní respondenti (47) odpověděli záporně.

Graf 17: Znalost pojmu harm reduction

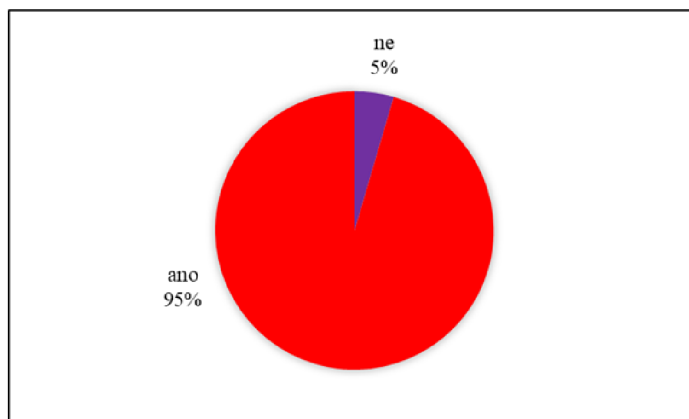

Zdroj: Vlastní zpracování

TO16 *Dodržujete alespoň nějaké principy harm reduction?*

Skoro všichni respondenti (147) uvedli, že nějaké **principy** harm reduction **dodržují**. Pouze 7 respondentů odpovědělo, že žádné principy nedodržuje.

Graf 18: Dodržování principu harm reduction

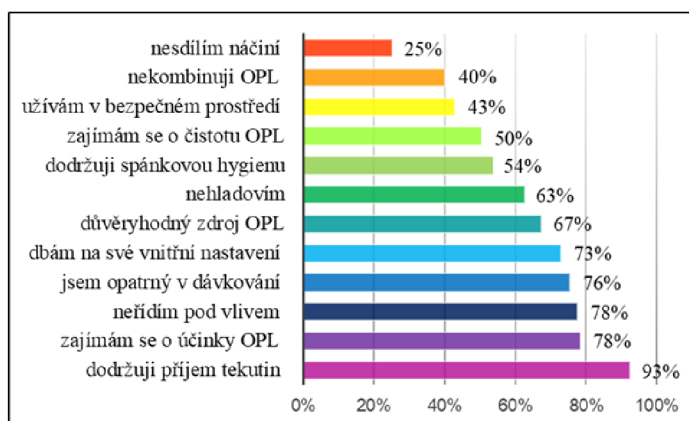

Zdroj: Vlastní zpracování

TO16.1 Pokud ano, jaké principy to jsou?

Těchto 147 respondentů odpovídalo dále, které principy konkrétně dodržují. **Nejvíce** z nich (136) uvedlo, že dodržuje **příjem tekutin**, 115 respondentů se zároveň **zajímá o účinky** psychoaktivních látek a 114 respondentů **neusedá za volant** pod vlivem OPL. 111 respondentů je opatrných v dávkování. **Nejméně** respondentů (37) uvedlo, že **nesdílí náčiní**. Další zastoupení jednotlivých kategorií v sestupném pořadí v rámci relativních četností nastiňuje následující graf.

Graf 19: Dodržování jednotlivých HR principů

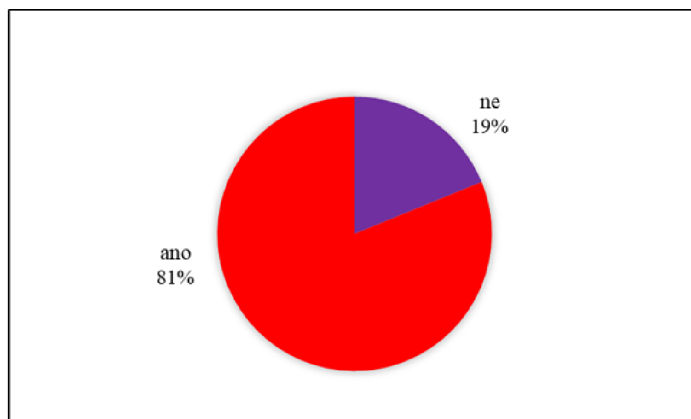

Zdroj: Vlastní zpracování

TO17 Kombinujete někdy nelegální psychoaktivní látky mezi sebou, alkoholem, léky, kofeinem, či energetickými nápoji?

Většina návštěvníku (125) ze 154 respondentů odpovědělo, že **psychoaktivní látky kombinují** mezi sebou, alkoholem, léky, kofeinem či energetickými nápoji. Ostatní (29) odpovědělo záporně.

Graf 20: Kombinace OPL

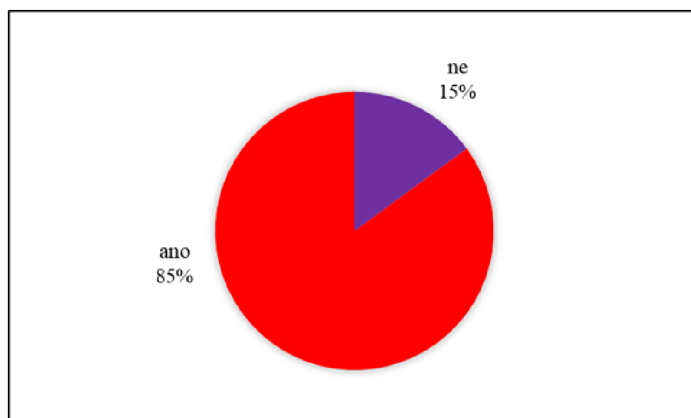

Zdroj: Vlastní zpracování

TO18 Čerpáte odněkud informace o účincích a rizicích psychoaktivních látek?

Čerpání informací o účincích a rizicích psychoaktivních látek potvrdila **většina dotázaných**, 131 respondentů. 23 respondentů si žádné informace nezjišťuje.

Graf 21: Čerpání informací o účincích a rizicích OPL

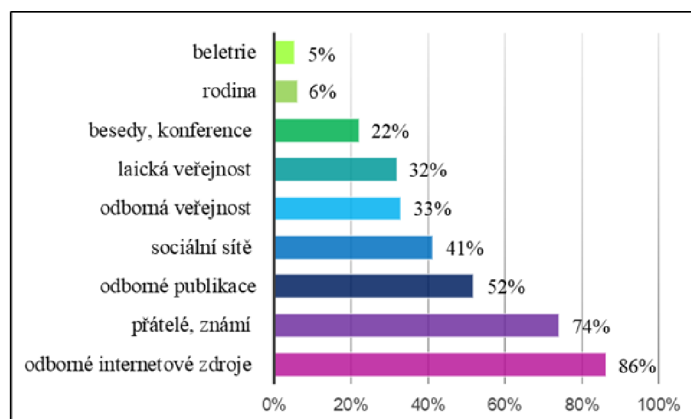

Zdroj: Vlastní zpracování

TO18.1 Pokud ano, z jakých zdrojů čerpáte?

Mezi zdroji informací, ze kterých 131 respondentů, kteří odpověděli na výše uvedenou otázku kladně, čerpají, převládají **odborné internetové zdroje**, které uvedlo 113 respondentů, dále **okruh přátel** či známých (97) a **odborné publikace** (68). **Nejméně** uváděným zdrojem byla **rodina** (8).

Graf 22: Zdroje informací o OPL

Zdroj: Vlastní zpracování

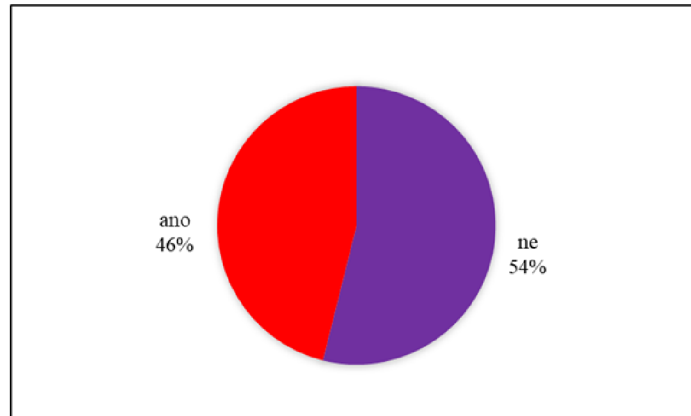
3.5.3 DVC3 Povědomí návštěvníků o harm reduction službách

Tato podkapitola obsahuje vyhodnocení tazatelských otázek vztahujících se k tomuto dílčímu cíli a interpretaci dosažených výsledků.

TO19 Znáte nějaký harm reduction program, která působí v prostředí taneční zábavy?

Z uvedených výsledků vyplynulo, že **menší část** respondentů **zná** nějakou službu působící v prostředí taneční scény (71). **Větší část** (83) žádnou konkrétní službu **nezná**.

Graf 23: Znalost HR služby v prostředí taneční scény

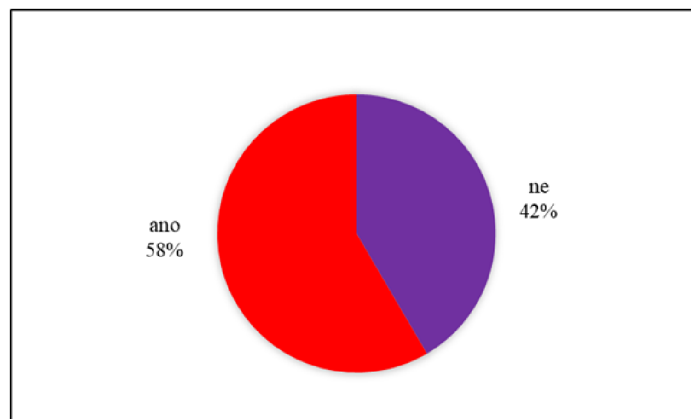

Zdroj: Vlastní zpracování

TO20 Setkali jste se někdy v životě s harm reduction programem na tanečních akcích?

Na taneční akci se **více než polovina** respondentů (90) z celkového počtu 154 s nějakou službou **setkala**. 64 respondentů odpovědělo záporně.

Graf 24: Setkání s HR službami v prostředí taneční scény

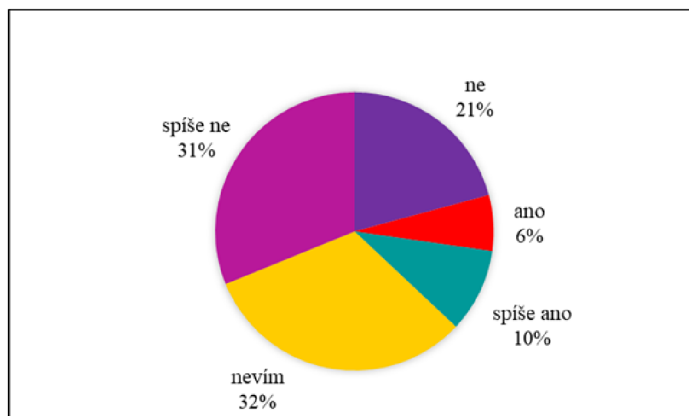
Zdroj: Vlastní zpracování

TO21 Přejde vám dostupnost harm reduction programů na tanečních akcích dostatečná?

Dostupnost harm reduction služeb v prostředí taneční scény považuje **většina respondentů** za **nedostatečnou** či spíše nedostatečnou. Konkrétně 32 respondentů odpovědělo, že služby jsou považují nedostačující, 48 respondentů uvedlo, že jsou spíše

nedostačující, 10 dotázaných vnímá dostupnost jako dostačující, 15 spíše dostačující a 49 návštěvníku uvedlo, že neví.

Graf 25: Dostupnost HR služeb na taneční scéně

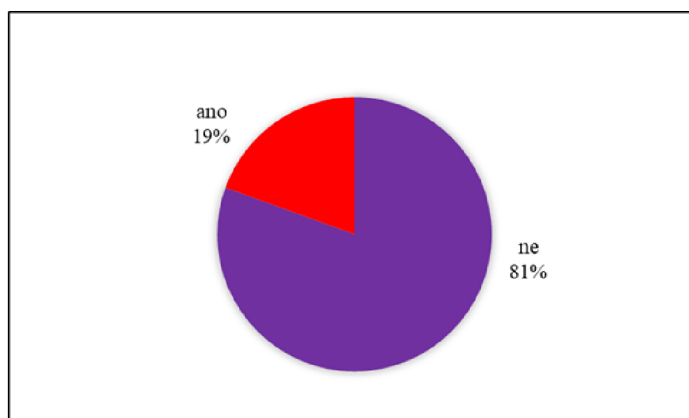

Zdroj: Vlastní zpracování

TO22 Využili jste někdy harm reduction služeb na tanečních akcích?

Z celkového počtu 154 respondentů uvedla zhruba **1/5**, že **využila** někdy **harm reduction služeb** (30). pod touto otázkou byl míněn i letný kontakt s pracovníky či převzetí harm reduction materiálu, jako jsou například kondomy, šňupátka a jiné. **Větší část** respondentů (124) uvedla, že žádných takových služeb **nevyužila**.

Graf 26: Využití HR služeb

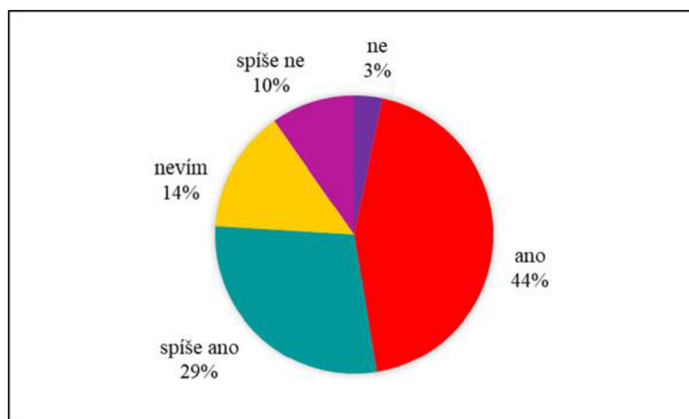

Zdroj: Vlastní zpracování

TO23 *Využili byste harm reduction služby, kdybyste potřebovali?*

V případě **potřeby** by **většina**, 68 dotázaných, služeb HR programů **využilo**, 44 by nejspíše využilo, 15 respondentů by služby spíše nevyužilo a 5 respondentů by je nevyužilo určitě. Ostatní (22) neví, zda by podobné služby někdy v životě využili.

Graf 27: Využití HR služeb v případě potřeby

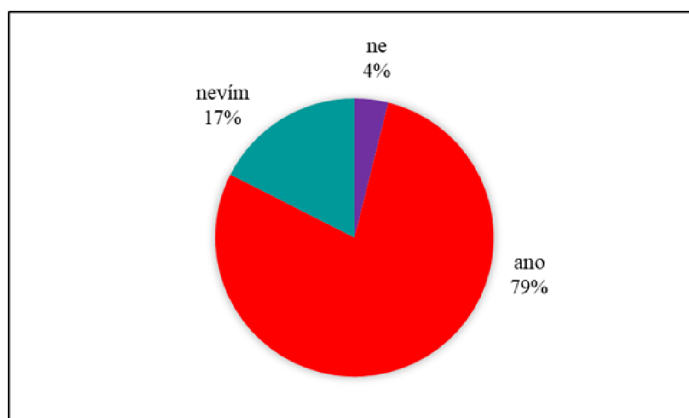

Zdroj: Vlastní zpracování

TO24 *Jsou podle vás HR služby potřebné?*

Většina dotázaných (121) dále uvedla, že považují HR služby za **potřebné**. 6 respondentů má opačný názor a 27 respondentů neví.

Graf 28: Potřebnost HR služeb v prostředí taneční scény

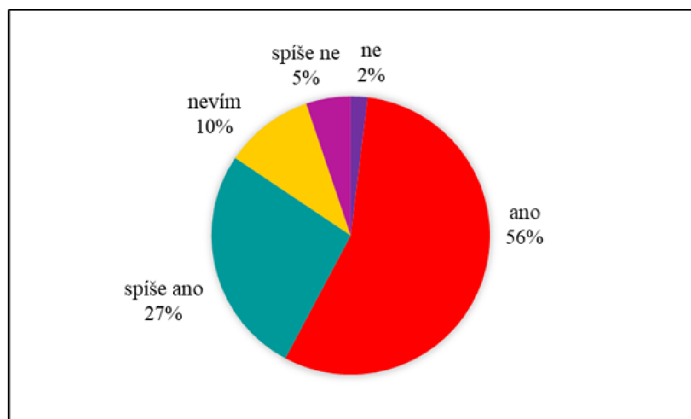

Zdroj: Vlastní zpracování

TO25 Využili byste testování čistoty nelegálních psychoaktivních látek, pokud by to bylo možné?

Většina (86) návštěvníků tanečních akcí by **uvítalo** možnost **testování čistoty OPL**. 41 by tuto možnost spíše uvítalo. Naopak 8 respondentů by tuto možnost spíše neuvítalo. 3 respondenti by o to vůbec nestáli. 16 dotázaných uvedlo, že neví.

Graf 29: Možnost testování OPL

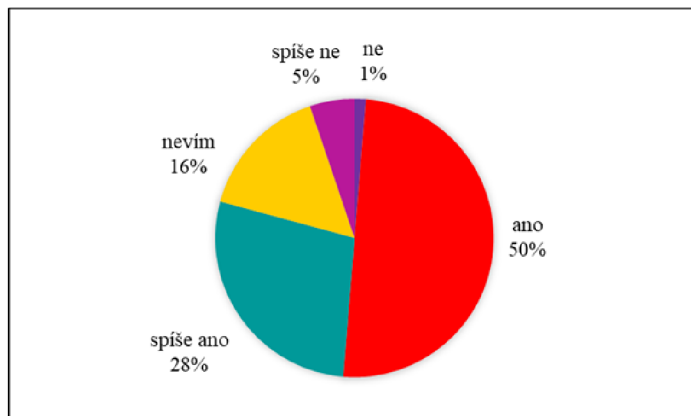

Zdroj: Vlastní zpracování

TO26 Uvítali byste přítomnost harm reduction služeb jako standardní součást tanečních akcí?

Aby se stala **přítomnost HR služeb** v prostředí tanečních akcí **standardem** by **volila** přesná **polovina dotázaných**, tj. 77. 43 respondentů by tu možnost spíše uvítalo. Proti této variantě se vyslovilo 2 respondenti a spíše ne 8. Ostatní (24) neví.

Graf 30: HR programy jako standardní součást taneční scény

3.6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit postoj mládeže a mladých dospělých, navštěvujících taneční akce, k užívání nelegálních psychoaktivních látek. Byly stanoveny dílčí cíle, které se dotýkaly tří oblastí:

- Prevalence užívání nelegálních OPL
- Povědomí a chování o bezpečném užívání
- Povědomí o harm reduction službách

Prevalence užívání nelegálních psychoaktivních látek mezi návštěvníky

Z uvedených výsledků výzkumného šetření vyplývá, že většina respondentů, navštívila první taneční akci ve věkovém rozmezí 15-19 let. 14% z dotázaných tak učinilo ještě před 15 tím rokem věku. Zároveň z uvedených odpovědí vyplynulo, že prostředí taneční scény může být prvním místem, kde dochází k první zkušenosti s nějakou nelegální OPL, jak uvedla přes polovina dotázaných. Mezi psychoaktivními látkami, které poprvé návštěvníci užíli v souvislosti s návštěvou taneční akce, dominuje extáze, MDMA a LSD. Nejčastěji mají návštěvníci alespoň jednu zkušenost v životě s užitím konopných látek, ale také MDMA či extázi.

V rámci celoživotní prevalence užití se hned pod výše uvedenými OPL vyskytuje na čtvrtém místě. V rámci dalších zjištění, ohledně prevalence užití OPL návštěvníky v posledním roce, zaujímá třetí místo a stejně tak v případě zjišťovaných preferencí OPL na tanečních akcích. Při bližším zaměření se kokain vyskytuje na druhém místě preferencí OPL mezi návštěvníky tanečních akcí stylu techno a celkově je mezi nimi jeho obliba o mnoho vyšší než u dalších dvou sledovaných žánrů, psytrance a freetekno.

Návštěvníci tanečních akcí preferují v tomto prostředí užití MDMA, extáze a kokainu. Označení *taneční drogy* pro MDMA a Extázi je tak v souladu s dosavadním pojetím. Intravenózní zkušenost s užitím psychoaktivní látky potvrdilo 11 dotázaných ze 154, což odpovídá 7% dotázaných. U některých byla tato zkušenost jednorázová, u jiných opakovaná. Z dalších výsledků vyplynulo, že pouze 3 mají zkušenost s intravenózní aplikací i v posledním roce. Toto je v souladu s tvrzením, že na tanečních akcích se ve větší míře nevyskytují injekční uživatelé OPL.

Z výzkumného šetření dále vyplývá, že důvody či motivace k užití psychoaktivních látek jsou různé. Mezi hlavní důvody však respondenti zařadili tanec, odpočinek, rozvoj osobnosti a na čtvrté místo spirituální důvody. Řešení problémů, ať psychického, fyzického či jiného rázu či únik od problémů jsou zastoupeny v malé míře.

Povědomí a chování návštěvníku v oblasti bezpečného užívání

Povědomí o harm reduction přístupu má většina dotázaných, konkrétně 69% respondentů, a skoro všichni (95%) uvedli, že některé z principů HR dodržují. Nejčastěji návštěvníci tanečních akcí dbají na příjem tekutin, zjišťují si informace účincích a rizicích OPL a neusedají za volant pod vlivem. Jako nejméně dodržovaný princip harm reduction bylo udáváno nesdílení náčiní. Většina návštěvníků, 81% dotázaných, uvedla, že kombinuje psychoaktivní látky mezi sebou, alkoholem, léky, kofeinem, či energetickými nápoji, přičemž si je vědomá možných rizik. Nejčastěji čerpají respondenti informace o účincích a rizicích z odborných internetových zdrojů, nejméně uváděným zdrojem byla rodina.

Povědomí návštěvníků o harm reduction službách

Z uvedených odpovědí vyplynulo, že větší část respondentů konkrétní program, poskytující harm reduction služby, nezná, zároveň se více než polovina respondentů setkala s poskytováním harm reduction služeb v prostředí taneční scény. Přesto většina považuje pokrytí těmito službami za nedostatečné. Ze 154 respondentů jich 1/5 využila HR služby a většina respondentů by služeb využila v případě potřeby. Většina, (79%) dotázaných, vnímá poskytování HR služeb jako potřebné. Stejně tak by většina návštěvníků uvítala možnost testování čistoty psychoaktivních substancí. Přesná polovina dotázaných se pak kloní k myšlence, aby poskytování harm reduction služeb bylo standardní součástí tanečních akcí.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo představit činnost harm reduction programů, působících v prostředí taneční scény a zjistit, jakou úlohu v tomto prostředí hrají, je-li pokrytí těmito službami dostatečné a vyskytují-li se bariery v poskytování služeb tohoto druhu. K dosažení vytyčeného cíle byla nastíněna teoretická východiska a realizováno výzkumné šetření mezi pracovníky harm reduction programů se specifickým zaměřením na poskytování služeb v prostředí taneční scény. Dalším cílem této práce bylo zjistit, jaký je postoj návštěvníků tanečních akcí, mládeže a mladých dospělých, k užívání nelegálních psychoaktivních látek a jejich povědomí a chování v oblasti bezpečného užívání.

K dosažení výzkumných cílů bylo zvoleno kvalitativní i kvantitativní výzkumné strategie v rámci empirického šetření. Obě dvě strategie se osvědčily, jelikož první, jež byla využita při šetření mezi pracovníky harm reduction programů umožnila proniknutí hlouběji do tématu a druhá, kvantitativní strategie uskutečněná mezi návštěvníky tanečních akcí, posloužila k jasným odpovědím vzhledem k vyššímu počtu respondentů.

Z uvedených výsledků výzkumných šetření vyplývá, že poskytování harm reduction služeb se týká širokého spektra činností a intervencí. Pokrytí žánrů jednotlivých hudebních akcí je pestré a netýká se pouze taneční elektronické hudby. Přesto však celkové pokrytí tanečních akcí v rámci České republiky se jeví jako nedostatečné, ať již z hlediska pracovníků daných služeb, tak návštěvníků těchto akcí. Příčinu lze hledat v nedostatečném finančním zajištění a minimální podpoře v rámci národní protidrogové politiky. Cílová skupina harm reduction programů je mnohem širšího rozsahu, dle výsledných zjištění mezi pracovníky, než jak ji tyto programy definují. Týká se obecné populace, téměř všech věkových vrstev, návštěvníků hudebních akcí, ale nejen jich, jelikož harm reduction programy působí například i v online prostředí, mohou tak oslovit širokou veřejnost.

Charakteristické pro harm reduction programy je, že působí na poli primární, sekundární i terciální prevence, s cílem poskytovat informace o účincích a rizicích psychoaktivních látek a snižovat rizika, která nevyplývají pouze z užití psychoaktivních látek, ale i z dalších vlivů prostředí taneční scény. Tento fakt, který je ve svém jádru smysluplný a

přínosný, se zdá být zároveň překážkou v rámci legislativního ukotvení daných programů. Hlavní problematika tkví, dle jednotlivých aktérů, v deficitu uceleného konceptu harm reduction programů působících v prostředí nočního a zábavy, šíření relevantního přístupu k psychoaktivním látkám ze strany národní protidrogové politiky, ale i v rámci systému primární prevence, uskutečňované na základních či středních školách. Zároveň jsou všichni pracovníci ve shodě, že možnost testování čistoty psychoaktivních substancí by významnou měrou přispěla ke snižování rizik, plynoucích z důsledku užití. Tuto možnost by uvítala i většina dotázaných návštěvníků tanečních akcí.

V České republice existuje široká síť K-center a terénních programů pro uživatele návykových látek. Cílová skupina klientů bývá s menšími rozdíly definována obdobně. Typickými klienty těchto zařízení bývají pravidelní, injekční, převážně dospělí uživatelé. Pro děti, mládež a mladé dospělé, kteří jsou ve fázi experimentování nebo o nich lze hovořit jako o rekreačních uživateli, nejsou dostupné relevantní služby.

Mnoho mladých lidí přirozeně navštěvuje hudební akce jakéhokoliv zaměření. Z výsledků šetření mezi mládeží a mladými dospělými, návštěvníky tanečních akcí vyplynulo, že většina z nich navštívila poprvé taneční akci před 19 tím rokem věku a zároveň většina z nich poprvé užila nějakou nelegální psychoaktivní látku přímo v tomto prostředí. Přítomnost harm reduction služeb se tak zde z tohoto důvodu jeví jako potřebná a přínosná.

Celoživotní prevalence užití nelegálních psychoaktivních látek, mezi návštěvníky tanečních akcí, se týká v největší míře konopných látek, ale také MDMA či extáze. Toto zjištění je v souladu s tvrzením, uvedeným v teoretické části práce, že konopné látky jsou nejčastěji užívanou nelegální OPL, ať již v prostředí tanečních akcí, tak v obecné populaci. Návštěvníci tanečních akcí preferují v tomto prostředí užití MDMA, extáze a kokainu. Označení *taneční drogy* pro MDMA a extázi je tak v souladu s dosavadním pojetím. Kokain zaujímá v rámci dotazníkového šetření celkově významné postavení, hned za výše uvedenými OPL, což potvrzuje jeho vzrůstající oblibu, jak je uvedeno v teoretické části práce. Pozitivním zjištěním je, že většina respondentů z řad návštěvníků tanečních akcí dodržuje některé z principů harm reduction. Nejvíce z nich dbá na příjem tekutin, zjišťuje si informace o psychoaktivních látkách a neusedá za volant pod vlivem.

Ačkoli se tato práce věnuje specifické oblasti, působení a významu harm reduction programů v prostředí taneční scény, hlubší proniknutí do tohoto tématu otevírá další otázky a dilemata, kterým by bylo vhodné se věnovat na jakékoli úrovni bádání.

Bylo by přínosné realizovat pravidelná výzkumná šetření, jak mezi návštěvníky tanečních akcí, tak mezi žáky základních a středních škol, za účelem zjištění aktuální prevalence užívání psychoaktivních látek v této populaci. Výsledky šetření by poté mohly vést k cílenější primární prevenci a k identifikování potřeb mládeže a mladých dospělých v této oblasti.

V dalším směru by se mohlo jednat o zjištění příčin nedostatečné podpory harm reduction programů v prostředí nočního života a zábavy v rámci protidrogové politiky České republiky. Skrze rozhovory s pracovníky harm reduction programů vyplynulo, že by bylo vhodné, aby zaručení bezpečného prostředí hudebních klubů bylo zakotveno v legislativě a také, aby pracovníci security služeb či personálu měli povinnost procházet odbornými školeními. Zároveň lze doporučit, aby dané harm reduction programy intenzivněji spolupracovaly mezi sebou a ostatními harm reduction službami, působícími v prostředí nočního života a zábavy, s cílem hledat východiska vedoucí k ucelenějšímu konceptu a ten dále v rámci národní protidrogové politiky ČR prosazovat.

Závěrem lze konstatovat, že je politováníhodné, že téměř po dvaceti letech nelze vysledovat nějaký zásadní rozvoj v oblasti v tomto prostředí.

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Graf 1: Věkové rozmezí respondentů	65
Graf 2: Preference žánrů taneční hudby	67
Graf 3: Věkové rozmezí první návštěvy taneční akce	67
Graf 4 Celoživotní prevalence užití OPL	68
Graf 5: Prevalence užití OPL v posledním roce	68
Graf 6: Intravenózní zkušenost s OPL.....	69
Graf 7: Intravenózní zkušenost v souvislosti s preferovanými žánry.....	69
Graf 8: Preference OPL na taneční akci	70
Graf 9: Preference OPL dle žánrů	71
Graf 10: První zkušenost s OPL v prostředí taneční akce	71
Graf 11: První zkušenost s OPL v prostředí taneční akce	72
Graf 12: Užívání OPL v prostředí taneční akce	72
Graf 13: Užití OPL v souvislosti s návštěvou taneční akce	73
Graf 14: Důvody užívání OPL	73
Graf 15: Zkušenost bad trip.....	74
Graf 16: Pomoc zvládnutí bad tripu	74
Graf 17: Znalost pojmu harm reduction	75
Graf 18: Dodržování principu harm reduction	76
Graf 19: Dodržování jednotlivých HR principů	76
Graf 20: Kombinace OPL.....	77
Graf 21: Čerpání informací o účincích a rizicích OPL.....	77

Graf 22: Zdroje informací o OPL	78
Graf 23: Znalost HR služby v prostředí taneční scény	79
Graf 24: Setkání s HR službami v prostředí taneční scény	79
Graf 25: Dostupnost HR služeb na taneční scéně	80
Graf 26: Využití HR služeb	80
Graf 27: Využití HR služeb v případě potřeby	81
Graf 28: Potřebnost HR služeb v prostředí taneční scény	81
Graf 29: Možnost testování OPL	82
Graf 30: HR programy jako standardní součást taneční scény	82

Seznam použité literatury

ANDRLOVÁ K., MAIEROVÁ E., MYŠÁKOVÁ K. et al. 2016. *Krátká intervence pro uživatele konopí.* Praha : Úřad vlády ČR, 2016. ISBN/978-80-7440-137-4.

BARDYNOVÁ S., KNOP V. 2019. MDMA/Extáze. *www.czeps.org.* [Online] 2019. [Citace:3.5.2021.] *www.czeps.org/factsheets.*

CORMIEROVA Z. 2019. DMT, lék na současnou duchovní krizi. *www.legalizace.cz.* [Online] 2019. [Citace:10.9.2021.] *https://magazin-legalizace.cz/3456-dmt-jako-lek-na-soucasnou-duchovni-krizi/.*

ČERNÍKOVÁ T., DÁREK D., KLÍMA T. 2021. *Souhrnná zpráva o realizaci protidrogové politiky v krajích.* Praha : Úřad vlády České republiky, 2021. ISBN/978-80-7440-265-4.

ČTK. 2017. Stovky rukojmích, záhadný vražedný plyn. *www.ct24ceskatelevize.cz.* [Online] 2017. [Citace:6.6.2021.] *https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2281882-stovky-rukojmich-zahadny-vrazedny-plyn-pred-15-lety-obsadili-cecenci-moskevske-divadlo.*

DISMAN M. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha : Karolinum, 2002. ISBN/80-246-0139-7.

ESCOHOTADO A. 2003. *Stručné dějiny drog.* Praha : Volvox Globator, 2003. ISBN/80-7207-512-8.

EVANS K. 2003. *Válka bez konce.* Praha : Vovox Globator, 2003. ISBN/80-7207-508-X.

FURST P. T. 1996. *Halucinogeny a kultura.* Praha : Dharmagaia, 1996. str. 25. ISBN/80-8590520-5.

GABRHELÍK R. 2010. Taneční drogy. *www.adiktologie.cz* [Online] 2010. [Citace:5.4.2021.] *https://www.adiktologie.cz/file/424/tanecni-drogy-uvod.pdf*

GLOBÁLNÍ KOMISE PRO PROTIDROGOVOU POLITIKU. 2013. *Válka proti drogám a její negativní dopady na veřejné zdraví.* Praha : Úřad vlády České republiky, 2013. ISBN/978-80-7440-082-7.

GLOGAR M. 2021. Novela nařízení o seznamech návykových látek. *www.pravniprostor.cz.* [Online] 2021. [Citace:20. 9 2021.] *https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-narizeni-o-seznamech-navykovych-latek2.*

- HAUSNER M., SEGALOVÁ E. 2016.** *LSD - Výzkum a klinická praxe za železnou oponou.* Praha : Triton, 2016. ISBN/978-80-7387-410-0.
- HENDL J. 2005.** *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace.* Praha : Portál, 2005. str. 271. ISBN/80-7367-040-2.
- HORÁČEK J. 2021.** Psychedelika jsou méně toxická než brambory. *Magazín legalizace* [Online] 2021. [Citace:15.12.2021]. <https://magazin-legalizace.cz/jiri-horacek-psychedelika-jsou-mene-toxicka-nez-brambory/>.
- CHOMYNOVÁ P., CSÉMY L., MRAVČÍK V. 2020.** Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách 2019. *Zaostřeno na drogy.* 2020. 5. [Online] 2020. [Citace:16.5.2021]. https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33292/1057/Zaostreno%202020-05_ESPAD%202019.pdf
- JANÍK A. 1990.** *Drogy a společnost.* Praha : Avicenum, 1990. ISBN/80-201-0087-3.
- JANKOWSKI K. 1975.** *Odvracená tvář Ameriky.* Praha : Orbis, 1975. ISBN/11-117-75
- JIČÍNSKÁ L. 2018.** *Adiktologické programy v prostředí zábavy - současný stav, potřeby a bariery dalšího rozvoje.* [Online] Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 1. Lékařská fakulta. [Citace:16.8.2021]. <https://www.adiktologie.cz/file/510/jicinska-dp-2019.pdf>
- KALINA K. A KOLEKTIV. 2003.** *Drogy a drogové závislosti 1.* Praha : Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN/80-86734-05-6.
- KALINA K. A KOLEKTIV. 2008.** *Základy klinické adiktologie.* Praha : Grada, 2008. ISBN/978-80-247-1411-0.
- KALINA K. 2001.** *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí.* Praha : Filia Nova, 2001. ISBN/80-238-8014-4.
- KOČÁROVÁ R., KŇAŽEK F., BLÁHOVÁ B. et al. 2021.** Národní psychedelický výzkum 2019-2021. *Zaostřeno na drogy. 2.* 2021. ISSN/2336-8241
- KRÁLOVÁ K. 2019.** *Techno subkultura.* [Online] Bakalářská práce. Pardubice : Univerzita Pardubice, Fakulta filosofická. [Citace:24.8.2021]. https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/73609/KralovaK_Techno_subkultura_TR_2019.pdf?sequence=1

- KRÁTKÝ V. 2019.** *Spojuje nás drum&bass*. [Online] Bakalářská práce. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. [Citace:6.8.2021].
<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/107228/130255785.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- KROPÁČKOVÁ L. 2006.** *Nomádi moderní doby*. Rigorózní práce. [Online] Praha : Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. 2006. [Citace:6.8.2021].
https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/6224/RPTX_2005_2_11210_0_131841_0_26839.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KUBŮ P., ŠKAŘUPOVÁ K., CSÉMY L. 2006.** *Tanec a drogy 2000 a 2003*. Praha : Úřad vlády ČR, 2006. ISBN/5-65.78967768.
- KUČERA P. 2006.** *Kyberprostor: Nové dimenze geografie, Psytrance a informační síť*. [Online] Diplomová práce. Praha : Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta. [Citace: 6.8.2021].
https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/93810/DPTX_2005_2_11310_MDIPL001_167412_0_31587.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KUTKA P. 2019.** *Czechtek 2004*. www.plzenoviny.cz. [Online] 25. Červenec 2019. [Citace:21.8.2021] <https://plzenoviny.cz/pred-patnacti-lety-byl-prvni-czechtek-rozehnan-tezkoodenci-ke-znamemu-brutalnimu-zasahu-doslo-o-rok-pozdeji/>.
- LEAR, T. 1997.** *Chaos a kyberkultura*. Praha : Maťa, 1997. ISBN/80-86013-23-5.
- LILLY J. 2001.** *Vědec*. Praha : Dharma Gaia, 2001. ISBN/80-86013-86-3.
- LINHART J., VODÁKOVÁ A., KLENER P. 1996.** *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum, 1996. ISBN/80-7184-311-3.
- MALÁ K. 2021.** *Vývoj elektronické hudby od konce 80. let až do současnosti na území Izraele*. [Online] Bakalářská práce. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta Filozofická [Citace:6.8.2021]. <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/43853/1/BP4.pdf>
- MIKYSOVÁ J. 2021.** *Drum&bass není jen hudbou zdrogovaných*. *Refresher* [Online] 2021. [Citace:5.7.2021.] <https://refresher.cz/88970-Drum-bass-neni-jen-hudbou-zdrogovanych-Poznej-jeho-bohatou-historii>.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2003.** *Metody a řízení sociální práce*. Portál. ISBN/978-80-7367-502-8

MIOVSKÝ M. 1996. *LSD a jiné halucinogeny*. Boskovice : Albert, 1996. ISBN/80-85834-35-9.

MRAVČÍK V. 2003. *Evaulace preventivních aktivit na taneční scéně. Zaostřeno na drogy*. [Online] 2003. [Citace:15.3.2021]. <https://www.drogy-info.cz/data/download/1064/5154/file/Evaluace%20preventivnich%20aktivit%20na%20tanecni%20scene%20-%20anotace.pdf>

MRAVČÍK V., CHOMYNOVÁ P., GROHMANOVA K. et al. 2020. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2019*. Praha : Úřad vlády České republiky, 2020. ISBN/978-80-7440-254-8.

MRAVČÍK V., ORBANOVÁ K. 2005. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2004*. Praha : Úřad vlády ČR, 2005. ISBN/80-86734-59-5.

MRAVČÍK V., CHOMYNOVÁ P., GROLMUSOVÁ L. 2014. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2013*. Praha : Úřad vlády ČR, 2014. ISBN/978-80-7440-134-3.

MRAVČÍK V., CHOMYNOVÁ P., GROHMANOVA K. 2017. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2016*. Praha : Úřad vlády ČR. ISBN/978-80-7440-200-5.

MRAVČÍK V., ŠKAŘUPOVÁ K., ORLÍKOVÁ B. 2008. *Rekreační užívání drog. Zaostřeno na drogy*. 2008, 3. ISSN/1214-1089

NEW YORK TIMES. 2021. *Are your illegal drugs pure? New York Times* [Online] 2021. [Citace:2.4.2021.] <https://www.nytimes.com/2021/04/09/world/asia/new-zealand-drugs-checks.html>.

NOŽINA M., VANĚČEK M. 2009. *Mandragora, morfin, kokain*. Praha : KLP, 2009. ISBN/978-80-86791-60-9.

PÁLENÍČEK T., KUBŮ P., MRAVČÍK V. 2004. *Nové syntetické drogy*. Praha : Úřad vlády ČR, 2004. ISBN/80-86734-26-9.

PETROŠ O., ZÁBRANSKÝ T. 2003. *Rekreační užívání drog - zásadní výzva. Zaostřeno na drogy*. 2003, 5. ISSN/1214-1089

PODANÉ RUCE O.P.S. 2021. *Program Hard&Smart*. www.podaneruce.cz. [Online] 2021. [Citace:15.5.2021.] <https://podaneruce.cz/centra-sluzby/program-hardsmart/>.

- PREVCENTRUM. 2021.** *Konopné drogy* [Online] [Citace:10.9.2021.]
<https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/konopne-drogy/>.
- PROGRESSIVE. 2021.** Partyharm reduction *Progressive o.s.* [Online] 2021.
 [Citace:6.6.2021.] <http://www.progressive-os.cz/progressive/vyrocní-zpravy/>.
- PSYCARE. 2021.** Psycare. *Projekt Psycare* [Online] 2021. [Citace:8.7.2021.] www.psycare.cz.
- PSYON. 2021.** Proč psychedelika. www.psyon.cz. [Online] 2021. [Citace:10.10.2021.]
<https://www.psyon.cz/proc-psychedelika/>.
- RIDDER M. 2002.** *Heroin*. Praha : Argo, 2002. ISBN/80-203-441-3.
- ROMAN. 2008.** Techno je všechno. *Techno.cz*. 2008.
- ROUS Z., CHOMYNOVÁ P., MRAVČÍK V. 2020.** Návykové látky v České republice v roce 2019. *Zaostřeno na drogy*. 2020. ISSN/2336-8241
- RVKPP. 2016.** Národní protidrogová politika a její koordinace. www.vlada.cz. [Online] 2016.
 [Citace:12.6.2021.] https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/Informacni_letak_RVKPP.pdf.
- SABERŽANOVÁ P., VACEK J. 2011.** Adiktologické služby v prostředí zábavy. *Zaostřeno na drogy*. 2011. ISSN/1214 -1089
- SAUNDERS N. 1996.** *Extáze a Techno scéna*. Brno : Jota, 1996. ISBN/80-85617-93-5.
- SHLAIN B., LEE M. 1996.** *Sny vědomí*. Praha : Volvox Globator, 1996. ISBN/80-7207-018-5.
- SILCOTT M. 2003.** *Kniha o extázi*. Praha : Garamond, 2003. ISBN/80-86379-50-7.
- SMOLÍK J. 2017.** *Subkultury mládeže: sociologické, psychologické a pedagogické aspekty*. Brno : Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN/978-80-7509-498-8.
- STAFFORD P. 1997.** *Encyklopedie psychedelických látek*. Praha : Volvox Globator, 1997. ISBN/80-7207-057-6.
- SZAS T. 1997.** *Drogy - historie jedné historie*. Olomouc : 1997, 1997. ISBN/80-7198-201-6.
- SZASZ T. 1996.** *Ceremoniální chemie*. Praha : Votobia, 1996. str. 45. ISBN/80-7198-156-7.
- ŠLOUF M. 2015.** *Elektronická hudba v Čechách*. . [Online] Bakalářská práce. Plzeň : Západočeská Univerzita v Plzni, Fakulta [Citace:2.8.2021].

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/19757/1/Bakalarska-prace-Elektronicka-hudba-v-Cechach.pdf>

TOMANOVÁ Š. 2012. *Styly elektronické taneční scény v rámci české scény.* [Online] Diplomová práce. České Budějovice : Jihočeská Univerzita, Pedagogická fakulta. [Citace:4.7.2021]. <https://it.scribd.com/document/391798078/Styly-elektronicke-tane%C4%8Dni-hudby-v-ramci-%C4%8Deske-sceny-Jiho%C4%8Deska-univerzita-pdf>

TROUSIL M., JAŠÍKOVÁ V. 2015. *Úvod do tvorby odborných prací.* Hradec Králové : Univerzita Hradec Králové, 2015. ISBN/978-80-7435-542-4.

VÁGNEROVÁ M. 2008. *Vývojová psychologie II.* Praha : Nakladatelství Karolinum, 2008. ISBN/978-80-246-1318-5.

VALÍČEK P. A KOLEKTIV. 2000. *Rostlinné omamné drogy.* Benešov : Start, 2000. ISBN/80-86231-09-7.

VEJMOLA Č. 2021. Česká psychedelická společnost. www.czeps.org. [Online] 2021. [Citace:10.9.2021.] <https://czeps.org/factsheety/>.

Seznam příloh

Příloha č.1 – Scénář otázek pro pracovníky harm reduction programů

Příloha č.2 - Vzor dotazníku pro návštěvníky tanečních akcí

Příloha č.3 – Přepis rozhovoru s pracovníkem harm reduction programu

Příloha č.4 - Nezařazené grafy z dotazníkového šetření mezi návštěvníky tanečních akcí

Příloha č.1

Scénář otázek pro rozhovor s pracovníky harm reduction programů v prostředí taneční scény

Představení výzkumu

Dobrý den,

prosím Vás tímto o poskytnutí rozhovoru. Píši bakalářskou práci na téma *Harm reduction služby v prostředí taneční scény* a zajímal by mne Váš názor na úlohu harm reduction programů v prostředí taneční scény. Veškeré informace, které mi sdělíte budou anonymní a budou použity pouze pro účely výzkumu v rámci mé bakalářské práce.

Identifikační otázky

Datum rozhovoru:

- 1) Muž/žena
- 2) Jaké je Vaše vzdělání?
- 3) Jak dlouho pracujete v dané organizaci?

DVO 1 - Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich potřebnost v prostředí taneční scény?

- 4) Jakými standardy a metodikami se řídíte?
- 5) Do jaké míry jsou podle vás harm reduction služby v prostředí tanečních akcích potřebné?
 - Proč? Odehrála se nějaká změna za dobu působení vašeho projektu?
- 6) V čem spatřujete největší přínos v poskytování HR služeb na tanečních akcích a proč?
- 7) Jaké intervence nejčastěji poskytujete?
- 8) Jaké problémy nejčastěji řešíte?
- 9) Existují nějaké intervence, které neposkytujete, ale rádi byste je poskytovali?
 - Pokud ano, které?
 - Z jakého důvodu je neposkytujete a proč byste je chtěli poskytovat?
- 10) Propagujete váš program a harm reduction přístup směrem k širší veřejnosti?
 - Pokud ano, jakým způsobem?

11) Jaké je Vaše stanovisko k testování nelegálních psychoaktivních látek na tanečních akcích?

- Jak vnímáte toto téma v kontextu národní protidrogové politiky v průběhu času?

12) Jaké je směřování vašeho programu, vize a cíle?

DVO2 - Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich pokrytí v České republice?

13) Na jaké hudební žánry se specializujete?

14) Jaká je vaše cílová skupina?

15) Jak dlouho poskytujete harm reduction služby v prostředí tanečních akcí?

16) Vnímáte nějakou zásadní změnu v průběhu tohoto období?

- Pokud ano, jakou a jak si to vysvětlujete?

17) Jak vnímáte pokrytí harm reduction služeb na tanečních akcích?

- Je dostatečné? Jak by mělo ideálně vypadat? Odehrály se nějaké změny v průběhu působení vašeho programu? Jak si to vysvětlujete?

18) Jaký je zájem ze strany provozovatelů hudebních klubů a organizátorů festivalů?

- S kolika spolupracujete dlouhodobě, jakým způsobem?

19) Kolik tanečních akcí navštívíte v průběhu roku?

- Jaká je vaše kapacita? Musíte nějaké akce odmítat?

20) Jaký je rozsah vašeho působení v rámci České republiky?

21) Spolupracujete i s jinými organizacemi poskytujícími HR služby v prostředí taneční scény?

- Pokud ano, se kterými? Jakým způsobem?
- Pokud ne, proč?

DVO3 - Identifikují pracovníci harm reduction programů nějaké bariéry v poskytování služeb?

22) Jaké je personální zajištění vašeho programu?

- Je dostačující?
- Jaké jsou požadavky na odbornost?

23) Jaké jsou zdroje financování vašeho programu?

- Je zdroj financí dostatečný? Pokud ne, jak si to vysvětlujete?
- Je časově omezený?

24) Identifikujete nějaké potřeby, které nejsou naplňovány v rámci národní protidrogové politiky?

- Pokud ano, jaké to jsou a jak byste si to představovali?
- Jak si to vysvětlujete? Co by se mělo dělat?

25) Identifikujete nějaké bariéry v poskytování služeb ze strany jiných subjektů?

- Přístup ze strany kraje, města?
- 26) Identifikujete nějaké bariéry v rámci spolupráce s provozovateli hudebních klubů a organizátorů festivalů?
- Pokud ano, jak si je vysvětlujete? Co by s tím šlo dělat?
- 27) Identifikujete nějaké jiné bariéry, o kterých jsem se nezmínila?
- 28) Existují ještě nějaká témata, na která jsem se nezeptala a rádi byste se k nim vyjádřili?

Příloha č.2

Vzor dotazníku pro návštěvníky tanečních akcí

Představení výzkumu

Dobrý den, prosím o vyplnění tohoto dotazníku pouze respondenty, kteří jsou ve věkovém rozmezí 15-35 let a mají zkušenost s užitím nelegálních psychoaktivních látek na tanečních scéně. Vyplnění dotazníku zabere asi 10 minut. Veškeré vaše odpovědi jsou anonymní a budou použity pro účely výzkumu v rámci mé bakalářské práce. Děkuji.

Identifikační údaje

1) Jaké je vaše pohlaví?

- a) Žena b) Muž

2) Jaký je váš věk?

- a) 15-19 let b) 20-24 let c) 25-29 let d) 30-35 let

3) Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ b) SŠ c) VŠ d) VOŠ

Užívání nelegálních psychoaktivních látek na tanečních akcích

TO1 Zaškrtněte, prosím, nejvíce preferovaný žánr taneční hudby.

- a) techno b) house c) freetechno d) drum&bass/jungle e) psytrance

TO2 V jakém věkovém rozmezí jste poprvé navštívili taneční akci?

- a) dříve než 15 let b) 15 - 19 let c) 20 - 24 let d) 25 - 29 let e) 30 - 35 let

TO3 Jak dlouho již navštěvujete taneční akce?

- a) méně než 1 rok b) 1-4 roky c) 5-9 let d) více než 10 let

TO4 Kolik tanečních akcí průměrně navštívíte v průběhu roku?

a) méně než 6 b) 6-12 c) 12-24 d) více než 24

TO5 Kterou z těchto psychoaktivních látek jste někdy v životě užili?

a) konopné látky – marihuana, hašiš a další b) MDMA – krystalická forma, c) extáze – forma tablet f) jiné halucinogeny – meskalin, ayahuasca, 5-MEO-DMT, šalvěj divotvorná a další g) pervitin – metamfetamin h) speed – amfetamin j) DMT – krystalická forma, changa l) nové psychoaktivní substance – MDA, 2CB, DOB, syntetické kanabinoidy, mefedron a další, m) opium – ze syrových makovic

Lze zaškrtnout více možností

a) konopné látky b) MDMA c) extáze d) lysohlávky e) LSD f) jiné halucinogeny g) pervitin h) speed i) kokain j) DMT k) ketamin l) nové psychoaktivní substance m) opium n) heroin

TO6 Kterou z těchto psychoaktivních látek jste užili v posledním roce?

Lze zaškrtnout více možností

a) konopné látky b) MDMA c) extáze d) lysohlávky e) LSD f) jiné halucinogeny g) pervitin h) speed i) kokain j) DMT k) ketamin l) nové psychoaktivní substance m) opium n) heroin o) žádnou

TO7 Užili jste někdy psychoaktivní látku injekčně?

a) ano b) ne

TO7.1 Pokud ano, byla tato zkušenost jednorázová, nebo opakovaná?

a) jednorázová b) opakovaná

TO7.2 Užili jste psychoaktivní látku injekčně v posledním roce?

a) ano b) ne

TO8 Které z těchto psychoaktivních látek preferujete na taneční akci?

Lze zaškrtnout více možností

a) konopné látky b) MDMA c) extáze d) lysohlávky e) LSD f) jiné halucinogeny g) pervitin h) speed i) kokain j) DMT k) ketamin l) nové psychoaktivní substance m) opium n) heroin o) žádnou

TO9 Byla vaše první zkušenost s nějakou nelegální psychoaktivní látkou uskutečněna v prostředí taneční akce?

a) ano b) nevzpomínám si c) ne

TO9.1 Pokud ano, zaškrtněte, prosím, která z uvedených látek to byla.

Lze zaškrtnout více možností

a) konopné látky b) MDMA c) extáze d) lysohlávky e) LSD f) jiné halucinogeny g) pervitin h) speed i) kokain j) DMT k) ketamin l) nové psychoaktivní substance m) opium n) heroin

TO10 Užíváte nelegální psychoaktivní látky, vyjma konopných látek, pouze na tanečních akcích, nebo i mimo taneční akce?

a) Pouze na tanečních akcích b) i mimo taneční akce

TO11 Užijete vždy nějakou nelegální psychoaktivní látku, vyjma konopných látek, v souvislosti s návštěvou taneční akce?

a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

TO12 Kolikrát průměrně do roka užijete nějakou nelegální psychoaktivní látku, vyjma konopných látek?

a) méně 4x do roka b) 4 – 6x do roka c) 7 – 12x do roka d) 12 – 24x do roka e) více než 24x do roka

TO13 Z jakého důvodu nelegální psychoaktivní látky užíváte?

Zaškrtněte, prosím, hlavní důvody.

a) rozvoj osobnosti b) spirituální důvody c) řešení problémů d) únik od problémů e) řešení fyzických obtíží f) řešení psychických obtíží g) pocit sounáležitosti, přijetí h) zlepšení komunikace i) odpočinek, relax j) zvýšení výkonnosti, soustředění k) sex l) tanec

TO14 Zažili jste někdy bad trip, či jakýkoliv nepříjemný stav psychického či fyzického rozpoložení způsobený psychoaktivní látkou na taneční akci?

a) ano b) ne

TO14.1 Pokud ano, kdo vám pomohl s touto situací?

a) pomohl jsem si sám b) jiná osoba c) harm reduction služba d) zdravotní služba e) nikdo

Povědomí a chování návštěvníků v oblasti bezpečného užívání

TO15 Víte, co znamená pojem harm reduction?

Jde o snižování rizik, zdravotních, psychických a sociálních dopadů v kontextu užívání psychoaktivních látek.

a) ano b) ne

TO16 Dodržujete alespoň nějaké principy harm reduction?

V harm reduction přístupu se jednotlivými principy rozumí například: nekombinování psychoaktivních látek mezi sebou, dodržování příjmu tekutin, dostatečná míra odpočinku, být informován o účincích, rizicích, dbát na své vnitřní nastavení apod.

a) ano b) ne

TO16.1 Pokud ano, jaké principy to jsou?

a) zajímám se o účinky psychoaktivních látek b) zajímám se o čistotu psychoaktivních látek c) obstarávám si látky z důvěryhodného zdroje d) dbám na své vnitřní nastavení e) dodržuji spánkovou hygienu f) užívám v bezpečném prostředí g) jsem opatrný v dávkování h) nekombinuji psychoaktivní látky i) dodržuji příjem tekutin j) nehladovím k) nesdílím náčiní l) neřídím pod vlivem

TO17 Kombinujete někdy nelegální psychoaktivní látky mezi sebou, alkoholem, léky, kofeinem či energetickými nápoji?

a) ano b) ne

TO17.1 Pokud ano, jste si vědomi konkrétních rizik s tím spojených?

a) ano b) ne

TO18 Čerpáte odněkud informace o účincích a rizicích psychoaktivních látek?

a) ano b) ne

TO18.1 Pokud ano, z jakých zdrojů čerpáte?

Lze zaškrtnout více možností

a) odborné publikace b) beletrie c) odborné internetové zdroje d) sociální sítě e) besedy, konference f) odborná veřejnost g) laická veřejnost h) přátelé, známí i) rodina

Povědomí návštěvníků o harm reduction službách

Harm reduction programy působící v prostředí tanečních akcí poskytují návštěvníkům informace o psychoaktivních látkách, formou poradenství či tištěných materiálů, popřípadě pomoc při zvládnutí náročného psychického stavu. Také nabízí harm reduction materiál, jako jsou například šňupátka, kondomy aj.. Mohou disponovat i chill out zónou, vhodnou k odpočinku

TO19 Znáte nějaký harm reduction program, který působí v prostředí taneční zábavy?

a) ano b) ne

TO20 Setkali jste se někdy v životě s harm reduction programy na tanečních akcích?

a) ano b) ne

TO21 Přejde vám dostupnost harm reduction programů na tanečních akcích dostatečná?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

TO22 Využili jste někdy harm reduction služeb na tanečních akcích?

Je míněn i krátký kontakt s pracovníky, tištěný materiál, či harm reduction materiál...

a) ano b) ne

TO23 Využili byste harm reduction služby, kdybyste potřebovali?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

TO24 Jsou podle vás harm reduction služby potřebné?

a) ano b) nevím c) ne

TO25 Využili byste testování čistoty nelegálních psychoaktivních látek, pokud by to bylo možné?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

TO26 Uvítali byste přítomnost harm reduction služeb jako standardní součást tanečních akcí?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

Příloha č.3

Přepis rozhovoru s pracovníkem harm reduction programu

Představení výzkumu

Dobrý den,

prosím Vás tímto o poskytnutí rozhovoru. Píši bakalářskou práci na téma *Harm reduction v prostředí taneční scény* a zajímal by mne Váš názor na úlohu harm reduction programů v prostředí taneční scény. Veškeré informace, které mi sdělíte budou anonymní a budou použity pouze pro účely výzkumu v rámci mé bakalářské práce.

Identifikační otázky

Datum rozhovoru: 15.10.2021

1)Muž/žena

Muž

2)Jaké je Vaše vzdělání?

Vysokoškolské, jsem sociální pedagog.

3)Jak dlouho pracujete v dané organizaci?

V Podaných rukou pracuji 10 let. Pracoval jsem s uživateli drog a předtím jsem působil v projektu Chili.org, který se zaměřoval na poskytování služeb v prostředí nočního života a zábavy, ale pak skončilo financování z Evropské unie a tím i celý projekt. V programu H&S působím od začátku, kdy v roce 2012 začínal jako aktivita terénních programů v Brně.

DVO 1 - Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich potřebnost v prostředí taneční scény?

4)Jakými standarty a metodikami se řídíte?

Jsme certifikovaní radou vlády jako terénní program. Služby, jaké nabízíme, cílové skupině, na jakou cílíme, nemůžou být z větší části argumentace registrované jako sociální či zdravotní služby. To by mohlo být téma samostatné bakalářské či diplomové práce. Systém není nakloněn prosazování inovativních projektů v síti zdravotních a sociálních služeb. Musí se to buď vejít do oficiálních škatulek, nebo to udělat jako my a cesta je pak klikatá, co se týká podpory, i finanční. Kdybychom chtěli, můžeme naši práci zarámovat jako sociální službu, ale stálo by nás to problémy v rámci realizace výkaznictví a toho, jak je ta služba prezentována. Většina aktivit programu nespadá do sociálních služeb. Nepoužíváme pojem jako sociální práce, individuální poradenství, neděláme výměnný program, ten můžou dělat jenom programy, které jsou na to registrované. Jsme inovativní služba, kterou takto prezentujeme. Stále to jsme schopni obhájit i po šesti letech samostatné služby, vzhledem k tomu, že tady takové služby moc nejsou, ani o takové velikosti, ani takovém zaměření. Je to však na diskuzi a je to i naše téma. Aktuálně se měnily standardy na Radě vlády a byly tam připomínky. Kdybychom měli být ideální, tak bychom se nejvíc vešli do segmentu prevence, protože, co hlavně děláme je situační prevence v prostoru tady a teď, kde se nepohybují lidé patologicky zasažení. Ale opět je to problematické, protože tam zase nespadáme z jiných důvodů. Do roku 2015 jsme byli součástí terénních programů. Teď fungujeme jako specifický terénní program pod RV. Další jeho definice, do jaké sítě služeb spadá je, že je to program vhodným způsobem navazující na síť zdravotních a sociálních služeb na které odkazuje.

5) Do jaké míry jsou podle vás harm reduction služby v prostředí tanečních akcí potřebné?

Proč? Odehrála se nějaká změna za dobu působení vašeho projektu?

Potřeba je jednoznačná. Podložení se nabízí ve velkém počtu vědeckých prací, která identifikovala prostředí nočního života a zábavy jako rizikové, kde lidé z běžné populace jsou vystavováni mnohonásobněji konzumaci legálních i nelegálních psychoaktivních látek, což je takový výchozí bod pro to, že jsou zde koncentrovanější rizikové faktory související s užitím těchto látek, jako dehydratace, přehřátí, ale i zvýšená rizika sexuálního násilí, rizikového sexu, dále také téma alkoholu za volantem, bezpečného návratu domů. Velká témata, která paradoxně v České republice nebyla dlouhodobě

systematicky řešená. Až na pár paprsků naděje. Nebyl tu nikdo, kdo by ty věci takto kompletně pojmenoval, řekl by ano, tady se to vyplatí, protože to jsou provázané nádoby, je systematicky řešit v integrativním pojetí.

6) V čem spatřujete největší přínos v poskytování HR služeb na tanečních akcích a proč?

V tom, že nezaložíme do nočního života jeden terénní program, který bude zaměřený na nechtěný či rizikový sex, další na tabák a jeden na ilegální substance, ale že budeme pracovat v kontextu tohoto prostředí, které to všechno akceptuje celkově. Nehledě na to, že od úsvitu věku se toto děje generačně. Dalším bonusem je, že se to děje koncentrovaně, týká se to mnoha společenských vrstev, se kterými se dá různými způsoby pracovat. Je to takový win win, aby tu někdo byl, monitoroval toto prostředí, sledoval jeho vývoj, specifika, potřeby, cílové skupiny a pracoval s tím. Aby se vyplnila mezera mezi programy, podle dosud užívaného významu primární prevence, které působí v rámci osnov školních indikovaných preventivních programů nebo v rámci nízkoprahových zařízení, a potom dlouho dlouho nic a jsou tu K-centra, terénní programy, terapeutické programy či léčebny. A mezitím určité procento generace lidí se odkrojuje a propadá prostředím nočního života, protože zásahy patologického charakteru, které se jim dějí v životě, spadají najednou do terciální oblasti.

7) Jaké intervence nejčastěji poskytlujete?

Zabýváme se předcházením negativních dopadů a zároveň na místě řešíme lidi, kteří jsou pod vlivem substancí. Poskytujeme hlubší poradenství, krizové intervence, HR materiál, vytváříme bezpečný prostor, kde je monitorován personálem psychický a fyzický stav klienta, jsme schopni poskytnout základní zdravotní ošetření. Sekundární cíl jsou pak organizátoři a tahle linie je o pozitivní kultivaci prostředí, školení personálu, vedoucí ke snižování rizik.

8) Jaké problémy nejčastěji řešíte?

Nejvíce zakázek je spojených s užíváním alkoholu či kombinacemi s jinými nelegálními psychoaktivními látkami. Hlavně marihuanou a MDMA či extází, pervitinem a postupně

narůstajícím užíváním kokainu. Psychedelika jsou na chvostu zájmu, spíše na psytrance festivalech.

9)Existují nějaké intervence, které neposkytujete, ale rádi byste je poskytovali?

Pokud ano, které? Z jakého důvodu je neposkytujete a proč byste je chtěli poskytovat?

Jsme součástí harm reduction sítě, která je koordinována ze Švýcarska, je to prestižní síť obdobně zaměřených služeb okolních států, především na západ od nás. V nabídce jsme s nimi na rovno, ale co nám zásadně chybí, je vlastní možnost kvalitního testování substancí. Problém není ani tak legislativa, která tomu nenahrává, ona byla a je obdobná v okolních státech. Ale spíš jde o racionalizovaný přístup ze strany MVČR a protidrogové politiky ČR, která není schopna akceptovat, v zákonem rámci, který je nějakou mírou dohody a tolerance, která by pramenila ve větší obecné blaho, což je větší záchyt substancí, širší diverzita, než je pouze ta ze záchytu celní správy či protidrogové centrály, potažmo blokování negativních dopadů ze strany nebezpečných substancí, které se tu pohybují. To není akceptováno a jsou proti tomu vedené boje, a to nám tady chybí.

Nicméně, v roce 2020/2021 jsme navázali spolupráci s projektem *Drug society*, který uspěl skrz výzvu Fakulty chemicko technologické ve spolupráci s Ústavem kriminologie. A ti získali peníze od Rady vlády na zjišťování obsahu OPL, takže k jakémusi mírnému oteplení v rámci tohoto brutálního zámrazu zde dochází. A my jsme toho součástí. Jsme základem movementu, který za tím stojí. Pomáhali jsme i tyto intervence realizovat, lidi směřovat a pomáhat substance zajistit.

10)Propagujete váš projekt a harm reduction přístup směrem k širší veřejnosti?

Pokud ano, jakým způsobem?

Nemáme pravidelný mediální plán, ale vyšly o programu zatím zhruba tři reportáže, dále přispíváme články do různých novin. Propagujeme harm reduction služby skrz partnery, například skrze Plzeňský Prazdroj či Heineken. Máme vlastní profil na Facebooku, Instagram a projekt Backstage. Účastníme se odborných setkání, konferencí, jak na národní, tak mezinárodní úrovni.

11)Jaké je Vaše stanovisko k testování nelegálních psychoaktivních látek na tanečních akcích?

Jak vnímáte toto téma v kontextu národní protidrogové politiky v průběhu času?

Zodpovězeno v otázce 9

12)Jaké je směřování vašeho projektu, vize a cíle?

Změna struktury, která vychází z řazení podpory služeb. Co je efektivnější a co méně. Některé služby jsou podle mě ve své koncepci přežití. Měla by se udělat revize struktury služeb, jejich kvalit, konceptu a větší spolupráce s komerčním prostorem, kde by tomu pomohla úprava legislativy.

DVO2 - Jak vnímají pracovníci harm reduction programů jejich pokrytí v České republice?

13)Na jaké hudební žánry se specializujete?

Žánry vymezeny nemáme. Naše zaměření je od mainstreamových akcí studentského typu populárních kapel přes rodinně zaměřené festivaly. Na psytrance akcích jsme také byli, ale toto pole aktivně neoslovujeme, necháváme to kolegům z Psycare. Nicméně ten průřezík není tak velký, protože podle informací, které jsem měl před Covidem, přijde mi, že nepokryli ani všechny potenciálně vhodné psytrancové akce, kam by stálo za to jet. Nemáme tedy specifikovaný hudební žánr, ale na hardcore či punkové akce nebo freeparty jezdíme více. Snažíme se, aby nám to neutíkalo, protože užívání, především ilegálních látek, je tam velmi rozšířené.

14)Jaká je vaše cílová skupina?

Obecná populace lidí, navštěvující prostředí nočního života a zábavy. Týká se to více rekreačního užívání, ale zároveň se sem chodí bavit i problémoví uživatelé, i s nimi pracujeme. Naší klientkou je i matka s dítětem, která řeší nadměrný hluk stage a ptá se, co tu děláme. My ji to vysvětlíme, nabídneme informační leták, špunty do uší a vykážeme si ji.

15) Jak dlouho poskytujete harm reduction služby v prostředí tanečních akcí?

V roce 2012 jsme začínali jako aktivita terénních programů v Brně, snažili se najít koncentrovaně klienty, problémové uživatele na vybraných mejdanech, v barech, v noci. Druhý impuls přišel ze strany hudebních klubů, vznikla poptávka po někom, kdo by řešil pohozené stříkačky na záchodech, proškolil personál a pracoval s těma lidma přímo na mejdanech. Tak vznikl projekt H&S, jako aktivita klasických terénních programů. Velmi brzo se zjistilo, zhruba v roce 2014, že cílová skupina a styl práce, možnosti, jaké tato scéna nabízí, jsou daleko širší než co jako terénní programy, jako registrovaná sociální služba zaměřena na problémové uživatele může realizovat či nabídnout. Takže jsme se rozhodli, že z toho uděláme samostatnou službu se samostatným konceptem a trochu jiným zaměřením, která nebude registrovaná ani jako zdravotní služba, ani jako sociální, protože limity takovýchto registrací jsou silné. Je to obdobné, jako do otvoru pro trojúhelníček byste se snažila narvat váleček.

16) Vnímáte nějakou zásadní změnu v průběhu tohoto období?

Pokud ano, jakou a jak si to vysvětľujete?

17) Jak vnímáte pokrytí harm reduction služeb na tanečních akcích?

Je dostatečné? Jak by mělo ideálně vypadat? Odehrály se nějaké změny v průběhu působení vašeho projektu? Jak si to vysvětľujete?

Když jsme začínali v roce 2012, tak jsme hodně pracovali na tom, abychom pronikli do tohoto prostředí, zjistili, jaká je situace. Čerpali jsme informace od kolegů ze zahraničí. Rozrostli jsme se do roku 2016, kdy jsme založili pobočku v Praze a Olomouci ještě kromě Brna. Zřídili jsme tam pracovní skupinu, začali jsme vybavovat a realizovat akce přímo v těch místech. Měl jsem na spěch a říkal si, tohle je bílé místo na mapě pomoci. S obavama jsem sledoval, když jsme do toho vložili tolik úsilí, abychom tam byli první a co nejvíce etablovaní, protože jsem čekal, že se to rozjede a každá nezisková organizace nasadí svou divizi a začnou na tom pracovat. Nebo, jako v cizině existují hodně společenství typu Psycare. A ono se to nestalo. Jsme první, a doposud největší takto zaměřená služba. Je to s podivem. Toto prostředí je těmito službami z velké části

nepokryté. My působíme, podle mě, na většině zásadních akcí, co se týká velké návštěvnosti a potřeby, jako Hiphopkemp, Let it Roll a další. Ale pořád je tu plno dalších jako Mácháč, které pokryté nejsou a pokryté by měly být. Pro nás alkohol není upozaděné téma, je rovnocenné s nelegálními látkami. Je s podivem, že to není obsazené. Není tomu tak dle mého proto, že je problematické takovou službu rozjet a získat finanční podporu. Zároveň jsem čekal, že někdo tu rukavici zvedne, nebo řekne, jsme z Prahy, vy působíte tam a tam, tak my si vezmeme tyhle místa. *Safer clubing*, *Safer party* by měla být věc legislativy. Jako mají realizátoři naplňovat BOZP, tak pokud to prostředí je definované jako koncentrovaně nebezpečnější z hlediska vyšší míry užívání legálních i nelegálních látek, tak by tu měl být základní legislativní rámec bezpečí a prevence pro lidi širokého spektra populace. Takže můj názor je, že je to hrubě podceněné.

18) Jaký je zájem ze strany provozovatelů hudebních klubů a organizátorů festivalů?

S kolika spolupracujete dlouhodobě, jakým způsobem?

Poptávka je větší, než co jsme schopni obsloužit. Některé části spolupráce jsou placené, a když jsme začínaly, tak certifikace byla pro nás zásadní. Časem jsme zjistili, že i bez ní se dá udělat spousta práce, takže dnes to bereme jako velmi významnou, ale spíše třešničku na dortu, protože, aby klub splnil minimálně 8 z deseti certifikačních bodů, je zapotřebí vynaložit úsilí, někdo se té agendě v zařízení musí věnovat, jsou tam také vynaložené peníze za ta školení. Je to 10 oblastí, která korespondují se zaměřením programu. Jedná se například o pozitivní kultivaci prostředí, školení personálu, aby byl schopný na rizikové faktory adekvátně reagovat. Kontrola probíhá poté organicky během povinných realizací, která jsou součástí balíčku. Když se podnik certifikuje, tak je například podmínka, že 6x ročně tam bude mít nějaký HR program, což samozřejmě nemusíme být my, ale většinou jsme to my byly. Poté každý rok probíhá supervize toho, jak to drželi, jak to mají teď, a jestli mají dále zájem. Certifikace je na jeden rok. Se všemi kluby jsme v kontaktu. Je jich šest. Festival jsme nikdy necertifikovali. Mohlo by jich být víc, ale vzhledem k pracovní náročnosti, my to nějak neakcentujeme. Myslím, že kdybychom to měli jako silný cíl a více to tlačili, tak by to postupně šlo, pracně. Nicméně ty další klíčové ukazatele, jako je počet klientů, kontaktů, informačních servisů, ty klasické RV věci, za to jsme hlavně placeni. I ti naši donátoři na to více slyší, městské

samosprávy, které nás podporují. I když se ale zařízení k certifikaci nepřihlásí, tak s každým subjektem, hudebním podnikem, se kterým spolupracuje, probíhá základní analýza prostředí a potřeb pro případnou spolupráci a dají se tam tyto věci řešit.

19) Kolik tanečních akcí navštívíte v průběhu roku?

Jaká je vaše kapacita? Musíte nějaké akce odmítat?

Začínali jsme do 20 akcí za rok 2016, 2019 bylo 82, letos z hlavy nevím. Rok 2020 a 2021 je poznamenán Covidem, jak na počet akcí i počet lidí. I když se akce konaly, měly limitovanou kapacitu. Je jiný Let it Roll, když je tam 30 tisíc lidí a když je jich pět tisíc.

20) Jaký je rozsah vašeho působení v rámci České republiky?

Již bylo řečeno

21) Spolupracujete i s jinými organizacemi poskytujícími HR služby v prostředí taneční scény?

Pokud ano, se kterými? Jakým způsobem? Pokud ne, proč?

Práci, kterou děláme, vykonávají lidé většinou z drogových služeb, často Drop-in a Sananim, a z naší organizace, Podaných rukou. Návštěvníky odkazujeme jinak samozřejmě do jiných služeb, jeli potřeba, které jsou v dané lokalitě.

Co se týká koordinované spolupráce, ty subjekty téměř nejsou. Jsou tu další dva, o kterých by se dalo uvažovat. Ta spolupráce proběhla párkrát v širším průsečíku, ale vždy se jednalo o nějaký výzkumně implementační projekt. Jeden byl mezinárodní projekt Lokalizace it, zaměřený na užívání alkoholu mezi mladistvými v prostředí nočního života a druhý, který koordinovala univerzita z Anglie, zaměřený na nechtěný, rizikový sex v prostředí nočního života. Když projekty skončily, skončila spolupráce. Je to definované tím, že se tam organizace přihlásí, pošlou tam své pracovníky, protože k tomu mají co říct, ale zároveň nemají svoji službu, která by to na místě řešila. Obdobné to bylo se Safer party. Ty intervence do té doby se děly na zlomu 90. let. Hodně se testovaly substance na velkých techno akcích, hodně v tom hrály roli Podané Ruce a pak nic nebylo. Občas se ještě nárazově testovalo. Některý terénní program si zpestřil svoji činnost, že navštívil

nějakou akci. Což je v pořádku, ale koncepčně to neodpovídá registraci. Je to pracné a náročné. Paradoxně, když já jsem jel vyjednávat, jestli by to podpořilo RVKPP v prvním roce fungování, kde seděl náš ředitel organizace, tak řekl, že si nemyslí, že je reálné, aby Podané ruce dělaly program tohohle typu. První a druhý rok jsme nebyli podpořeni z RVKPP. Pytlíkovali jsme to skrze různé nadace, např. ČEZ, město nám pomohlo. Nějak jsme to sesbírali a dali dohromady. Až pak, když viděla Rada vlády výsledky a zájem, tak nás podpořila, ale nebylo to vůbec zadarmo. To je důvod, proč těch služeb tady není víc. Nabídky spolupráce proběhly, ale narazil jsem často na to, že při konkrétních domluvách to vždy ztroskotalo.

DVO3 - Identifikují pracovníci harm reduction programů nějaké bariéry v poskytování služeb?

22) Jaké je personální zajištění vašeho projektu?

Je dostačující? Jaké jsou požadavky na odbornost?

Využíváme profesionálu z drogových služeb, aby to odpovídalo Zákonu o sociálních službách. Využíváme 50 pracovníků na dohodu o provedení práce za rok. Nebo je požadavkem, aby vystudovali některý z vhodných oborů, pokud praxi nemají, tak je podmínka stáže. Na hlavní pracovní poměr jsme tři. Jinak využíváme stážisty, kteří se zajímají o tuto práci a nemají úplně odbornost, nebo někoho, kdo to má v rámci školy. Za finanční odměnu. Pracují o víkendů, v noci, stážisti zdarma. Pracovníci mají povinnost absolvovat kurzy motivačních rozhovorů, krizové intervence a první pomoci do dvou let.

23) Jaké jsou zdroje financování vašeho projektu?

Je zdroj financí dostatečný? Pokud ne, jak si to vysvětlujete? Je časově omezený?

Zdroj financí je z Jihomoravského kraje, měst, kde působíme ze stran Magistrátu Hl.m. Praha, Brno, Ostrava, z Olomouce nic a Rada vlády. Do toho odvádíme nemálo intervencí a akcí v různých lokalitách, kde odbavíme minimálně stejný počet klientů jako v těch městech. Máme tedy ta klíčová místa a poté různorodé lokace, vybrané velké festivaly a jakékoliv další akce

24) Identifikujete nějaké potřeby, které nejsou naplňovány v rámci národní protidrogové politiky?

Pokud ano, jaké to jsou a jak byste si to představovali? Jak si to vysvětlujete? Co by se mělo dělat?

Nejpálčivější je testování. Chybí mi nějaké zařízení, kam by mohli mladí lidé docházet, jako nějaký stacionář, aby to nebylo K-centrum či terapeutické centrum. Dále zde chybí šíření objektivních informací o drogách, závislostech a možnostech řešení v prostoru veřejném obecně. Ať jsou to reklamní kampaně, cílené na mladistvé a mladé dospělé, tak i v online prostředí, a do toho vkládat vždy nějaká hot issues. Typický příklad jsou komunitní centra třeba v Americe, kde se řeší tyto věci komplexněji. V rámci koordinačního týmu prevence kriminality ve městě Brně, kterého jsem součástí, jsme toto dali do akčních plánů, do strategie města. Ale pak vyvstává otázka, když zpracujete ten cíl, aby ho někdo byl schopný realizovat.

25) Identifikujete nějaké bariéry v poskytování služeb ze strany jiných subjektů?

Přístup ze strany kraje, města?

Bariér je spousta a záleží na tom, jak člověk je proaktivní a popere se s nimi. Co nejlépe funguje, jako kdekoliv v lidské činnosti, krom oficiálních kanálů, logických rámců, dotačních výzev a tak, je vůle, lobbying, osobní vazby. Nemyslím lobbying v nezdravém smyslu, ale že to ten člověk nenechá být, vyjednává, je proaktivní, účastní se různých setkání. Jediné, co se s tím dá dělat je, nečekat co nám kdo nabídne, ale tvořit to odspoda a snažit se to prosadit na kanálech, kde to jde. Spolupráci s městem Brna si nemůžu vynachválit.

26) Identifikujete nějaké bariéry v rámci spolupráce s provozovateli hudebních klubů a organizátorů festivalů?

Pokud ano, jak si je vysvětlujete? Co by s tím šlo dělat?

Není to běžná situace, ve které stojí vedoucí služby kontaktního centra, nebo terénního programu. My máme tu výhodu, že jsou tam koncentrovaně, že jsou tam, kde se to

všechno děje, v nějakém časoprostoru. My musíme obejít lidi, kteří ty dveře drží a domluvit ses nimi, aby je nám za nějakých podmínek otevřeli. Během těch let jsme se to naučili dělat, že tam už nějaké problémy necítím. Kde je nějaký odpor, tak se přesuneme jinam. Ta poptávka po našich službách je větší, než jsme schopni umoci. Nicméně, ty klasické problémy, co bývají je obava ze stigmatizace, že když tam bude náš program, tak se poukáže na problém, ale tohle se nám z devadesáti procent daří rozbít argumenty, o kterých jsme se bavili, že je to obecný fenomén, že se vyskytuje po celé scéně. Argumentujeme tím, že se to dá používat jako pozitivní PR, že se to dá používat v žádostech, dá se to používat v komunikaci s lokálními samosprávami, v komunikaci s policií, se záchranou službou a reálně vás to chrání od těch faktických dopadů, když tam odpadne člověk, tak budete mít proškolený personál, který je schopen zareagovat, anebo, když nemáte certifikaci, tak tam budou naši lidé a budou schopni reagovat. A už víckrát nastali různé situace, kdy v praxi se ukázalo, že ti lidé byli rádi, že nás tam mají. Ve výjimečných případech se tohle vyargumentovat nepodařilo, ale třeba to bylo dané jen časově, že jsme se jeden rok nedomluvili, tak jsme to za rok zkusili znovu.

27) Identifikujete nějaké jiné bariéry, o kterých jsem se nezmínila?

Jako největší bariéry považuji ty strukturálního charakteru. Nastavení rámce služeb, chtělo by to aktualizaci. Teď nějaká proběhla v rámci nových standardů, ale kolegové to neudělali úplně šťastně, ačkoliv jsme do toho mohli vstupovat, bohužel na poslední chvíli. Obecně rámec služeb, jejich definice, možnosti rozvoje, prostor pro inovace v České republice by mohl být lepší a od toho se odvíjející podpora. A klidně by mohl být i přísnější. Větší akcent na kontrolu a hodnocení, aby se ukázalo, kde to dělají dobře a kde hůř. Evaluační výzkumy, zpětnovazebné dotazníky.

28) Existují ještě nějaká témata, na která jsem se nezeptala a rádi byste se k nim vyjádřili?

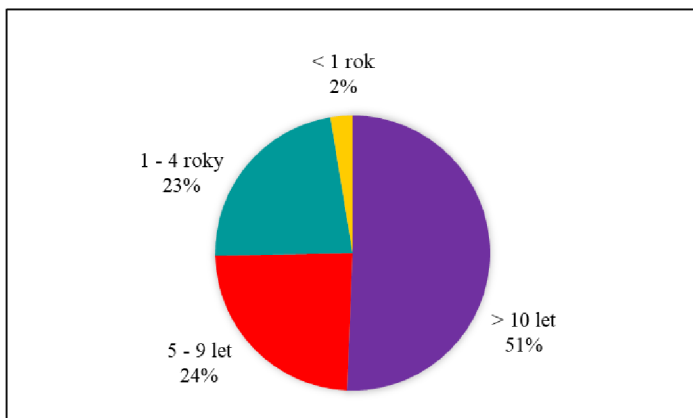
Ne

Děkuji za rozhovor.

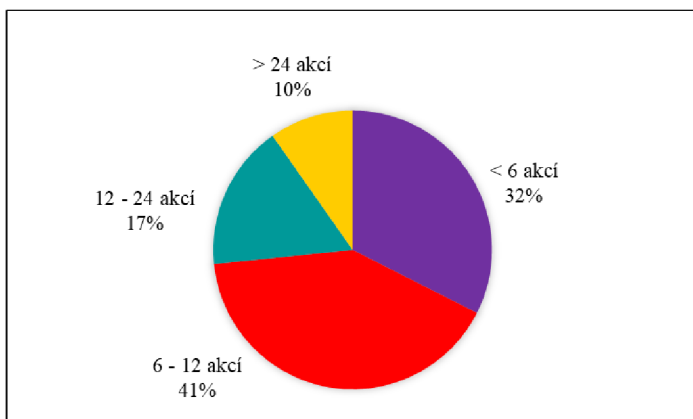
Příloha č. 4

Nezařazené grafy z dotazníkového šetření mezi návštěvníky tanečních akcí

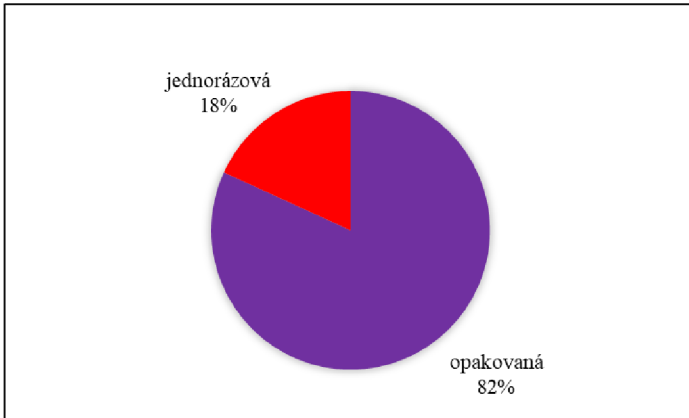
TO3 Jak dlouho již navštěvujete taneční akce? Celkem 154 respondentů

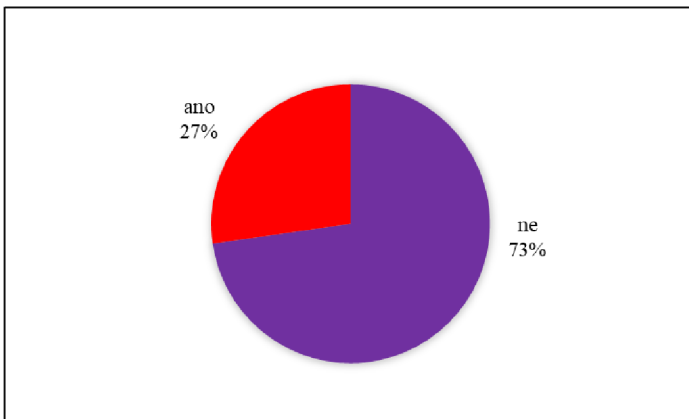
TO4 Kolik tanečních akcí průměrně navštívíte v průběhu roku? Celkem 154 respondentů

TO7.1 Pokud ano, byla to zkušenost jednorázová, či opakovaná? Celkem 11 respondentů

TO7.2 Užili jste psychoaktivní látku injekčně v posledním roce? Celkem 11 respondentů

TO12 Kolikrát průměrně do roka užijete nějakou nelegální psychoaktivní látku, vyjma konopných látek? Celkem 154 respondentů

